Op weg naar werk of thuis

Een werk- en leefomgeving in
het hart van de es

Jordi Hermsen

Datum :28-11-2024

Op weg naar werk of thuis

28-11-2024

Naam en studentnummer
Jordi Hermsen
1534998

Afstudeerverslag
Master Architectuur
Academie van Bouwkunst Arnhem
ArtEZ Hogeschool voor de kunsten

Mentor
Vincenth Schreurs

Afstudeerbegeleiders
Annemarieke Hilberink
Ralph Brodrück
Wouter Hilhorst

Afstudeerperiode
2022-2024

Trefwoorden
Krimpregio, Achterhoek,
young professionals, houtwal, es,
houtsingel, houtbouw, atmosfeer,
beleving, ontmoeten, werken,
slapen, architectuur, academie van
bouwkunst, afstudeerverslag.

Colofoon

Op de fiets

Ochtenddauw op het gras. Krakende stenen op het pad. Een bries van de wind in het gezicht. De ochtendzon komt op onderweg naar werk. Met verschillende routes aan elkaar verbonden. Een netwerk door de uitgestrekte natuur. Altijd onderweg is het nieuwe zijn van werken en wonen. Frisse energie is door de ochtend activiteit gaan stromen. De werkdag breekt bijna aan. Achter de es verschuilt zich de volgende bestemming. Als een snede in het landschap verweven met historie. Een langgerekt gebouw voor het oog bestaande uit beton en hout. De fiets is gestald, nu via een betonnen trap naar boven. Elke trede met het landschap mee omhoog. Op het maaiveld aangekomen verwonderd door het ritme van de spantenconstructie. Tijd om de werkdag te beginnen.

Voorwoord

Hierbij presenteer ik mijn afstudeerscriptie, het resultaat van mijn afstudeerproject aan de Academie van Bouwkunst ArtEZ te Arnhem. Als afronding van mijn masterstudie heb ik een afstudeervoorstel geschreven, dat ik verder heb onderzocht, ontworpen en uitgewerkt. Dit document dient als tekstuele verklaring van mijn onderzoek en het daaruit voortvloeiende ontwerpvoorstel.

De titel 'Op weg naar werk of thuis' is een mooie omschrijving van de nieuwe manier van werken en wonen. Het avontuur lonkt en een vaste werk- of woonplaats is tegenwoordig niet meer noodzakelijk. Door een netwerk aan te leggen van verschillende werk- en woongebouwen ontstaat een nieuwe manier van leven waarbij remote werken de norm is.

Deze scriptie is bestemd voor iedereen die interesse heeft in de achtergronden van mijn afstudeerproject. Het biedt inzicht in de verschillende aspecten van mijn onderzoek, wat heeft geleid tot het uiteindelijke ontwerp.

Ik wil graag mijn waardering uitspreken voor mijn mentor, Vincenth Scheurs. Onze sparsessies zijn van grote waarde geweest tijdens mijn ontwerpproces. Tevens wil ik mijn dank uitspreken aan de begeleiders vanuit de academie, Ralf Brodrück, Annemariken Hilberink, Wouter Hilhorst en afstudeercoördinatoren Gerard van Heel en Renske van Dam, voor hun ondersteuning gedurende mijn afstudeertraject.

Tot slot wil ik mijn familie, vrienden, collega's en werkgevers bedanken voor het aanmoedigen, de steun en feedback die ik in de afgelopen jaren heb ontvangen. De sparsessies met deze of gene hebben mij zeker geholpen tijdens het afstudeerproces.

Bedankt allemaal voor jullie hulp!

Afbeelding 1: Onderzoek schets opbouw gevel.

Samenvatting

Steeds meer jongeren verlaten de Achterhoek om te gaan wonen en werken in het westen van het land, waar ouderen juist de rust en ruimte van de Achterhoek opzoeken en hier naartoe trekken. Hierdoor wordt de bevolking die in de Achterhoek woont steeds ouder en dit vormt een groot probleem. Krimp en vergrijzing betekent namelijk dat er niet genoeg mensen zijn om vacatures op te vullen. Het gevolg is dat faciliteiten als winkels, werkgelegenheid, zorg en onderwijs uit de regio verdwijnen. Factoren die juist belangrijk zijn om verdere krimp tegen te gaan. Tijd voor actie!

Een eenduidige oplossing voor krimp in een regio is er niet. Door te pionieren ontstaan nieuwe wegen die tot een oplossing kunnen leiden. Het onderzoek en ontwerp van dit afstudeerverslag biedt een concrete oplossing om de krimp in de Achterhoek tegen te gaan door meer young professionals naar de regio toe te trekken en te behouden. Bedrijven staan te springen om deze jonge, goed opgeleide arbeidskrachten in de leeftijd van 20 tot 35 jaar. Young professionals zijn reislustig en hebben of kunnen met de huidige woningmarkt niet een eigen huis vinden. Met de komst van het werken op afstand (thuiswerken) is er een nieuwe manier van wonen denkbaar, mensen zijn namelijk minder locatie gebonden wat werk betreft.

Het conceptidee is om een netwerk te creëren van verschillende gebouwen waar young professionals kunnen werken, wonen en in verbinding staan met de natuur en met elkaar. Het doel is om jongeren aan te trekken die toe zijn aan een nieuwe manier van werken en wonen. De gebruiker van het netwerk hoeft niet werkzaam te zijn in de regio. Hij kan zijn huidige baan aanhouden en werken vanaf afstand. De gebouwen zijn bereikbaar via het grootschalige fietsnetwerk in de Achterhoek en liggen gemiddeld op 30 minuten fietsen bij elkaar vandaan. Al fietsend maakt de gebruiker kennis met het authentieke landschap van de Achterhoek.

Elk gebouw staat op zichzelf en wordt ontworpen passend in de context van het landschap. De gebouwen bieden een plek om te overnachten en om te werken. De gebruiker van het netwerk neemt zijn eigen spullen zoals eten, kleding, werkspullen en andere benodigdheden om te leven mee op de fiets. Deze manier van leven is niet voor altijd. Er komt een moment dat men zich wil gaan vestigen. Het uiteindelijke doel van het netwerk is dat dit een toegankelijke manier is voor young professionals om kennis te maken met de omgeving en hier enthousiast over te worden. Zodra de gebruiker van het netwerk op

een locatie komt waar hij zich prettig voelt is de kans groter dat hij zich hier uiteindelijk zal gaan vestigen.

In dit afstudeerverslag is één locatie van het netwerk uitgewerkt tot een ontwerp. De locatie bevindt zich in het dorp Winterswijk. De gekozen plek kenmerkt zich door haar glooiingen in het landschap, de houtwallen en houtsingels. Deze unieke kenmerken van een coulisselandschap zijn als uitgangspunten gebruikt tijdens het ontwerp van het woon- en werkgebouw.

De vorm van het gebouw volgt uit de vorm van de aangrenzende houtwal. Het gebouw krijgt een betonnen basement die door het essenlandschap heen snijdt. Zo wordt de bestaande houtwal als het ware verlengd en ontstaat er een coulisse. Het betonnen basement volgt de glooiing van het landschap. Hierdoor varieert de hoogte van de betonnen wand naarmate de es hoger of lager wordt. Boven het maaiveld komt een houten gelamineerde constructie. De gebruiker ervaart door de verschillende doorkijkjes en de kolommenconstructie, die als afgeleide van de aangrenzende houtwal repeterend terugkomt in het gebouw, veel connectie met het landschap. Kortom een unieke plek waarin landschap, architectuur en mens elkaar ontmoeten.

Inhoudsopgave

Voorwoord **4**

Samenvatting **6**

Inleiding **10**

Afstudeervoorstel **12**

Locatie **14**

- De Achterhoek 14
  - Ontstaan landschap Achterhoek 16
- De Achterhoek als krimpregio 18
  - Oorzaken van Krimp 22
  - Krimp tegengaan 32
  - Profiel young professionals 34
- Gebiedsinventarisatie Achterhoek 36
  - Een netwerk van gebouwen 38
  - Onderzoek geschikte locaties 42
- Uitgekozen locatie 48
  - Faciliteiten in de buurt 48
  - Motivatie keuze 48
  - Geschiedenis 52
  - Locatie specifieke eigenschappen 56
  - Route 58

Ontwerp **60**
- Visie en Concept 61
- Doelgroep 62
- Gebruiker 64
- Programma en functies van het gebouw 66
- Landschappelijke inpassing ontwerp 68
- Routing en functie indeling 70
- Plattegronden 72
- Impressie beelden 80
- Constructie 100
- Doorsnede gebouw 104
- Gevelprincipe 108
- Materiaalkeuze 114
- Woonwerkplaats / Ontmoeting 116

Conclusie **124**

Reflectie **128**

Bronvermelding **132**

Bijlage **136**

Inleiding

Zelf ben ik opgegroeid in de Achterhoek en ik zie al jaren dat jongeren de regio verlaten om te studeren in het westen van het land en vervolgens daar naar werk zoeken. Krimp vormt voor veel dorpen en steden een groot probleem. Doordat mensen de regio verlaten verdwijnen ook faciliteiten zoals winkels, zorg, onderwijs en werkgelegenheid uit de regio.

De Achterhoek heeft de "oudste" arbeidsmarkt van Nederland (Haggeman, de Gelderlander, 2020) & (Haggeman, Destentor, 2018). Bedrijven uit de Achterhoek staan daarom te springen om young professionals. Om deze nieuwe collega's aan te trekken proberen bedrijven jongeren al tijdig aan zich te binden. Dit doen ze door het aanbieden van stages, het organiseren van open dagen, ect. Ook zijn bedrijven collectief bezig om meer jong personeel te werven. Dit doen ze bijvoorbeeld via een platform zoals SmartHub Achterhoek (SmartHub, 2022). Toch blijft de Achterhoek vergrijzen en dat vormt een groot probleem voor de regio. Daarom moet de Achterhoek actie ondernemen om jongeren aan te trekken en aan zich te binden. De probleemstelling uit het afstudeervoorstel luidt dan ook als volgt:

Welke veranderingen in de Achterhoek moeten worden ondernomen om meer young professionals naar de Achterhoek te trekken of te behouden, waardoor krimp kan worden tegengegaan?

Helaas is er niet één manier om krimp tegen te gaan. Door te pionieren is te ontdekken wat er voor welke regio wel en niet werkt (Zuidema, 2013). In dit afstudeerverslag ga ik op zoek naar mogelijkheden voor het aantrekken van young professionals om zo krimp in de Achterhoek tegen te gaan. Want als de vergrijzing van de bevolking in de Achterhoek doorzet heeft dit grote gevolgen. Tijd voor actie!

Leeswijzer

Dit afstudeerverslag laat de verschillende stappen in het ontwerpproces zien om te komen tot een ontwerp van een werk- en woonomgeving midden in het authentieke landschap van de Achterhoek om zo deze regio aantrekkelijk te maken voor young professionals. Het verslag bestaat uit 5 hoofdstukken. Allereerst wordt het afstudeervoorstel kort toegelicht. Dit geeft een duidelijk inzicht van het vertrekpunt van mijn afstuderen. Hoofdstuk 2 geeft een verdieping van de locatie weer. Hierin staat een beschrijving van de bevindingen over de locatie en wordt de probleemstelling van de Achterhoek als krimpregio uitgelicht. Ook staat hier omschreven waar de uitgekozen locatie in de Achterhoek zich precies bevindt. Hoofdstuk 3 omschrijft de vormgeving van het concept en het ontwerpproces. Het ontwerp wordt toegelicht met beelden en tekeningen. Hoofdstuk 4 omschrijft de conclusie en geeft antwoord op de opgestelde probleemstelling. Tot slot omschrijft het laatste hoofdstuk een reflectie over het afstudeerproces.

Afstudeervoorstel

Dit hoofdstuk geeft een korte weergave van het afstudeervoorstel en laat hiermee het vertrekpunt van het afstuderen zien. Het gehele afstudeervoorstel is terug te lezen in bijlage afstudeervoorstel pagina 145.

Probleemstelling krimpregio Achterhoek

Als we naar de cijfers kijken lijkt het teruglopende aantal inwoners van de Achterhoek mee te vallen. Wanneer we inzoomen op deze cijfers trekken we de volgende zorgelijke conclusie: jongeren verlaten de Achterhoek terwijl vooral veertigplussers de Achterhoek opzoeken. Hierdoor lijkt het aantal inwoners in evenwicht, maar ruim acht van de honderd werknemers is zestigplus. Dit betekent dat de komende jaren er ruim 10.000 werknemers met pensioen zullen gaan. Deze werknemers moeten worden vervangen door nieuwe arbeidskrachten. Doordat de jeugd naar de randstad trekt vormt dit voor bedrijven uit de regio een groot probleem met alle gevolgen van dien (Haggeman, de Gelderlander, 2020).

Het vertrekpunt van het afstuderen is de volgende probleemstelling:

Welke veranderingen in de Achterhoek moeten worden ondernomen om meer young professionals naar de Achterhoek te trekken of te behouden, waardoor krimp kan worden tegengegaan?

Maatschappelijke relevantie

Afbeelding 2 geeft de prognose voor de bevolkingsontwikkeling in de Achterhoek weer. De grafiek geeft een duidelijke daling weer vanaf het jaar 2017. Als we dit vergelijken met de bevolkingsontwikkeling van Nederland in afbeelding 3, valt op dat hier juist sprake is van groei. De bevolkingsdaling in de Achterhoek gaat tenkoste van belangrijke voorzieningen voor de regio zoals ziekenhuizen, bedrijven en winkels.

Thuiswerken kan overal

Niet eerder sinds de industrialisatie werkten zoveel mensen vanuit huis. De coronapandemie heeft het kantoorwerk in rap tempo doen veranderen naar thuiswerken. Thuiswerken is nu niet meer weg te denken uit onze nieuwe manier van werken. Deze wijzigingen kunnen leiden tot een verandering van de locatie waar mensen wonen (Planbureau voor de Leefomgeving, 2021).

Een grote uitdaging van thuiswerken is het risico dat privé en werkt te veel verweven dreigen te raken, doordat de afstand niet meer fysiek is. Om ervoor te zorgen dat privé en werk niet door elkaar heenlopen kan een werkplek dichterbij huis maar niet fysiek in eigen huis een uitkomst zijn. Een andere uitdaging van thuiswerken is het weinige contact met andere mensen (Wees, 2020).

Architectonische opgave

Voor deze opgave onderzoek ik wat de kwaliteiten zijn waaraan de Achterhoek moet gaan voldoen om meer young professionals aan te trekken. Uit het onderzoek zal een functie naar voren komen die moet worden geïmplementeerd. Het doel is uiteindelijk om een ontwerp te realiseren van een plek waar young professionals kunnen werken, wonen en in verbinding staan met de natuur en elkaar.

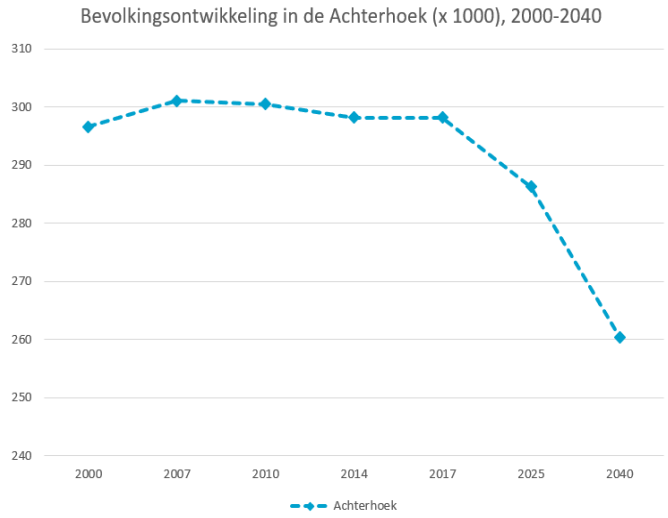

Afbeelding 2: Prognose CBS bevolkingsontwikkeling in de Achterhoek van 2000 tot 2024.

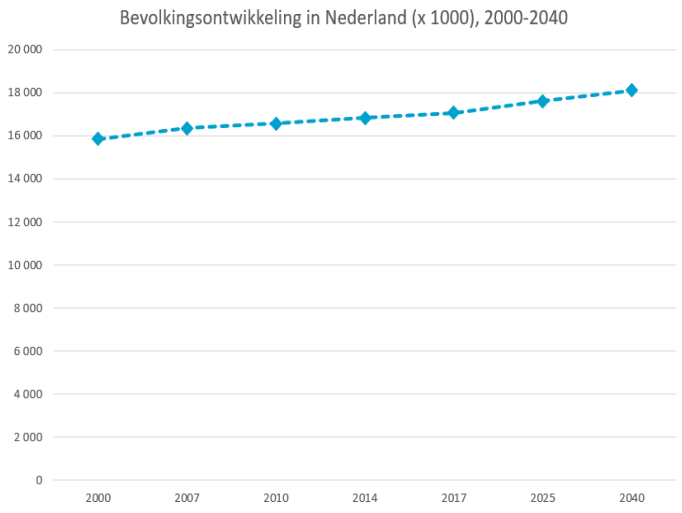

Afbeelding 3: Prognose CBS bevolkingsontwikkeling in Nederland van 2000 tot 2024.

Locatie

De Achterhoek

De Achterhoek is een streek gelegen in het oosten van Nederland. Deze streek bevindt zich in de provincie Gelderland en beslaat het gebied tussen de IJssel in het westen, de Oude IJssel in het zuidwesten, de Duitse grens in het zuiden en oosten en de Overijsselse streken Salland en Twente in het noorden.

Op afbeelding 4 is de locatie aangeduid op de landkaart van Nederland. Het zwarte kader geeft de omtrek van de Achterhoek weer.

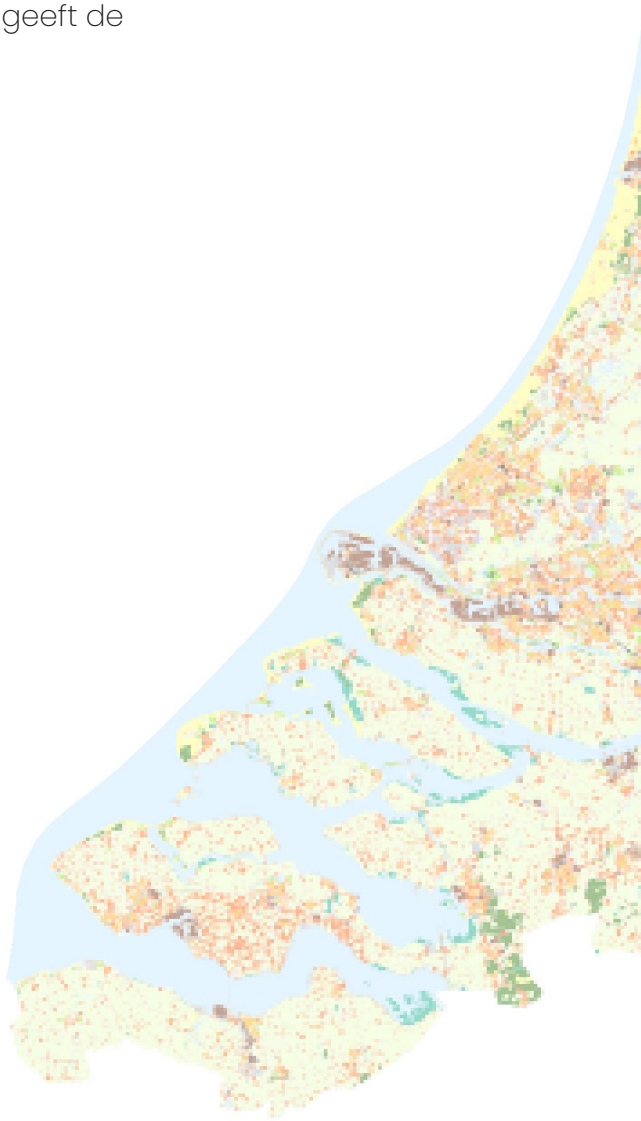

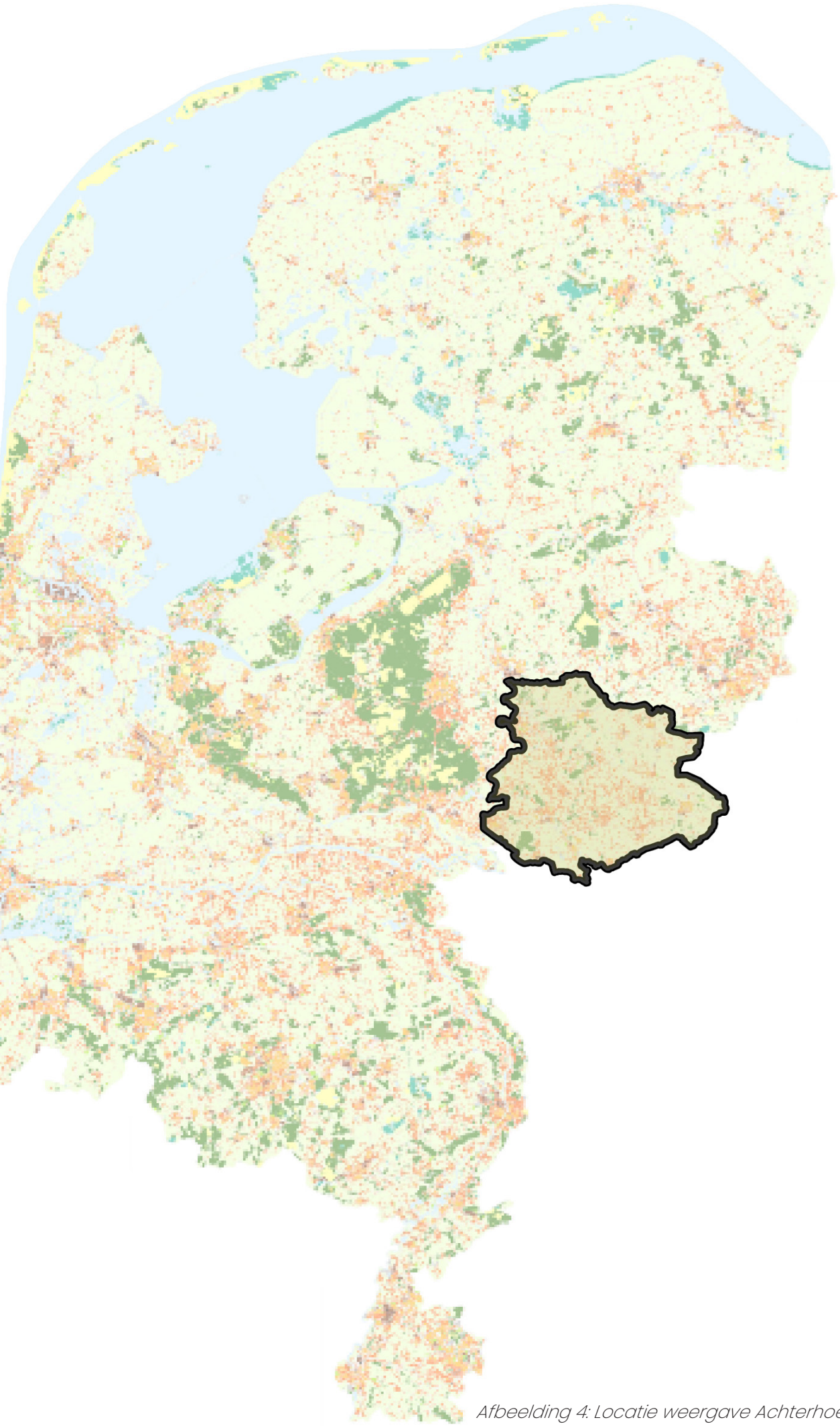

Afbeelding 4: Locatie weergave Achterhoek (Arcgis, 2024).

Ontstaan landschap Achterhoek

Ongeveer tweehonderdduizend jaar geleden werd de geologische basis van de Achterhoek gelegd tijdens de voorlaatste ijstijd. Door een enorme massa landijs ontstonden er heuvels. Na het smelten van het ijs bleef in de gletsjerdalen een dikke laag keileem achter. Met de jaren werden die laagten verder opgevuld met erosiemateriaal van hoger gelegen gebieden en bodemmateriaal dat via de rivieren het gebied in werd gevoerd. Door de sterke wind in de laatste ijstijd werd de hele Achterhoek bedekt met een laag zand. Zo ontstond het karakteristieke dekzandlandschap van de Achterhoek. Kenmerken hiervan zijn langgerekte, licht golvende ruggen met ondiepe laagten. De afwatering is over het algemeen slecht, omdat de keileem dicht onder het zand zit. Na de ijstijd groeiden er bossen op de hogere delen van de Achterhoek en in de ondoorlaatbare laagten ontstonden venen en moerassen (Achterhoek.nl, 2024).

Op afbeelding 5 is de geomorfologische kaart weergegeven van de Achterhoek anno 2024. Op deze kaart is te zien dat de Achterhoek diverse type landschappen bezit. De stuwwallen in het rood zijn heuvels in het lanschap. Het groen geeft de beekdallen en getijen weer, dit zijn de lagere delen in het landschap waar onder andere beken en rivieren stromen. De vlakten en dekzanden zijn lang uitgestrekte vlaktes zonder glooiingen. Helemaal in het oosten van de Achterhoek zijn nog enkele welvingen in het landschap terug te vinden.

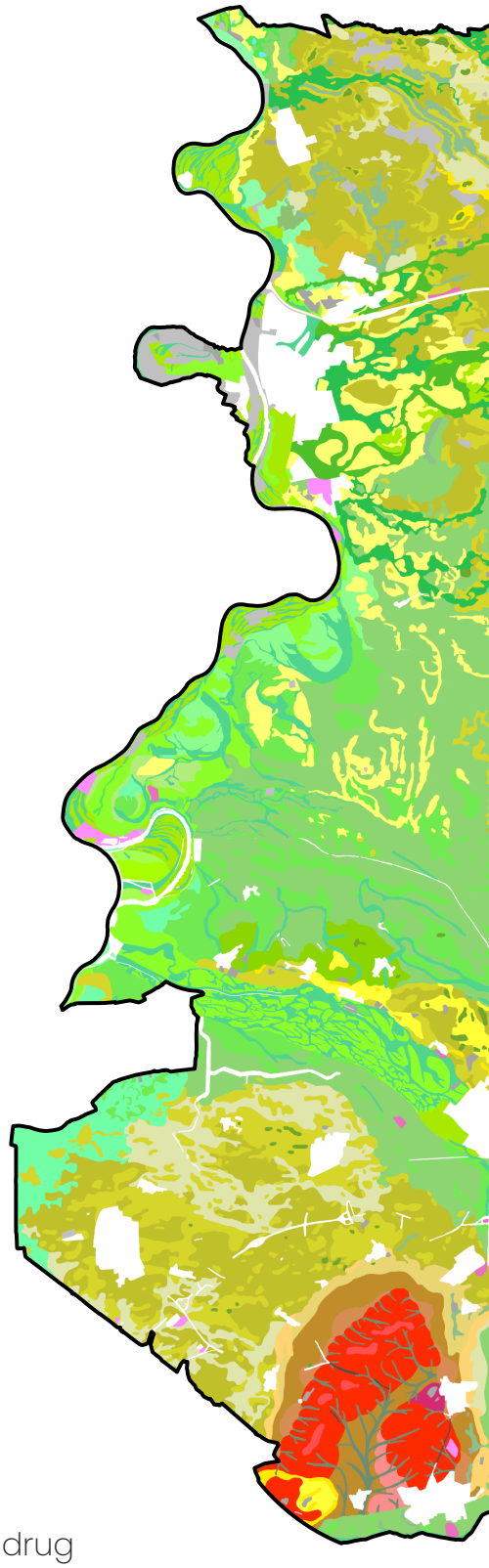

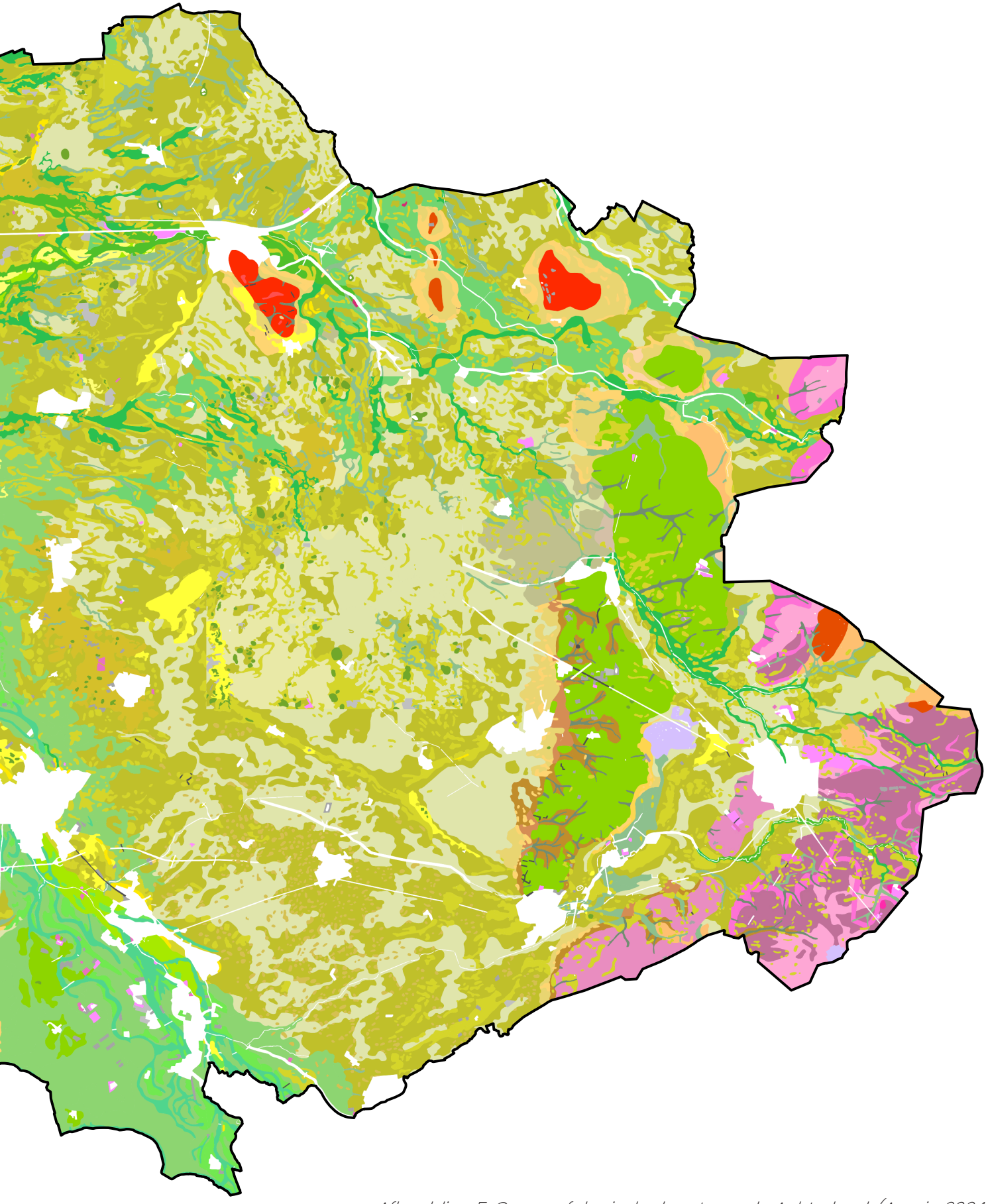

Afbeelding 5: Geomorfologische kaart van de Achterhoek (Arcgis, 2024).

De Achterhoek als krimpregio

Als we kijken naar de regio Achterhoek zien we dat in de afgelopen 40 jaar het nodige is veranderd. Afbeelding 6 geeft een overzicht van het bevolkingspercentage per leeftijdscategorie tussen 1988, 2000 en 2021 (CBS, 2021). In 1988 woonde er procentueel meer jongeren in de regio dan ouderen. 20 jaar later verschoof de leeftijd naar rechts en nog weer eens 20 jaar later is de leeftijd nog verder naar rechts toe opgeschoven. De generieke problematiek van de Achterhoek is dat de bevolking ouder wordt, de regio vergrijst. Dit kan leiden tot serieuze problemen.

De ouderen zijn tegenwoordig procentueel meer aanwezig dan de jongeren, wat voorheen niet het geval was. Om een vergelijking te maken met de randstad is Utrecht als referentie stad genomen in afbeelding 6. Hier valt te zien dat het percentage van young professionals (in de leeftijd van 20 tot 40 jaar) in de afgelopen 40 jaar niet is veranderd.

Een reden voor de snel verouderende bevolking in de Achterhoek is dat veel 40- en 50-plussers de regio opzoeken en de stad verlaten. Het feit dat jongeren de regio verlaten helpt het percentage ouderen versterken.

Als we het over krimp hebben gaat het vaak over het afnemen van het aantal inwoners in een regio. Echter is het inwoneraantal in de regio Achterhoek op dit moment aan het groeien. Dit komt mede doordat er veel ouderen naar de Achterhoek toetrekken. Maar let op, de verwachting is dat over minder dan 10 jaar de krimp op de arbeidsmarkt zal toeslaan! 12% van de werkenden in de Achterhoek is op dit moment 60 jaar of ouder. Dit komt neer op zo'n 15.400 mensen die over 5 à 7 jaar gaan stoppen met werken.

Wat gebeurt er met alle banen die deze mensen nu vervullen als er geen nieuwe aanwas van jong personeel is? Dit heeft grote gevolgen voor de vestiging van bedrijven die mogelijk de Achterhoek zullen gaan verlaten, want zonder personeel kan een bedrijf niet voortbestaan. Wanneer bedrijven de Achterhoek gaan verlaten is er ook minder werkgelegenheid, waardoor er nog minder mensen naar de Achterhoek zullen verhuizen. Op deze manier ontstaat er een vicieuze cirkel, met als gevolg

dat de Achterhoek in aantal inwoners zal gaan dalen. Dit heeft grote invloed op voorzieningen zoals winkels, scholen, cultuur, ziekenhuizen, ect. Zonder voldoende inwoners zullen ook deze gaan afnemen wat het wonen in de Achterhoek nog minder aantrekkelijk maakt. Uiteindelijk leidt dit tot onder ander leegstand en verval van gebouwen. Tijd om in te grijpen!

2021	Inwoners aantal	Leeftijd 0 -10 jaar	Leeftijd 10 -20 jaar	Leeftijd 20 -30 jaar	Leeftijd 30 -40 jaar	Leeftijd 40 -50 jaar	Leeftijd 50 -60 jaar	Leeftijd 60 -70 jaar	Leeftijd 70 -80 jaar	Leeftijd 80 -90 jaar	Leeftijd 90 -ouder
Aalten	27120	9,4%	12,1%	10,1%	10,0%	12,0%	16,2%	14,1%	10,9%	4,6%	0,9%
Berkelland	43846	8,2%	12,0%	10,0%	9,1%	11,4%	16,5%	14,8%	12,3%	5,2%	0,9%
Bronckhorst	36087	7,7%	11,9%	9,3%	7,7%	11,0%	17,5%	16,2%	12,6%	5,3%	1,1%
Doesburg	11064	7,5%	10,6%	9,5%	8,7%	11,8%	17,6%	15,4%	13,6%	5,1%	0,6%
Doetinchem	58270	9,6%	11,7%	11,3%	11,1%	12,4%	15,6%	13,6%	9,9%	4,3%	0,8%
Lochem	33948	8,1%	11,8%	7,7%	8,2%	11,3%	16,5%	15,7%	13,2%	6,5%	1,2%
Montferland	36031	8,5%	10,8%	10,5%	9,7%	11,4%	17,4%	14,4%	11,6%	5,3%	0,7%
Oost Gelre	26574	9,2%	12,3%	10,7%	10,2%	10,9%	16,4%	14,5%	10,5%	4,8%	0,8%
Oude Ijsselstreek	39346	8,6%	11,7%	10,3%	9,4%	11,6%	16,7%	14,7%	11,4%	5,0%	1,0%
Winterswijk	29022	8,7%	11,9%	10,6%	10,1%	11,5%	15,6%	14,6%	11,0%	5,1%	1,0%
Zutphen	48111	8,7%	12,3%	10,4%	10,3%	13,1%	15,6%	14,1%	10,8%	4,1%	0,9%
Utrecht	359370	11,5%	10,,5%	21,4%	18,2%	13,0%	11,0%	7,4%	4,7%	2,2%	0,4%
2000											
Aalten	18699	13,3%	13,0%	11,6%	15,4%	14,3%	12,6%	9,4%	7,3%	2,9%	0,4%
Berkelland											
Bronckhorst											
Doesburg	11434	13,8%	11,1%	12,5%	17,6%	14,7%	13,9%	8,6%	5,5%	2,2%	0,4%
Doetinchem	46967	11,6%	12,3%	10,3%	12,8%	16,1%	14,4%	11,5%	7,2%	3,7%	0,5%
Lochem	19189	8,1%	11,8%	7,7%	8,2%	11,3%	16,5%	15,7%	13,2%	6,5%	1,2%
Montferland											
Oost Gelre											
Oude Ijsselstreek											
Winterswijk	28561	12,1%	11,8%	11,3%	15,3%	14,7%	12,9%	9,7%	8,2%	3,7%	0,6%
Zutphen	35165	12,5%	11,5%	14,3%	17,0%	14,7%	12,4%	7,5%	6,8%	3,1%	0,5%
Utrecht		10,7%	9,4%	23,7%	19,2%	12,3%	9,4%	6,8%	5,6%	2,7%	0,5%
1988											
Aalten	18142	13,0%	16,1%	15,4%	13,9%	12,5%	10,7%	9,5%	6,3%	2,4%	0,4%
Berkelland											
Bronckhorst											
Doesburg	10518	12,5%	16,1%	15,5%	16,3%	14,5%	9,8%	8,1%	5,1%	2,1%	0,2%
Doetinchem	40922	12,5%	15,1%	15,7%	16,6%	12,9%	10,2%	9,1%	5,8%	2,2%	0,3%
Lochem	18241	11,5%	14,4%	13,3%	14,4%	13,4%	11,2%	10,4%	7,7%	3,6%	0,5%
Montferland											
Oost Gelre											
Oude Ijsselstreek											
Winterswijk	28011	11,6%	14,4%	15,5%	14,6%	12,3%	10,5%	10,5%	7,1%	3,3%	0,5%
Zutphen	30942	11,8%	15,0%	16,2%	15,9%	13,2%	9,1%	9,2%	6,3%	3,0%	0,5%
Utrecht	230373	9,5%	11,4%	24,8%	15,8%	10,9%	9,3%	8,8%	6,4%	2,8%	0,4%

Afbeelding 6: Percentage inwoners, op leeftijd, per gemeente over de periode van 1988 tot en met 2021 (CBS, 2021).

Bevolkingsgroei Nederland

Het CBS heeft een overzichtelijke kaart van de bevolkingsgroei tussen 2018 en 2035 (prognose) in Nederland gemaakt, zie afbeelding 7 (*MAX 2019*). Hierop is goed te zien dat de steden de komende jaren nog zullen gaan groeien (rode kleurvlakken). Ook de krimpregio's zijn duidelijk te herkennen aan de grijze en blauwe kleurvlakken, één daarvan is de Achterhoek. De komende jaren zal de bevolkingsgroei, op Doetinchem en Zutphen na, in de steden en dorpen in de Achterhoek afnemen.

Als de Achterhoek als krimpregio nu niet ingrijpt, zal de krimp verder doorzetten. Door actie te ondernemen houden we de grip in eigen hand en maken we de Achterhoek weer aantrekkelijk voor jong en oud. Dit vergt een samenwerking tussen gemeenten, provincie en bedrijven om zo jongeren terug naar de Achterhoek toe te trekken.

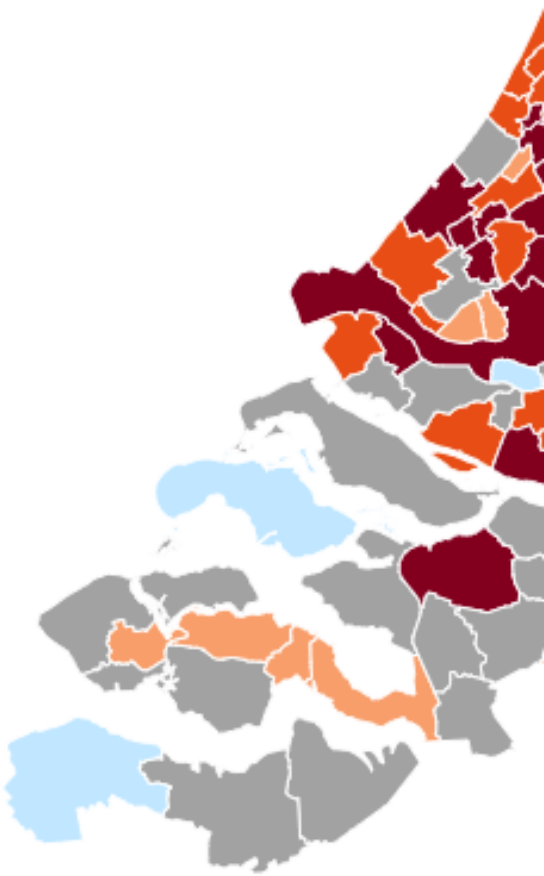

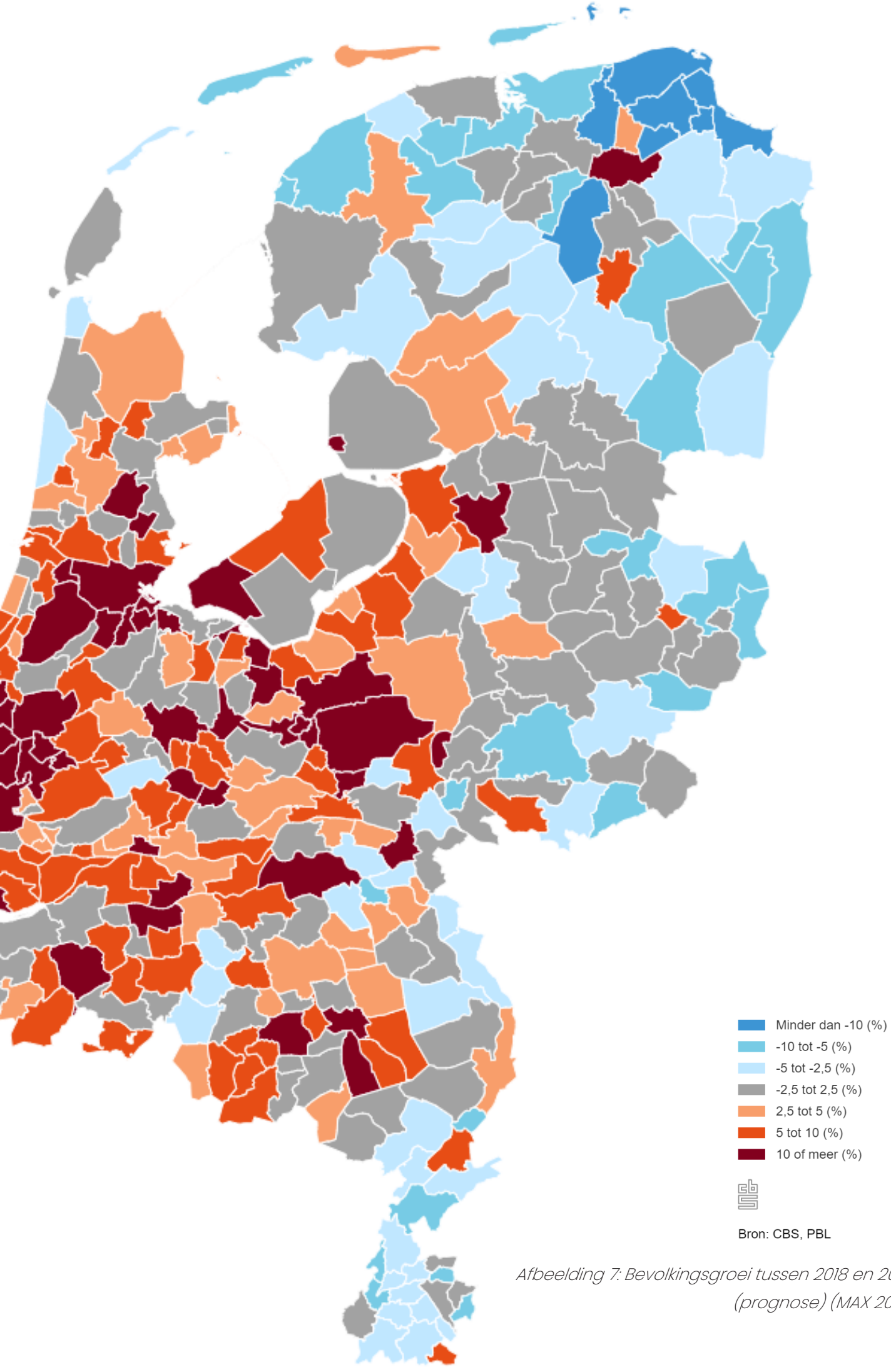

Afbeelding 7: Bevolkingsgroei tussen 2018 en 2035 (prognose) (MAX 2019).

Oorzaken van krimp

Bij krimp is niet aan te duiden met één oorzaak. Het heeft meerdere facetten die invloed hebben op krimp. De bereikbaarheid van de plek is belangrijk, de nabijheid van grote steden en onderwijs zijn belangrijke factoren die invloed hebben op de aantrekkingskracht van een gebied. Om grip te krijgen hoe de achterhoek scoort op deze factoren is hiervoor een overzicht gemaakt.

Bereikbaarheid trein

De regio Achterhoek bestaat uit 11 gemeenten. De bereikbaarheid naar de steden is met het openbaar vervoer slecht geregeld. Afbeelding 8 geeft een weergave van het spoorwegennetwerk. Dit zijn eigenlijk maar twee verbindingen die niet elke stad of plaats met elkaar verbinden. Vanuit Doetinchem ben je met de trein binnen een half uur à 40 minuten in Arnhem, wat voor veel mensen de gemiddelde reistijd is naar werk. Hierdoor blijft Doetinchem een aantrekkelijke plaats om te wonen. Alle dorpen en steden achter Doetinchem op dit spoorwegennetwerk doen er langer over om naar de eerste beste grote stad (Arnhem) toe te reizen en zijn daardoor minder aantrekkelijk om te wonen. Zutphen is daarnaast de enige stad die goed bereikbaar is met de trein, zie de meerdere verbindingen die hier samenkomen en vormt daardoor ook een aantrekkelijke stad om in te wonen.

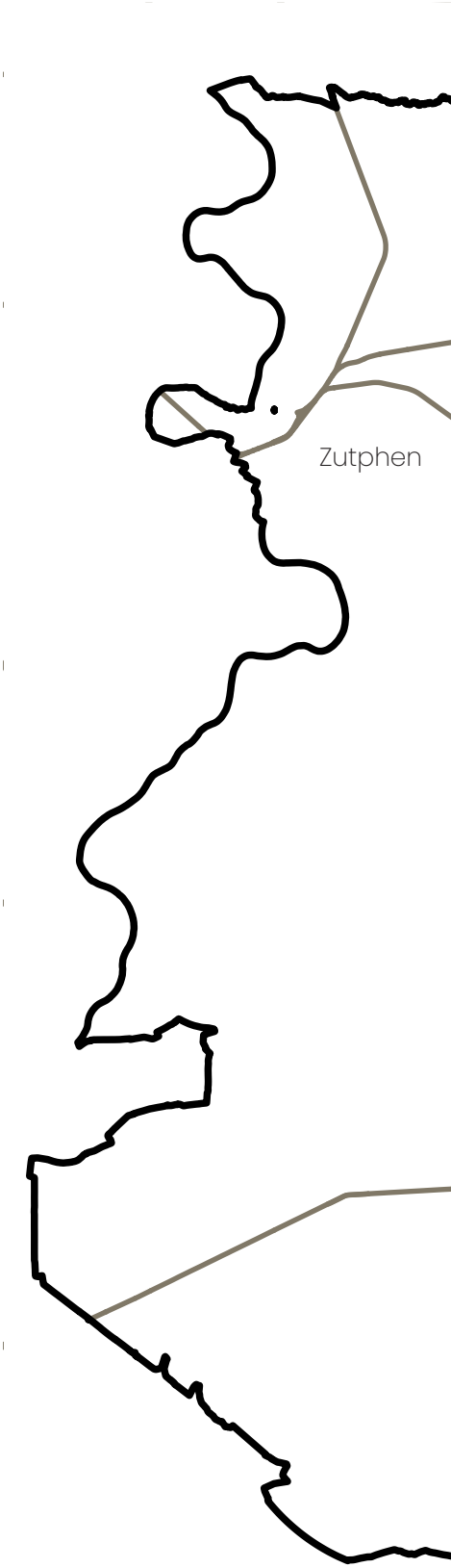

Afbeelding 8: Spoorwegen regio Achterhoek (Arcgis, 2024).

Bereikbaarheid auto

Afbeelding 9 laat de wegenstructuur in de Achterhoek zien. In het rood wordt de snelweg weergegeven. Te zien is dat deze niet dekkend is voor de hele regio. Doetinchem is nog goed te bereiken vanuit het westen met de auto via de snelweg die er langsloopt. De snelweg loopt door tot aan Varsseveld, dat betekent dat de reistijd naar de dorpen die na Varsseveld komen oploopt. Ook het feit dat er maar één snelweg loopt in de Achterhoek geeft aan dat de verbinding met het westen te slecht is om het ommeland in te ruilen voor de Achterhoek. Dit vormt een van de oorzaken van de dalende bevolkingsgroei in de Achterhoek.

De infrastructuur is niet eenvoudig te veranderen en het kost meerdere jaren voordat dit uiteindelijk resultaat zal opleveren. Deze tijd heeft de Achterhoek als krimpregio niet. Er moet gekeken worden naar alternatieven.

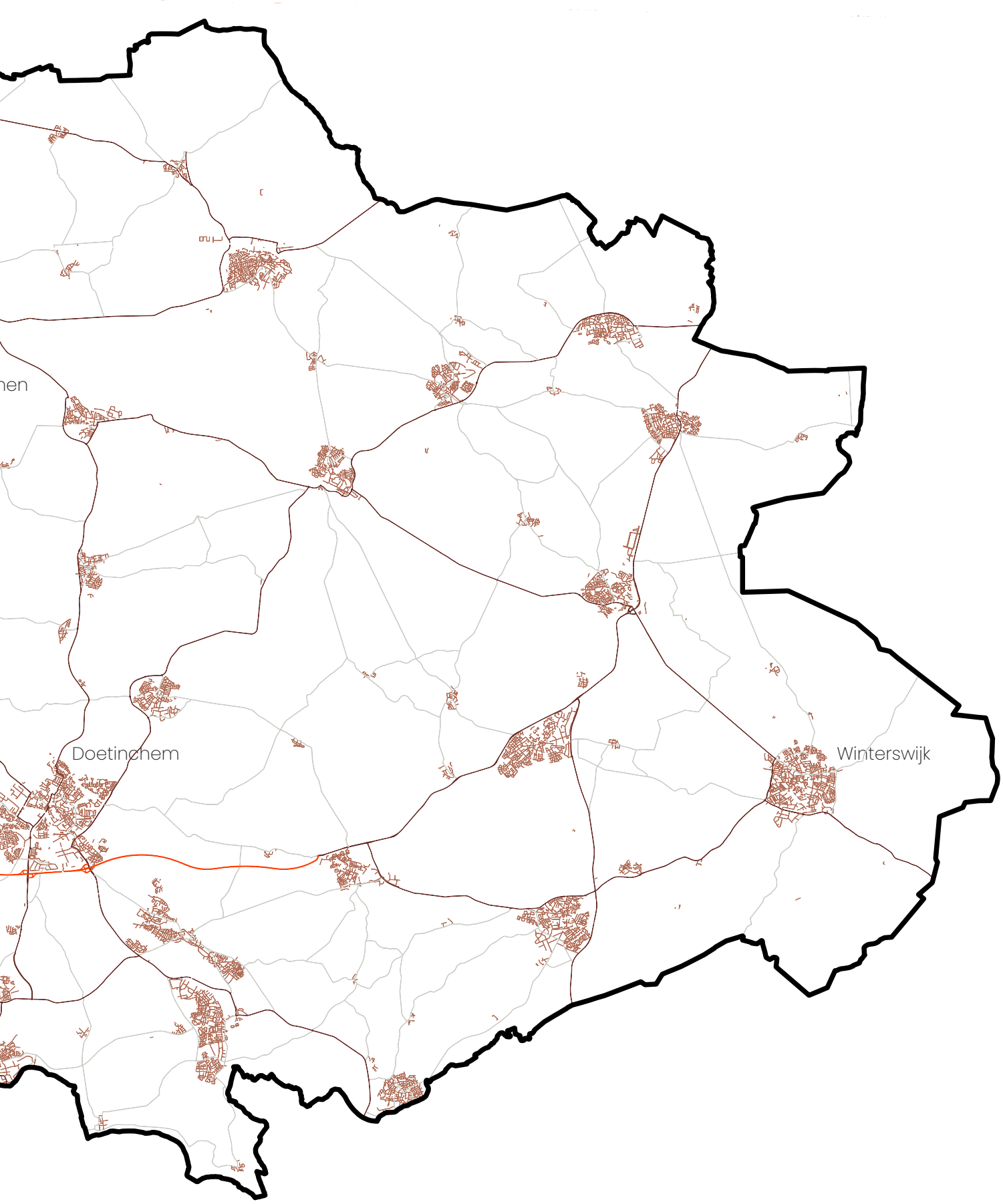

Afbeelding 9: Wegenstructuur regio Achterhoek (Arcgis, 2024).

Bereikbaarheid fiets

Een mogelijkheid die de Achterhoek wel biedt is het tal van fietspaden die met elkaar verbonden zijn. Afbeelding 10 geeft het fiets- en wandelpaden netwerk in de Achterhoek weer. Door slim gebruik te maken van deze fiestpaden bied dit een mogelijkheid om young professionals te binden aan de Achterhoek.

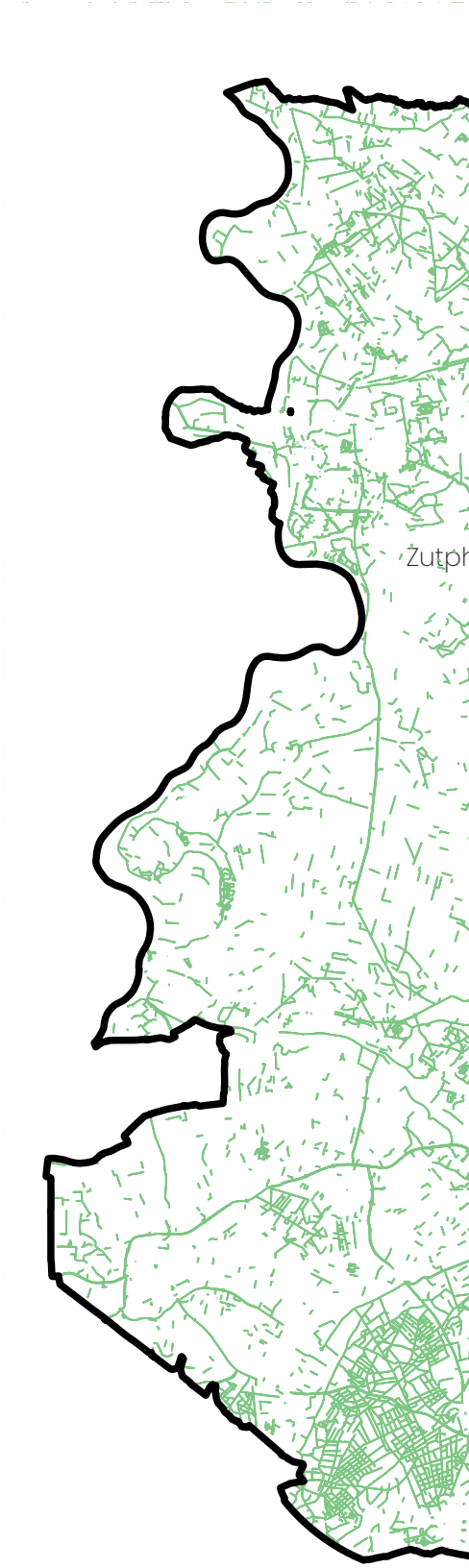

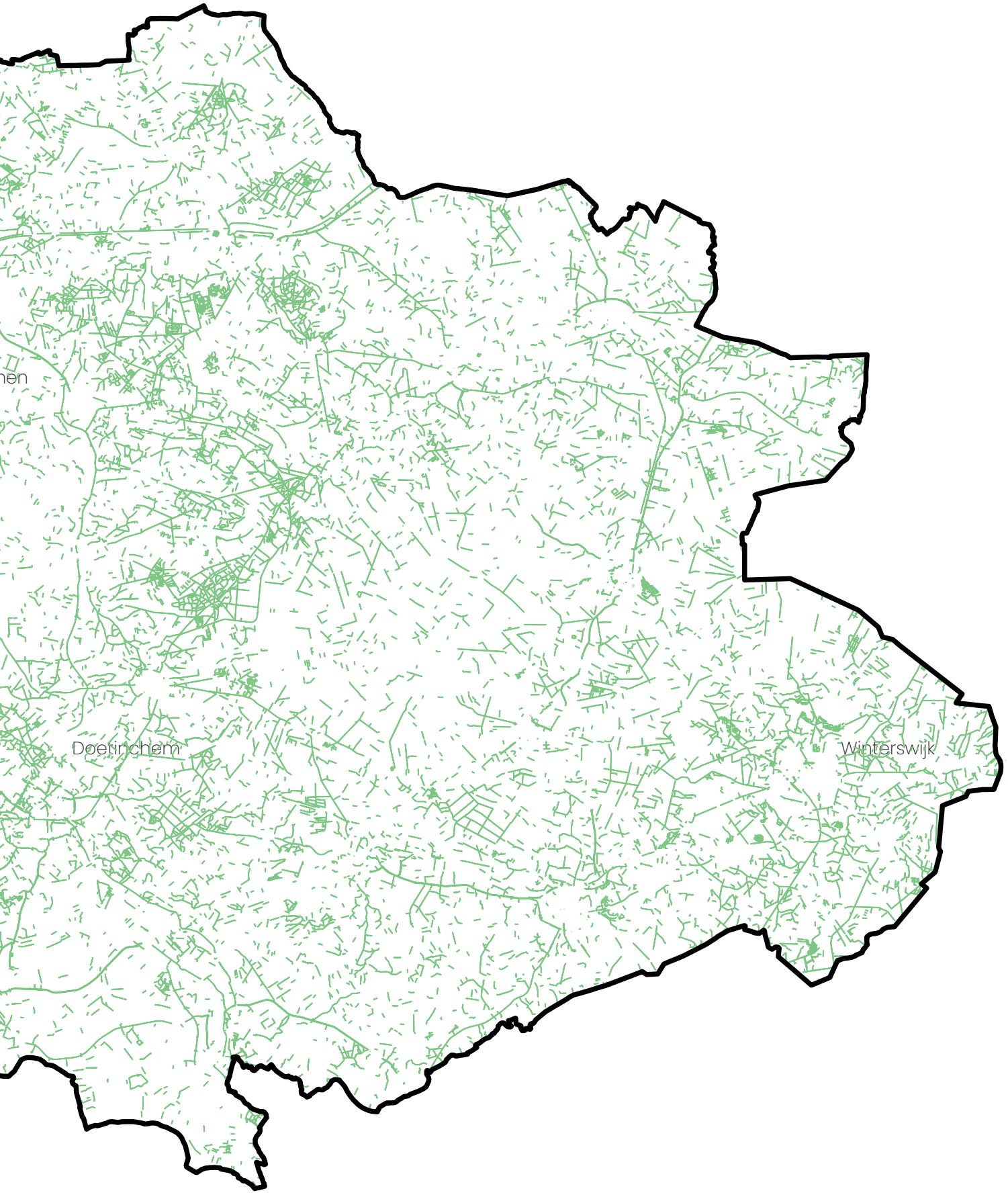

Afbeelding 10: Fiets- en wandelpaden regio Achterhoek (Arcgis, 2024).

Omvang stede en dorpen

Op de morfologie kaart (afbeelding 11) van de Achterhoek is een weergave gemaakt van de bebouwingsdichtheid in de Achterhoek. Op de kaart is goed te zien dat de steden en dorpen beperkt van grootte zijn en dat er voldoende ruimte om de dorpen en steden aanwezig is. Door deze lage bebouwingsdichtheid is er rondom de dorpen en steden voldoende ruimte voor natuur.

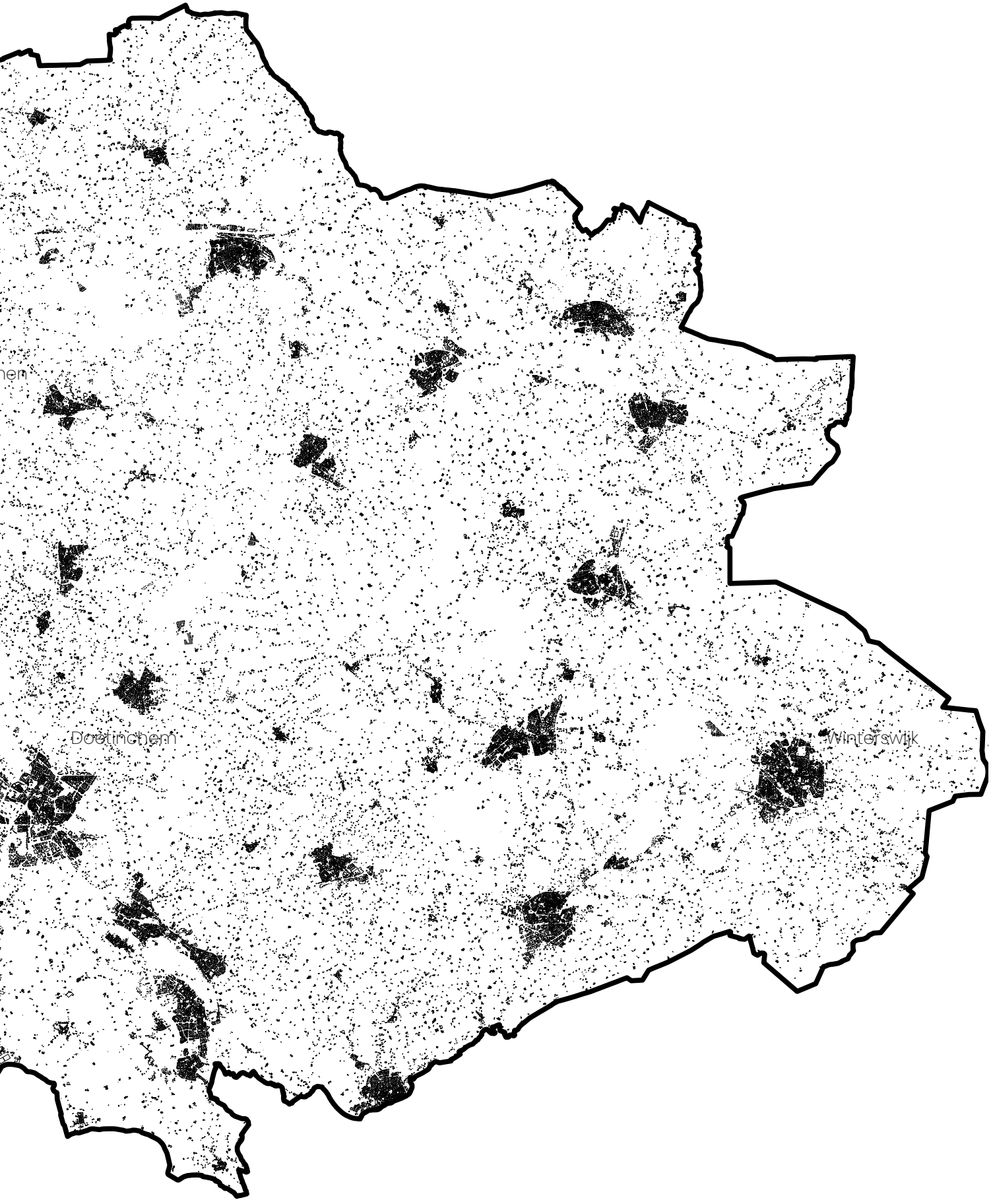

Afbeelding 11: Morfologoie weergave bebouwd en onbebouwd regio Achterhoek (Arcgis, 2024).

Scholing
Na het voortgezet onderwijs kiezen jongeren steeds vaker voor een opleiding in de stad. Jongeren leren ook steeds vaker door (Brandhorst, 2023).

In de Achterhoek is er geen scholing in het hoger onderwijs. Leerlingen moeten hiervoor de regio verlaten en gaan wonen in een stad die dit wel biedt. Eenmaal wonend in de stad keren jongeren niet vaak terug naar de regio waar zij vandaan kwamen. Een reden hiervoor is dat men na het studeren vaak werk vindt in de stad. Het banenaanbod rondom de stad is nu eenmaal groter dan in krimpregio's. Daarnaast zijn de voorzieningen in grote steden beter geregeld (Leefomgeving, 2019).

Wanneer de huidige woonruimte in de stad te klein wordt, trekt men vaak naar het ommeland van de stad. Deze verhuisbeweging uit de stad naar het ommeland maken jongeren vaak als zij zich in de leeftijd tussen de 25 en 39 jaar bevinden (Leefomgeving, 2019). Dit is voor de regio Achterhoek een groot probleem. Er zijn minder arbeidskrachten, maar ook een groot deel van kennis gaat verloren want deze in de stad blijft zitten.

Zodra mensen ergens een woning hebben gekocht, verhuizen ze nog maar zelden een grote afstand (Lennartz, C., Troost, S., & Schilder, F.). Dit heeft te maken met het opgebouwde netwerk aan vrienden, werk, school en sportverenigingen. Daarom is het belangrijk om jongeren naar de Achterhoek toe te trekken voordat zij zich 'definitief' met een eigen woning gevestigd hebben in het westen van het land.

Reden genoeg om jongeren een plek te bieden in de Achterhoek waar zij kunnen wonen en werken, waardoor ze zich gaan binden aan de regio.

Vergrijzing

Dat de bevolking in de Achterhoek vergrijst laat de eerder genoemde afbeelding 5 goed zien. Dit betekent dat het sterftepecentage op den duur hoger zal komen te liggen dan in andere regio's en hierdoor krimpt het inwoneraantal. Opvallend is dat de Achterhoek in trek is bij 40- en 50-plussers. Zij verlaten de stad opzoek naar een rustigere plek (Koster, 2023). Door de wegtrekkende jongeren en de toenemende ouderen vergrijst de Achterhoek sneller. De verhouding tussen jong en oud staat in onbelans, zie afbeelding 11. Dit leidt in de toekomst tot meerdere problemen. Een daarvan is bijvoorbeeld de toenemende zorgvraag wanneer de inwoners van de regio ouder worden. Als de ouderen zorg nodig hebben moeten er voldoende jongeren klaarstaan om dit te kunnen bieden. De Achterhoek moet aan de bak om nieuwe arbeidskrachten aan te trekken.

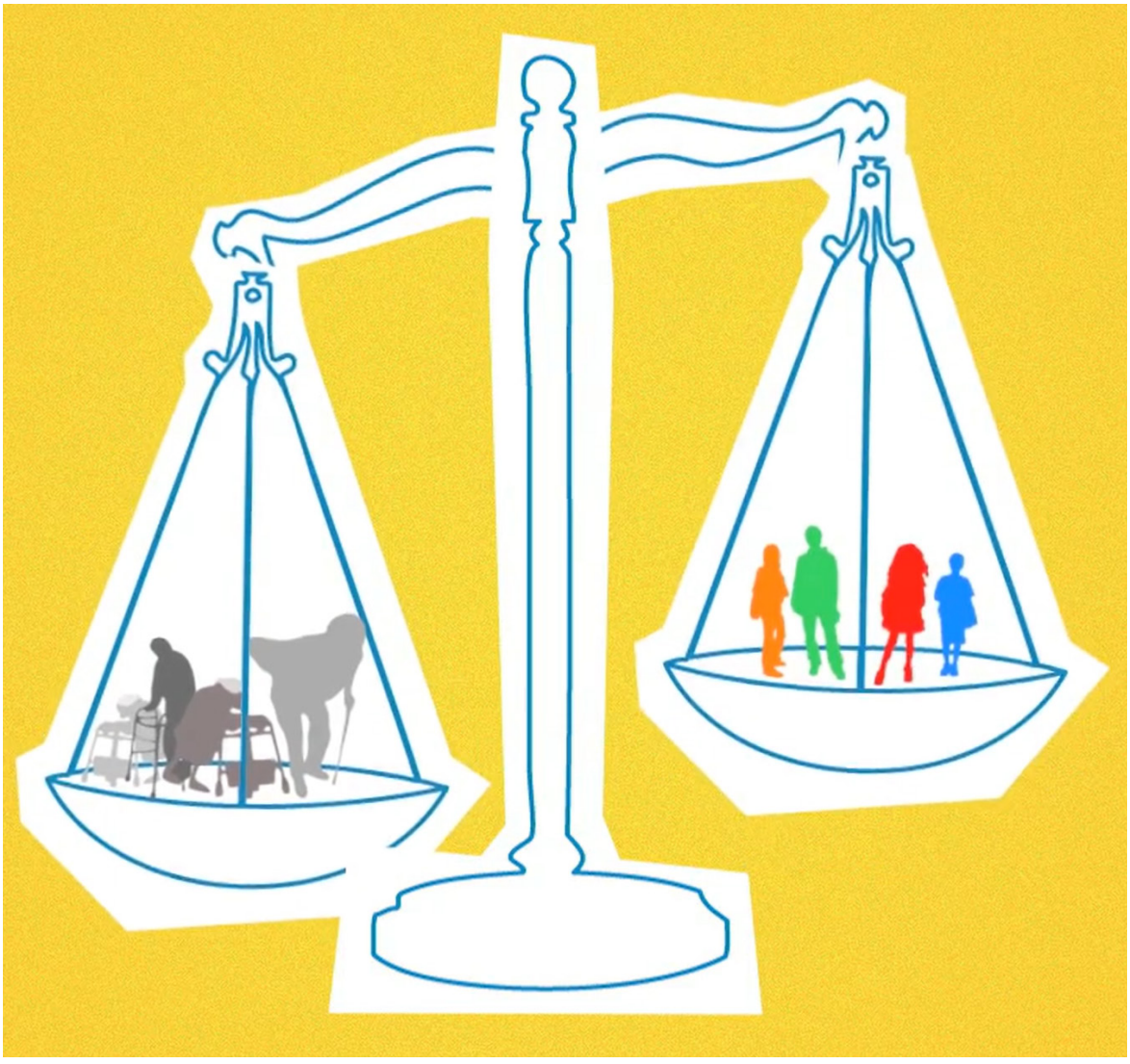

Afbeelding 12: Illustratie van het evenwicht tussen jong en oud (CBS, 2016).

Krimp tegengaan

Voor de Achterhoek is het belangrijk om jongprofessionals aan te trekken, om zo de gevolgen van een krimpregio zoals leegstand van winkels, scholen en bedrijven tegen te gaan. Daarnaast is het belangrijk om bepaalde kennis en kunde in de Achterhoek te houden, zodat bedrijven geschikt personeel kunnen vinden. In het boek "een klein land met verre uithoeken" worden drie manieren benoemd om met krimp om te gaan (Milikowski, 2021).

1. Krimp begeleiden
De eerste manier is slopen van panden die leeg zijn komen te staan, zie afbeelding 13. Dit stuk grond kan dan worden herstructureerd om zo in te spelen op de vraag van nu.

2. Bestaande structuren uitbuiten
Een andere optie is om panden die hun functie zijn verloren weer nieuw leven in te blazen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de molens van Kinderdijk, zie afbeelding 14. Deze werden overbodig, maar door de molens te handhaven hebben ze een nieuwe functie gekregen en is het een zeer goed bezochte locatie onder toeristen. Deze toeristische attractie zorgt weer voor werkgelegenheid in de omgeving.

3. Nieuwe weg inslaan
Als derde optie is het mogelijk om iets nieuws te creëren, om hiermee werkgelegenheid te genereren en mensen naar de regio toe te trekken. Een voorbeeld hiervan is het dierenpark in Emmen., zie afbeelding 15. Dit was echter wel een grote gok vanuit de gemeente, van te voren was lastig in te schatten of het concept ging werken.

Om krimp tegen te gaan is geen standaard methode. Door te pionieren kan pas achteraf bekeken worden of bepaalde inspanningen zijn vruchten afwerpt. Stilzitten zorgt echter wel voor achteruitgang. In alle drie de bovenstaande methodes wordt er gewerkt aan het creëren van iets nieuws. Door te slopen ontstaat er ruimte voor andere initiatieven op deze locatie. Het behoud van de molens in Kinderdijk zorgt ervoor dat het unieke beeld van de molens blijft bestaan, wat een trekpleister vormt voor toeristen. De nieuwe weg die de gemeente Emmen is ingeslagen met het creëren van een nieuw concept voor het bezoeken van een dierentuin zorgt ook voor een impuls van bezoekers. Wat deze drie manieren met elkaar overeenkomen is dat er niet is stilgezeten. Er is actie ondernomen wat een impuls geeft voor de regio. De oproep aan de regio Achterhoek om krimp tegen te gaan is dan ook, kom in beweging!

Een combinatie tussen een nieuwe weg inslaan en bestaande structuren uitbuiten is een goed uitgangspunt. De Achterhoek heeft een prachtig landschap die goed verbonden is door diverse fietspaden. Door gebruik te maken van deze bestaande paden kan de bezoeker kennismaken met het Achterhoekse landschap, zonder dat gemeenten een investering hoeven te doen in de slechte bereikbaarheid via het wegen- en spoornetwerk. Naast de inzet van de fietspaden is een nieuwe toevoeging nodig om de Achterhoek een impuls te geven en aantrekkelijk te maken voor young professionals om te komen wonen en werken. Dit kan in de vorm van gebouwen die op een unieke plek in het landschap staan met optimale verbinding tussen mens en natuur.

Krimp begeleiden
Sloop en herstructureren

Afbeelding 13: Sloop van bestaande bebouwing.

Bestaande structuren uitbuiten
Nieuwe functie geven

Afbeelding 14: Kinderdijk.
Bron:, Utrecht, R.

Nieuwe weg inslaan
Totaal iets nieuws creëren

Afbeelding 15: Wildlands Emmen.
Bron: Emmen., W. A. (sd). WILDLANDS Adventure Zoo Emmen. (2025).

Profiel young professionals

De Achterhoek staat te springen om young professionals. Om beter inzicht te krijgen in deze doelgroep is het profiel van young professionals in de leeftijd van 20 tot 35 jaar verder onderzocht. Deze doelgroep heeft een baan maar wil ook graag nog op avontuur. Ze zijn reislustig en hebben of kunnen met de huidige woningmarkt niet een eigen huis vinden. Daarnaast vindt deze doelgroep het prettig om flexibel te zijn in waar en wanneer zij werken. Een aantal zaken maken het wonen en werken in de Achterhoek aantrekkelijk voor young professionals:

De krappe woningmarkt.
In de Achterhoek is het vinden van woongelegenheid eenvoudiger dan in de randstad. Daarnaast zijn de woningen relatief betaalbaar in vergelijking met het westen van het land, je krijgt meer ruimte voor je geld (CBS, 2024).

Natuur om de hoek.
Op de morfologie kaart afbeelding 11 is te zien dat de Achterhoek een mooi verdeling heeft van gebouwen. Er is veel groen en de steden zijn beperkt van grootte. Hierdoor ligt de natuur overal in de Achterhoek om de hoek. In de regio zitten over het algemeen veel akkers en bossen.

De Achterhoek scoort hoog op de brede welvaart
Afbeelding 16 geeft een weergave van de brede welvaart in de Achterhoek. In het groen zijn de scores weergegeven waarop de Achterhoek hoger scoort dan het landelijk gemiddelde. Bewoners zijn gezond, hoogopgeleid, gelukkig, tevreden met hun huis, hoge veiligheid (weinig criminaliteit) en de werkloosheid is laag (Koster, 2023). Goed om te benoemen is dat de Achterhoek minder hoog scoort op de volgende punten: de grote afstand voor bepaalde plekken zoals cafés, basisscholen, discotheken en sportterreinen. Deze punten worden in het rood weergegeven in het diagram over de welvaart in de Achterhoek.

De mogelijkheden van thuiswerken
Dankzij de coronapandemie is het thuiswerken breed geaccepteerd geworden (RIVM, 2023). Corona heeft werken vanaf alle denkbare locaties mogelijk gemaakt: vanuit huis, een openbaar gebouw en zelfs vanuit het buitenland. Nu afstand tot aan werk een minder bepalende factor is behoort ook de Achterhoek tot de mogelijkheid om te gaan wonen. De locatie van het werk is een minder belangrijke factor gaan spelen voor

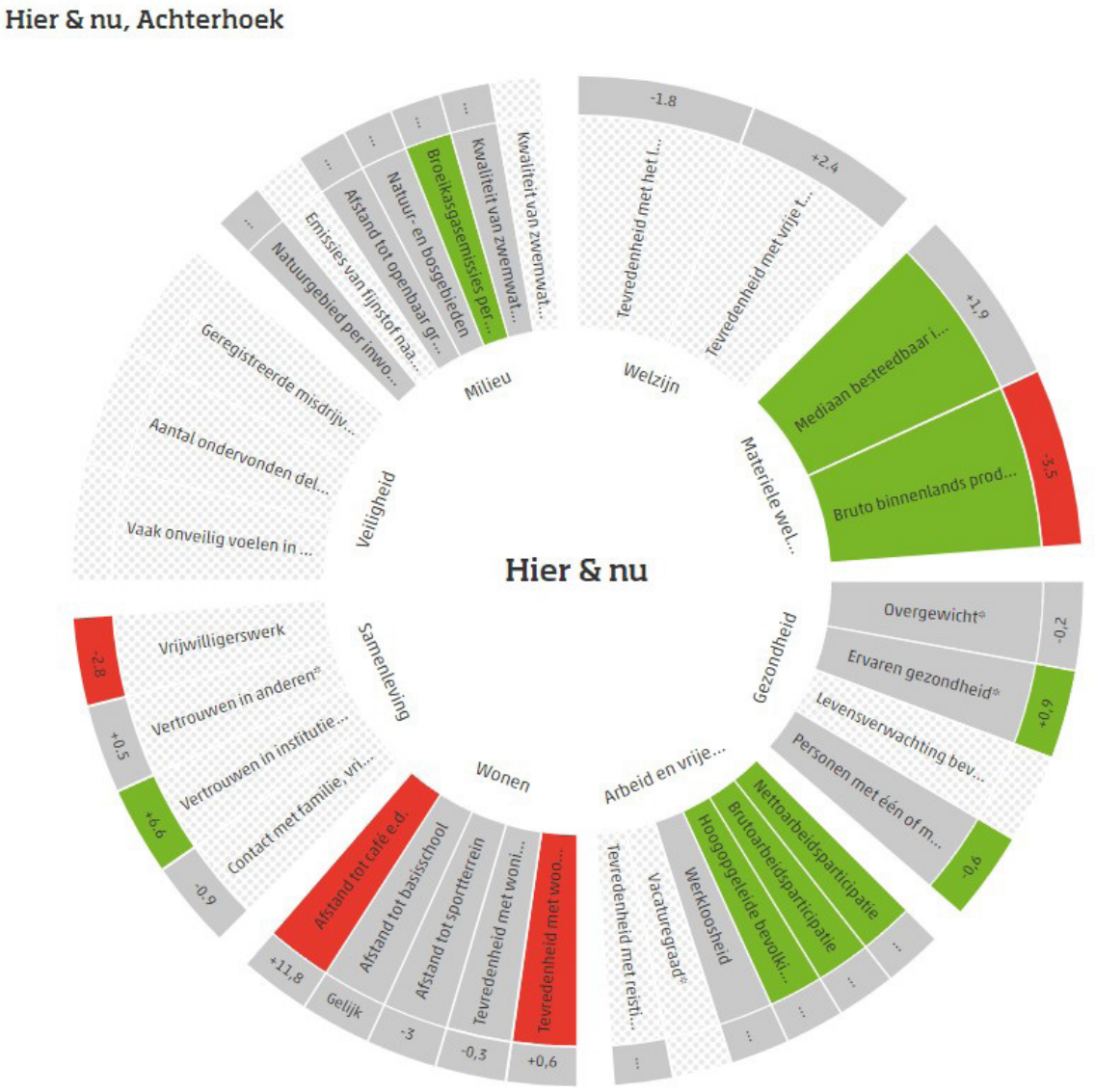

Afbeelding 16: Diagram van de brede welvaart in de Achterhoek (Koster, 2023).

mensen, waar ruimte van de woonplek en omgeving (ruimte en natuur) juist wel belangrijker zijn geworden. Het nadeel van thuiswerken is dat men niet altijd een geschikte ruimte heeft in huis om een werkplek te installeren. Daarnaast zijn het aantal contactmomenten met collega's minder geworden en lopen privé en werk steeds meer door elkaar. Grote voordelen van het thuiswerken zijn dat je als werknemer productiever bent, je zelf je eigen tijd kunt indelen en bepalen vanuit waar je gaat werken. Voor werkgevers is het voordeel dat op den duur kantoorpanden kleiner kunnen worden, het aantal benodigde werkplekken in een kantoor wordt minder, wat leidt tot lagere kosten.

Gebiedsinventarisatie Achterhoek

Om de groep van young professionals te stimuleren om in het prachtige landschap wat de Achterhoek kent te gaan werken en wonen, moet er zoals eerder benoemd een nieuwe impuls komen die de Achterhoek aantrekkelijk maakt. Deze groep van young professionals zijn veelal werkzaam, maar hebben nog geen vaste woon- of verblijfplaats in het ommeland gevonden. Dit als gevolg door de krapte op de woningmarkt. Voor de Achterhoek is dit het moment waarop ze moeten anticiperen. Door als gemeente en investeerders in te spelen op het woning te kort in Nederland en de mogelijkheid om thuis te werken. Om dit mogelijk te maken creëren we woon- en werkgelegenheid in een netwerk van gebouwen door de Achterhoek heen.

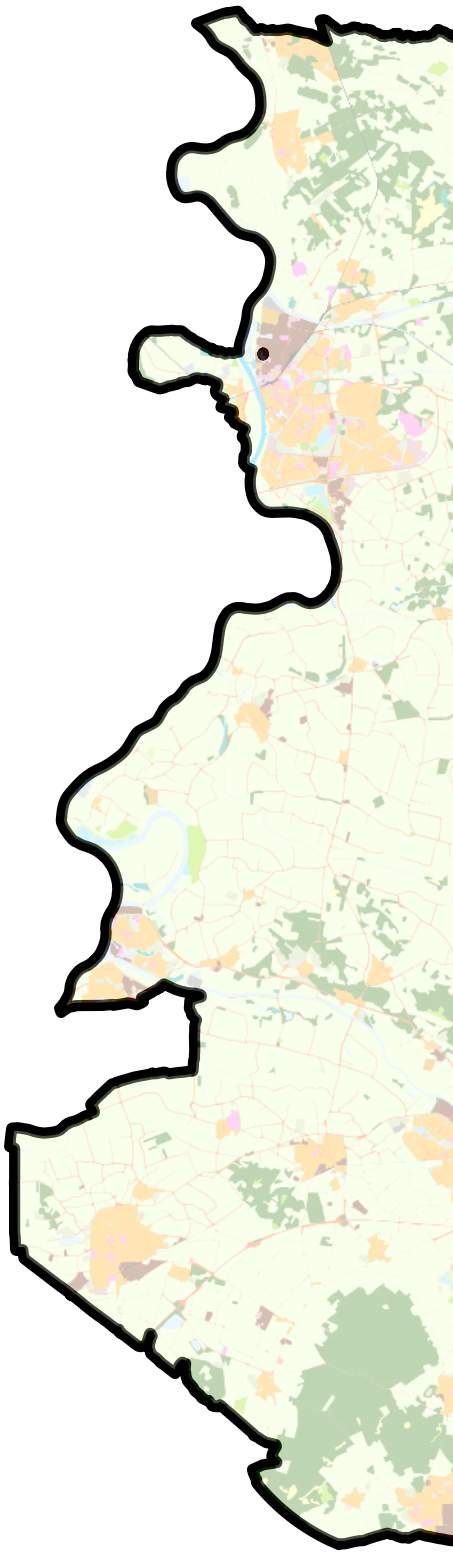

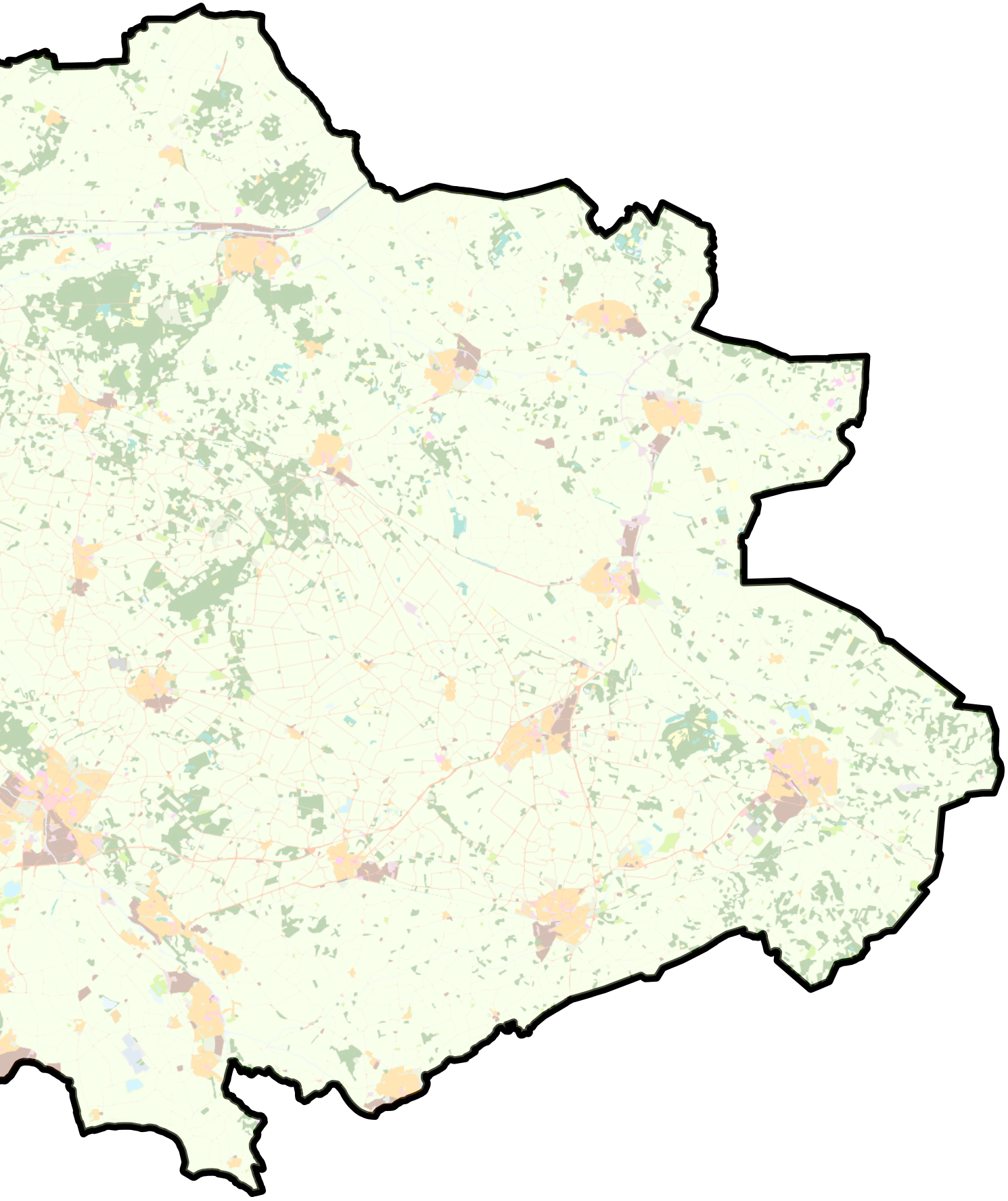

Afbeelding 17: Overzichtskaart van de Achterhoek

Een netwerk van gebouwen

Het concept idee is om een netwerk te creëren van verschillende gebouwen waar young professionals thuis kunnen werken, wonen en in verbinding staan met de natuur en met elkaar. Een plek wat niet bedrijf gebonden is, maar regionaal verbonden. Iedereen kan hier komen werken. Je kunt in de gebouwen van het netwerk werken en wonen, maar een optie is ook om alleen voor het werken gebruik te maken van deze faciliteit (bijvoorbeeld wanneer de eigen woonruimte geen gelegenheid biedt voor een thuiswerkplek).

Deze gebouwen zijn bereikbaar via het grootschalige fietsnetwerk in de Achterhoek. Al fietsend maakt de gebruiker kennis met het authentieke landschap van de Achterhoek en dit sluit aan bij de factor avontuur waar de young professional naar op zoek is. In de verschillende gebouwen kunnen gemiddeld zo'n 60 mensen aan het werk. Hierdoor is er onderlinge interactie met de mensen die hiervan gebruik maken geborgen. Door meerdere locaties in de regio te plaatsen is het ook mogelijk om af te wisselen van werkplek. Je kunt dus elke keer vanuit een andere locatie werken.

Gemiddeld is een persoon bereid om 30 minuten te reizen naar zijn of haar werk (CBS, 2024). De Achterhoek is daarom opgedeeld in 6 cirkels, zie afbeelding 18. Deze 6 cirkels geven de afstand van rond de 30 minuten fietsen weer. De bedoeling is dat iedereen in de Achterhoek binnen een half uur op de gewenste bestemming kan zijn om te gaan werken.

Door per fiets de regio te verkennen wordt het landschap beter opgenomen dan wanneer dit gebeurt per auto of per trein. Young professionals ervaren op deze manier meer verbondenheid met het gebied en gaan zich prettig voelen in de gemoedelijke sfeer die er heerst.

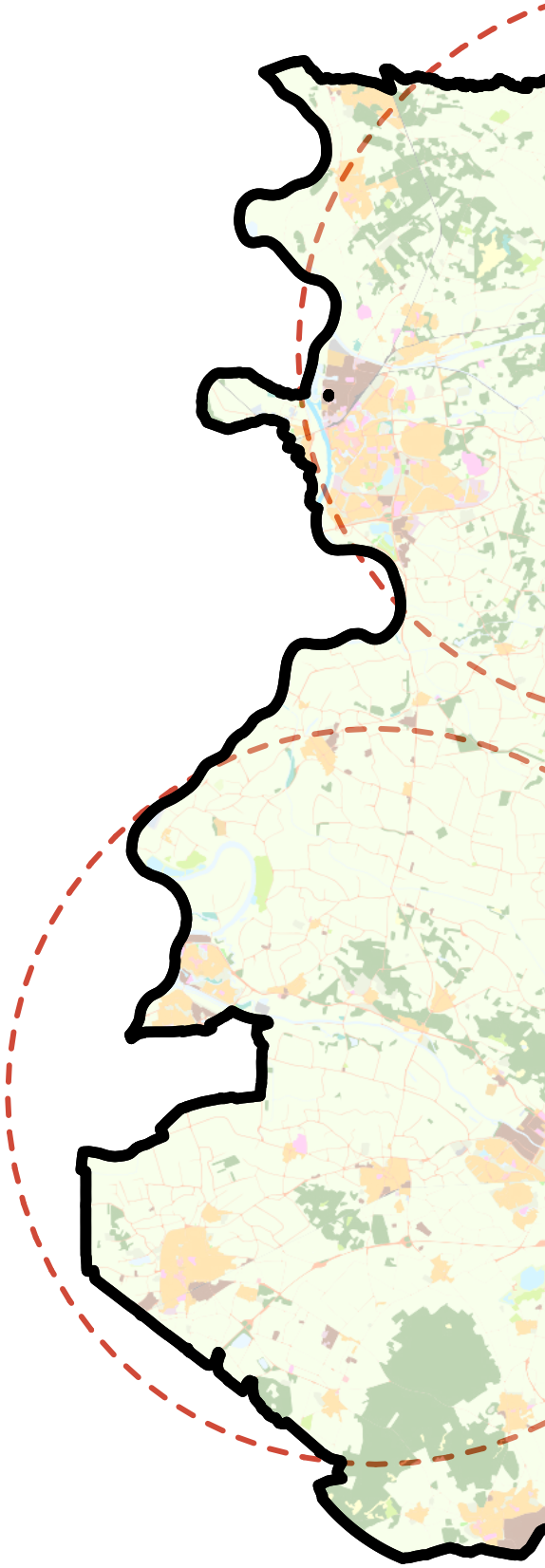

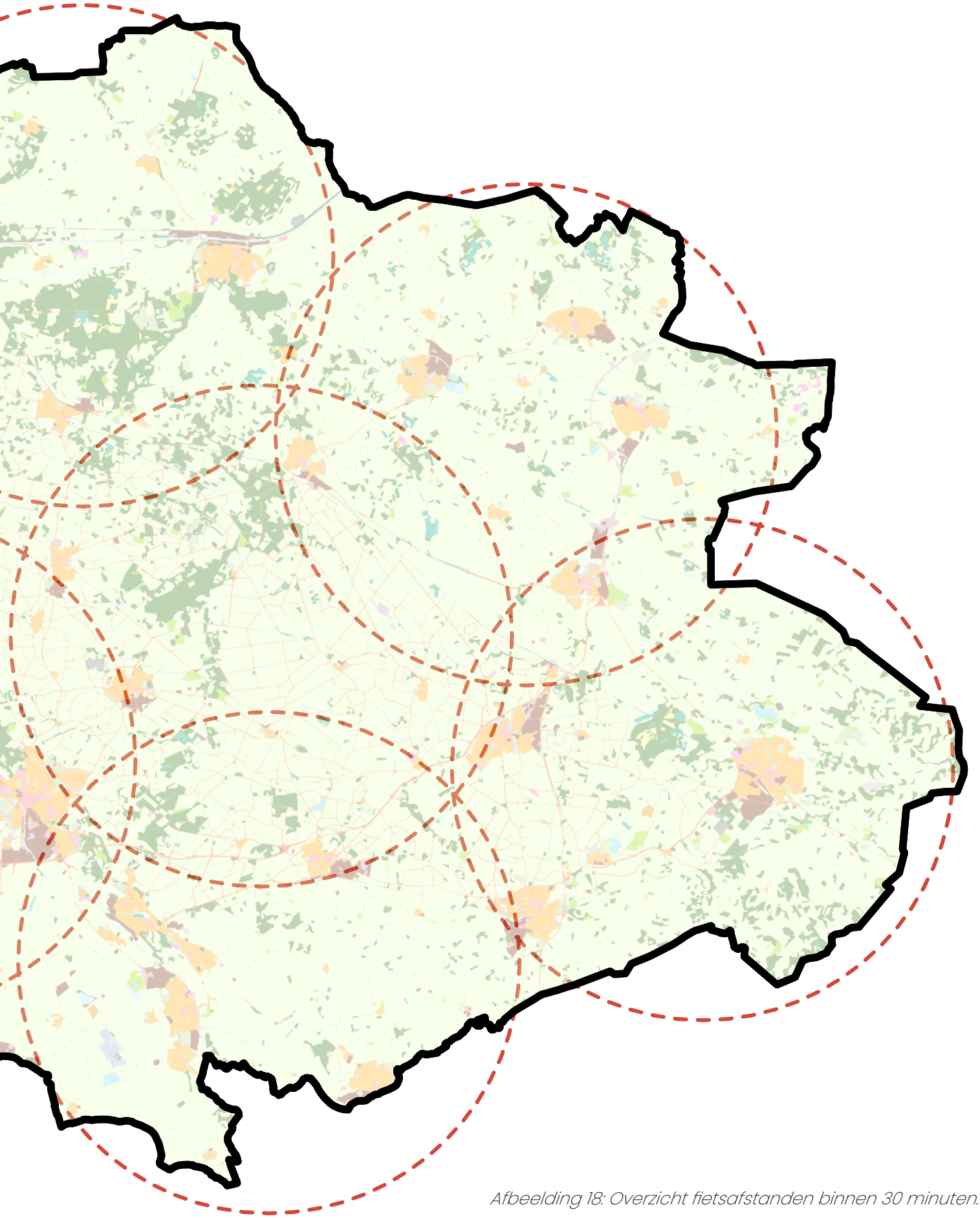

Afbeelding 18: Overzicht fietsafstanden binnen 30 minuten.

Op afbeelding 19 is te zien hoe het voorgestelde netwerk van verschillende gebouwen zich over de Achterhoek verspreid. Het doel is om per stad of dorp een bevolkingsgroei van 25 procent te realiseren in de leeftijdscategorie van 20 tot 35 jaar. Door het creëren van dit groeipercentage is de verdeling van de bevolking tussen jong en oud weer in balans net zoals vroeger het geval was en momenteel ook in de randstad zo is. Per stad is gekeken hoeveel werkplekken er moeten komen om een bevolkingsgroei onder young professionals van 25 procent te realiseren. Dit betekent dat bij een stad als Doetinchem of Zutphen meer netwerkgebouwen in de directe omgeving komen te staan dan bij een klein dorp zoals bijvoorbeeld Aalten.

Een bijkomend voordeel van het creëren van woon- en werklocaties die bereikbaar zijn via het netwerk van fietsroutes is dat je op de fiets niet al te veel kunt meenemen. Dit biedt een kans voor lokale ondernemers (boeren). Door woon- en werkplekken midden in de natuur te plaatsen komen er meer mensen op het platteland van de Achterhoek. Lokale ondernemers krijgen zo een nieuwe afzetmarkt aan wie zij hun producten kunnen gaan verkopen.

Young professionals blijven natuurlijk niet voor eeuwig onderweg. Een keer komt het moment waarop men zich echt wil gaan settelen. Aanleiding voor het vinden van een vast woonadres kan bijvoorbeeld het aangaan van een relatie of het krijgen van kinderen zijn. Als de young professionals al bekend zijn met de mogelijkheden die de Achterhoek biedt en dit als een fijne woon- en leefomgeving ervaren, is de kans groter dat zij zich hier uiteindelijk ook gaan settelen. Hierdoor neemt het aantal jonge inwoners van de Achterhoek toe.

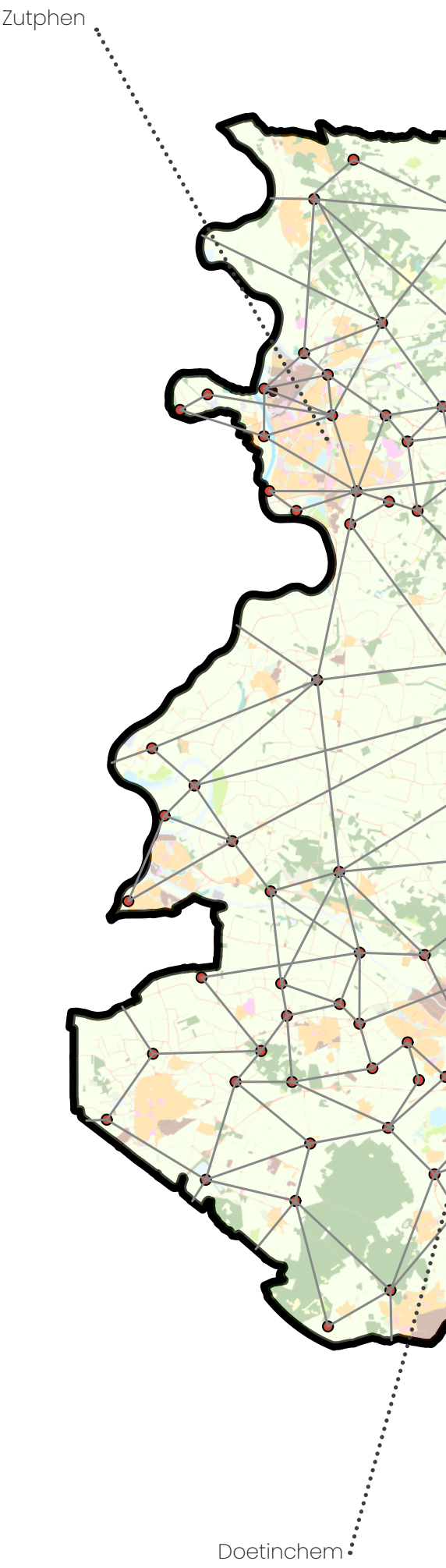

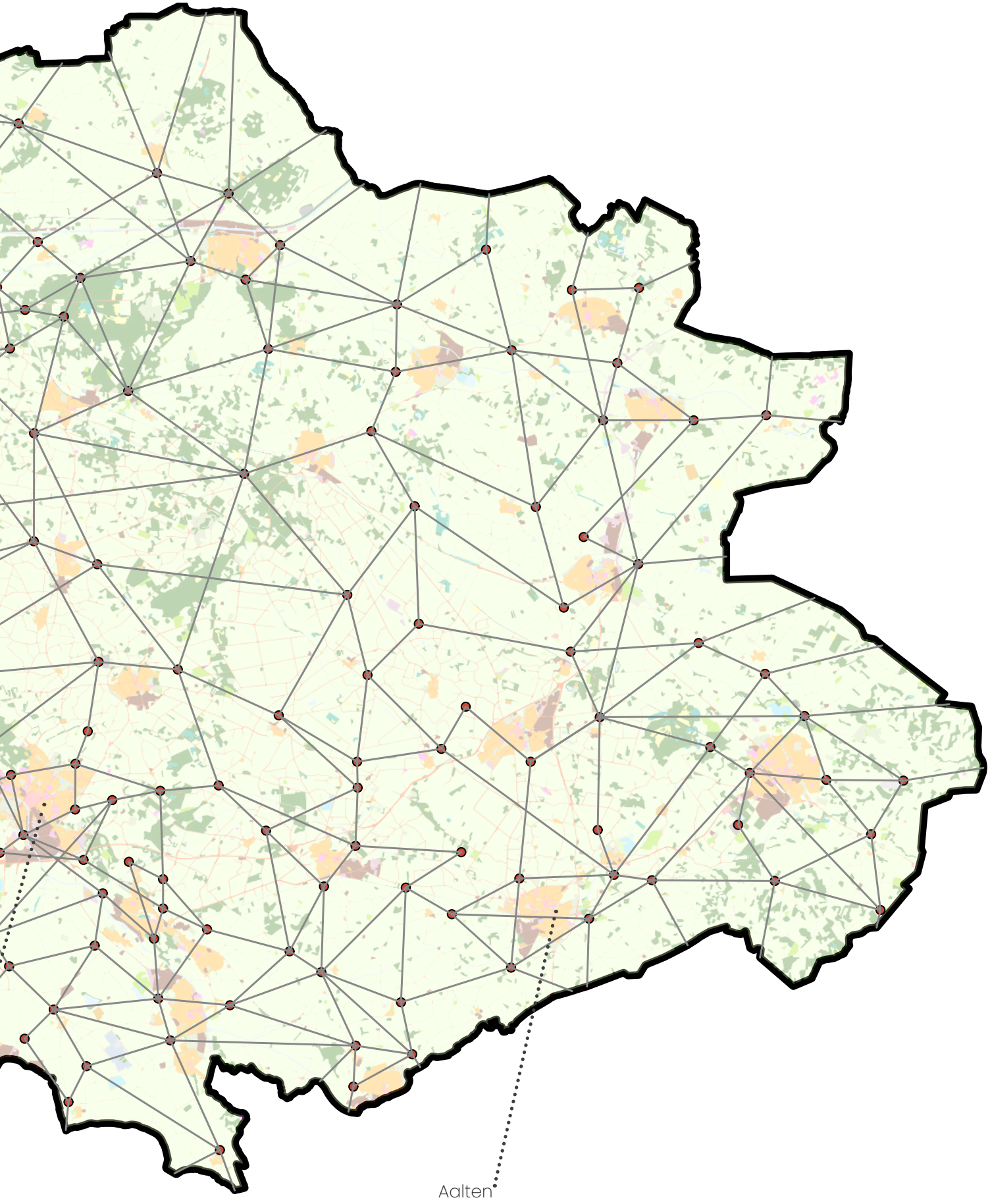

Afbeelding 19: Overzicht netwerk van gebouwen in de Achterhoek.

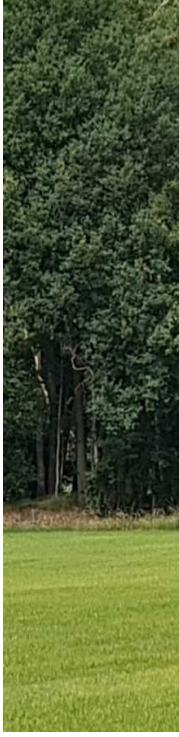

Onderzoek geschikte locaties

Voor het vinden van geschikte locaties zijn drie verschillende scenario's onderzocht.

Scenario 1: Inzetten van oude schuilschuren
In de Achterhoek kom je ze overal tegen: oude schuilschuren waar vroeger koeien werden gemolken bij slecht weer. Vaak zijn ze niet meer in gebruik of worden alleen nog gebruikt voor opslag van spullen. Het nadeel van schuilschuren is dat deze klein van omvang zijn, waardoor er een groot aantal locaties benodigd zijn. Om het gewenste aantal bewoners te trekken naar de omgeving van de Achterhoek zijn er een kleine 1500 van dit soort gebouwen nodig.

Ook zijn de schuilschuren niet overal evenredig verdeeld over de Achterhoek. Dit betekent dat er bij grote steden zoals Doetinchem en Zutphen een groot aantal locaties moeten worden bijgebouwd. Afbeelding 19 geeft een weergave van de bestaande en nieuw te realiseren locaties in de Achterhoek. De kleine locaties zullen op populaire plekken snel vol zitten waardoor gebruikers naar een volgende locatie moeten doorfietsen. Dit scenario heeft teveel nadelen en valt daarom af.

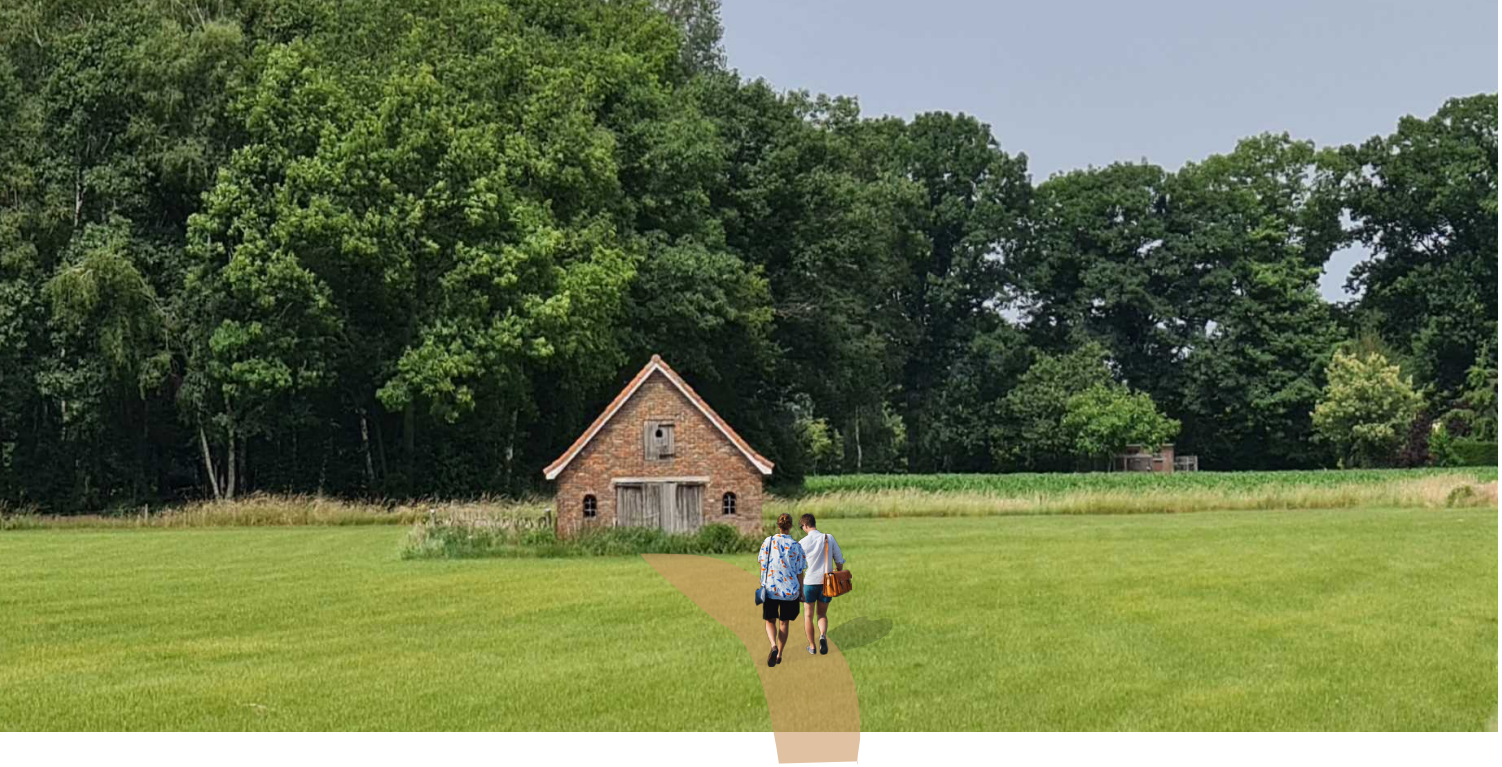

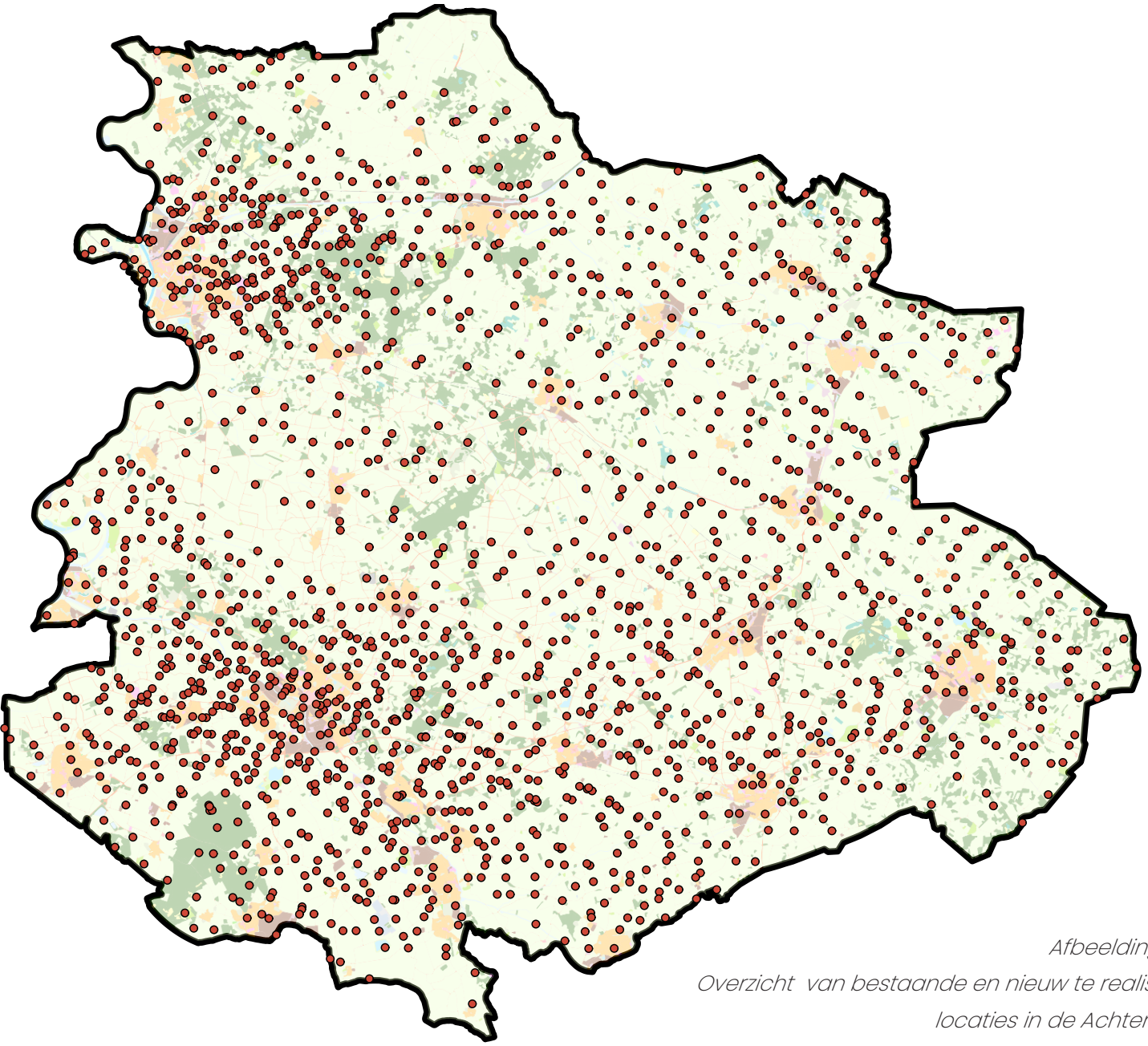

Afbeelding 20 :
Overzicht van bestaande en nieuw te realiseren locaties in de Achterhoek.

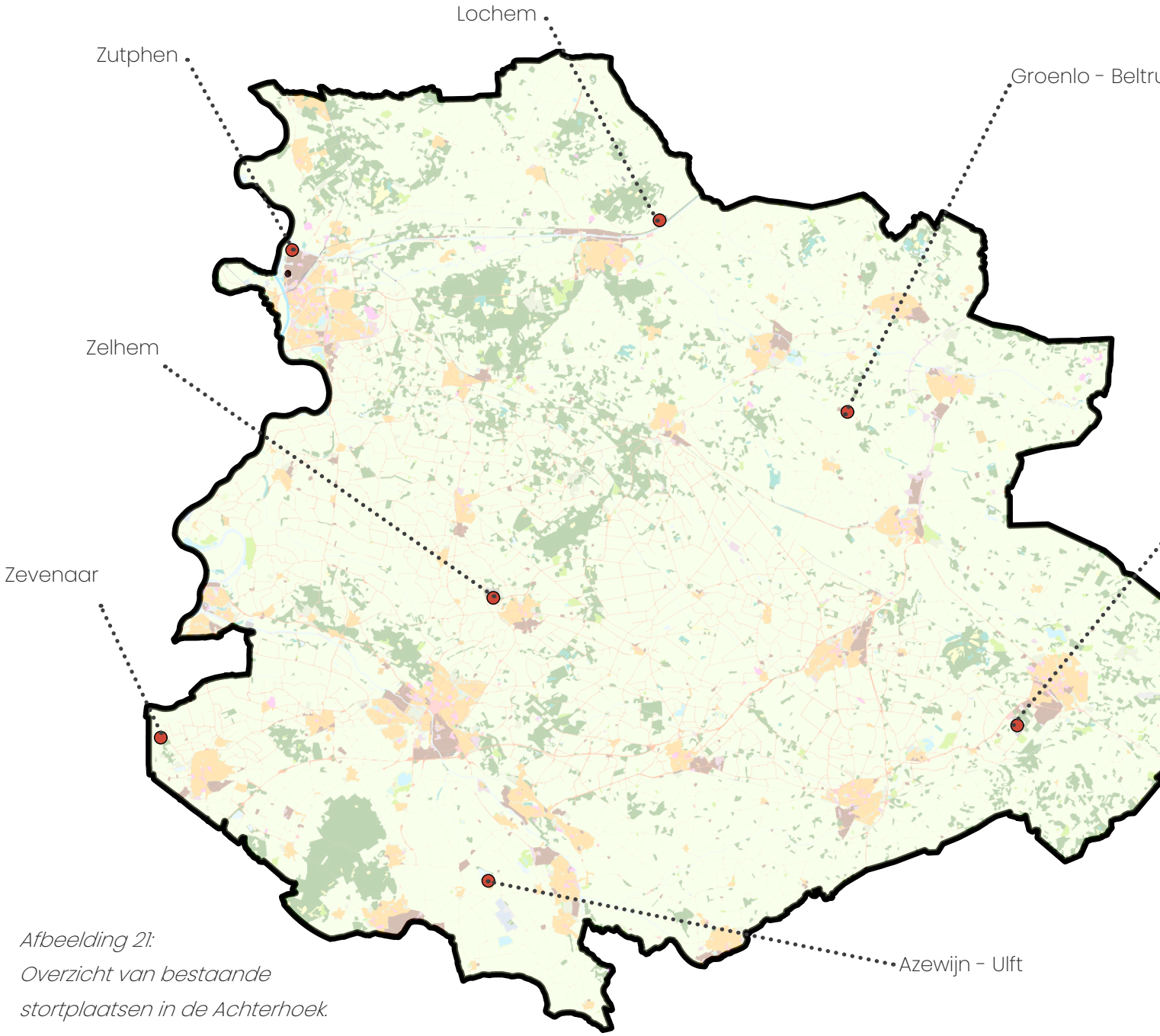

Afbeelding 21:
Overzicht van bestaande stortplaatsen in de Achterhoek.

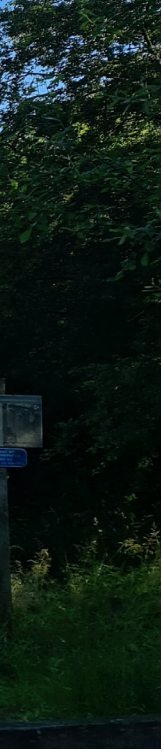

um

Winterswijk

Scenario 2: Inzet van oude stortplaatsen
Een andere optie die is overwogen zijn de oude stortplaatsen in de Achterhoek weer nieuw leven in te blazen. Deze vuilnisbelten zijn ontstaan door de lineaire economie. Gelukkig zijn we in Nederland hiermee al een tijd geleden gestopt. Sommige stortplaatsen zijn helemaal niet meer terug te vinden. Echter zijn een aantal stortplaatsen nog wel zichtbaar. In de Achterhoek zijn een 7-tal van deze stortplaatsen nog aanwezig, deze worden weergegeven in afbeelding 20. Veelal worden deze stortplaatsen niet gebruikt. Enkele stortplaatsen liggen vol met zonnepanelen. Een andere stortplaats wordt gebruikt voor activiteiten zoals mountainbiken.

Vaak heb je vanuit de stortplaats een prachtig uitzicht over het omliggende landschap om de stortplaats heen. Ook liggen de stortplaatsen relatief dicht bij de steden en dorpen waardoor de afstand van huis naar werk wordt beperkt. Het terrein biedt vaak voldoende mogelijkheden om andere functies te bedenken naast alleen een plek om te werken.

De grote omvang van het project past echter niet in de omgeving. De Achterhoek staat juist bekent om zijn kleinschaligheid en het authentieke landschap. Daarnaast is het idee om van diverse plekken gebruik te kunnen maken hier niet mogelijk. De afstanden tussen de verschillende oude stortplaatsen worden te groot om met de fiets te kunnen afleggen en binnen een half uur op je werkplek te kunnen zijn. Scenario 2 valt om bovengenoemde redenen af.

Scenario 3: Creëren van nieuwe gebouwen
Een laatste scenario is het creëren van nieuwe gebouwen passend in de context van het landschap. Het realiseren van een concept waarin de doelgroep kan gaan wonen én werken vergt om een aantal specifieke functie eisen van het gebouw. Gebouwen die voldoen aan de juiste functie eisen bestaan nog niet midden in de natuur. Om die reden worden er nieuwe gebouwen gecreëerd die aan de verschillende functie eisen voldoen. Afbeelding 22 geeft een weergave van de nieuw te realiseren locaties in de Achterhoek.

De Achterhoek heeft verschillende contexten, waardoor één specifiek gebouw nooit passend kan zijn in het landschap. Op elke gekozen locatie komt daarom een uniek gebouw passend bij de context van de omgeving.

Deze oplossing sluit goed aan bij de manieren om krimp tegen te gaan zoals omschreven in het boek “een klein land met verre uithoeken”, namelijk het creëren van iets nieuws en heeft daarom de meeste potentie voor de Achterhoek (Milikowski, 2021).

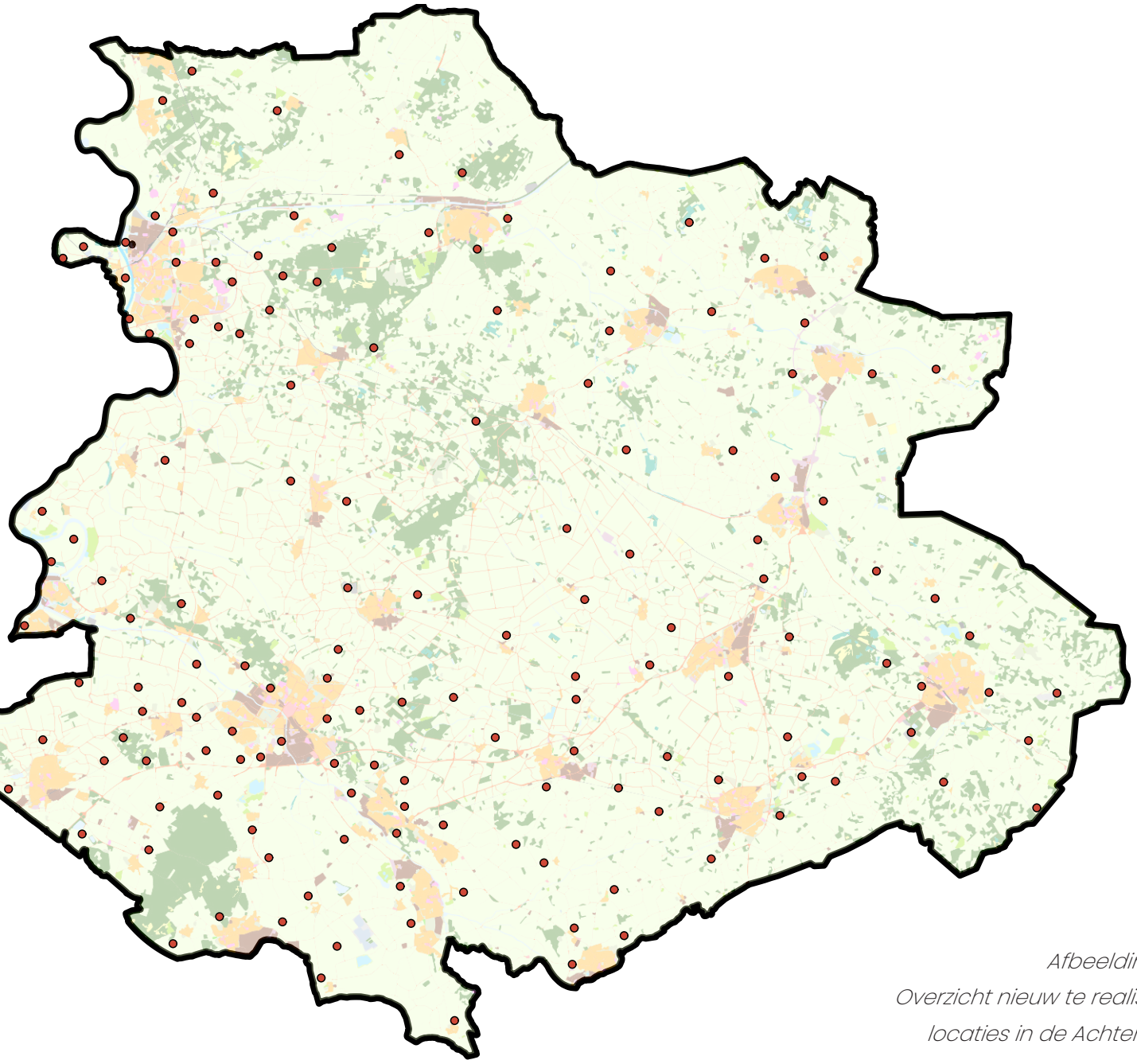

Afbeelding 22:
Overzicht nieuw te realiseren locaties in de Achterhoek.

Uitgekozen locatie

Om te illustreren hoe een dergelijk gebouw eruit komt te zien passend in de context van het landschap is één gebouw waarin wonen en werken kan worden gecombineerd verder uitgewerkt. Deze unieke woon- en werkplek staat midden in de natuur in de gemeente Winterswijk. Om het authentieke landschap van de Achterhoek echt te ervaren is voor een plek midden tussen de akkerlanden en weilanden gekozen.

Afbeelding 23 geeft een kaart weer waarop verder wordt ingezoomd op de geselecteerde locatie. De rode stip duidt de plek aan waar het gebouw komt te staan. De donkergroene vlakken op de kaart zijn de houtwallen en de lichtgroene /gele vlakken geven de akkers en weilanden in het essenlandschap weer. Kenmerkend voor de omgeving van de gekozen locatie is het coulisselandschap. Dit landschap wordt gekenmerkt door een lapjesdeken van kleine, onregelmatige percelen. De percelen zijn van elkaar gescheiden door een mix van struiken en bomen en levert veel doorkijkjes op. Door ruilverkaveling zijn helaas veel van deze typerende perceelscheidingen verdwenen.

Faciliteiten in de buurt

Deze locatie ligt dicht bij het moerasbos Bekkendelle. Mensen kunnen voor, tijdens of na het werk heerlijk ontspannen in dit bos. Een stuk wandelen helpt om tot rust te komen en uit de dagelijkse sleur te komen. In de Bekendelle is een restaurant gevestigd, bij de watermolen. Tevens is dichtbij de locatie een culinaire proeftuin gesitueerd. Hier kan gegeten worden wanneer men geen zin/tijd heeft om te koken. Daarnaast is er een boerderijwinkel op loopafstand. De eigenaar is een boer die zelf verse groenten verbouwd en andere versproducten uit de regio aanbiedt. Ook zitten er een melkboer en varkensboer op loopafstand.

Motivatie keuze locatie

Deze plek heeft in de basis de juiste uitgangspunten voor het concept en is typerend voor het Winterswijkse landschap. Het is gelegen in een landelijke omgeving met veel bos, glooiingen in het landschap en karakteristieke boerderijen. Veel van de kronkelige wegenstructuren zijn nog herleidbaar uit het verleden en hebben een relatie met de bodemdiversiteit. Ook sluit de locatie goed aan op het fietsnetwerk waar in het concept gebruik van wordt gemaakt.

Afbeelding 23:
Overzicht van gekozen locatie met activiteiten in de directe omgeving.

Fotos van de locatie
Afbeelding 24 t/m 28 geven foto's weer van de geselecteerde locatie. Op deze foto's wordt goed zichtbaar gemaakt wat beeldbepalende kenmerken zijn voor deze locatie.

Het essenlandschap zorgt voor een zachte glooiing in het landschap. Al fietsend of wandelend wordt het dakenlandschap wat door deze glooiing ontstaat ervaren. Enkel de daken van de gebouwen in de omgeving zijn hierdoor nog deels zichtbaar. Het dakenlandschap wordt zichtbaar op afbeelding 24.

De omgeving wordt omringt door houtwallen die in het verleden zijn aangeplant door de Scholteboeren om het vee op de weilanden te houden. Ook hielden deze boeren van jagen en vormden deze houtwallen een perfecte schuilplaats voor wild. Afbeelding 25 laat zien hoe de houtwallen het landschap opdelen.

Wanneer meerdere houtwallen samen komen ontstaat er een coulisselandschap. In de Achterhoek zijn nog wat van deze coulissen terug te vinden. De ruilverkaveling heeft veel houtwallen helaas doen verdwijnen. Op afbeelding 26 is de hoek van de gekozen locatie te zien. Hierop wordt duidelijk dat er drie kleine kavels bij elkaar komen.

Afbeelding 27 laat de natuurlijke afrastering door middel van meidoornhagen zien. De struiken hebben stekels en werden vroeger veelal ingezet om het vee op het land te houden. Met de komst van prikkeldraad zijn veel van dit soort hagen verdwenen.

Tot slot laat afbeelding 28 een weiland zien die omsloten is door houtwallen. Hier is nog goed zichtbaar hoe klein de vroegere kavels in de Achterhoek waren.

Afbeelding 24: Het dakenlandschap wat ontstaat door de aanwezige es.

Afbeelding 25: Luchtfoto van de locatie waarop te zien is hoe de houtwallen het landschap opdelen.

Afbeelding 26:
Hoek van gekozen locatie, 3 kleine kavels komen bij elkaar.

Afbeelding 27:
Natuurlijke afrastering doormiddel van meidoornhagen.

Afbeelding 28:
Weiland omsloten door houtwallen.

Geschiedenis

Het terrein van de gekozen locatie maakte in het verleden onderdeel uit van het landgoed van een Scholteboer. Het eeuwenoude erf dat grenst aan de gekozen locatie heet 'het Keunenhuis' en is een authentieke boerderij met een Rijksmonumentale status. Afbeelding 29 laat zien hoe het achtererf van het Keunenhuis eruit ziet.

Gebiedskenmerken kampenlandschap

Het gebied kenmerkt zich door het kampenlandschap. Een kampenlandschap bestaat uit kleine akkercomplexen. Boeren voerden een gemengde bedrijfsvoering, een combinatie van akkerbouw en veeteelt. Ieder kamp bestaat uit akkers op de hoger gelegen dekzandrug. Het grasland lag vaak langs de beekjes en de boerenerven tussen de flanken van de rug. Doordat de grond vaak arm was, brachten boeren mest en heideplaggen als bemesting op het land. Afbeelding 30 geeft een weergave van hoe het landschap eruit zag voordat boeren het land gingen bewerken. Honderden jaren bemesting zorgden ervoor dat de akkers steeds hoger werden. Deze verhogingen in het landschap zijn nog altijd goed zichtbaar. Afbeelding 31 laat zien hoe het landschap eruit is komen te zien nadat boeren het land hebben bewerkt. Een es zoals de verhogingen in het landschap heten zijn nog altijd vruchtbare stukken grond in de Achterhoek (SL Gelderland, 2024).

Ontstaan houtwallen en houtsingels

De gekozen locatie bestaat uit een bosrijke omgeving, zoals op de afbeeldingen op pagina 50 en 51 te zien is. Kenmerkend aan deze locatie zijn de houtwallen en de houtsingels die de kavels opdelen in kleinschalige wei- en akkelanden. Tijdens het onderzoek naar de locatie is er gekeken naar hoe deze houtwallen en houtsingels tot stand zijn gekomen. Vaak worden deze door elkaar gehaald. Het verschil tussen de twee is dat een houtwal op een opgeworpen wal staat. Langs deze opgeworpen wal zijn vaak aan een of beide zijden greppels te vinden. Deze greppels zijn ontstaan door het opwerpen van de naastgelegen

Afbeelding 29: Keunenhuis achtererf.
Bron: Natuurmonumenten. (sd).

wal. De houtwallen zijn vaak tussen de 50 a 100cm hoog (HSL eykel, 2024). Houtwallen en houtsingels werden tijdens de ontginging aangelegd om vee en wild te keren en om aan te geven waar de grenzen van de erfen lagen. Daarnaast leverde de houtwallen en houtsingels ook vruchten, brandhout en geriefhout op. Eens in de zeven tot tien jaar kapten boeren het hout. Ze gebruikte het voor verschillende doeleinden op hun eigen erf. Dun hout voor brandhout, essenhout voor gereedschappen, elzen voor bonenstaken en eiken voor palen en bouwhout. De meeste houtsingels en -wallen werden als hakhout beheerd. Door de komst van prikkeldraad, ruilverkavelingen en schaalvergroting zijn vele houtwallen en houtsingels verdwenen.

Houtsoorten in een houtwal en houtsingel
Veel voorkomende houtsoorten die terug te vinden zijn in een houtwal zijn zomereik, wintereik, gewone es, meidoorn, sleedoorn, veldesdoorn, gelderse roos, vuilboom, hazelaar en lijsterbes (HSL eykel, 2024).

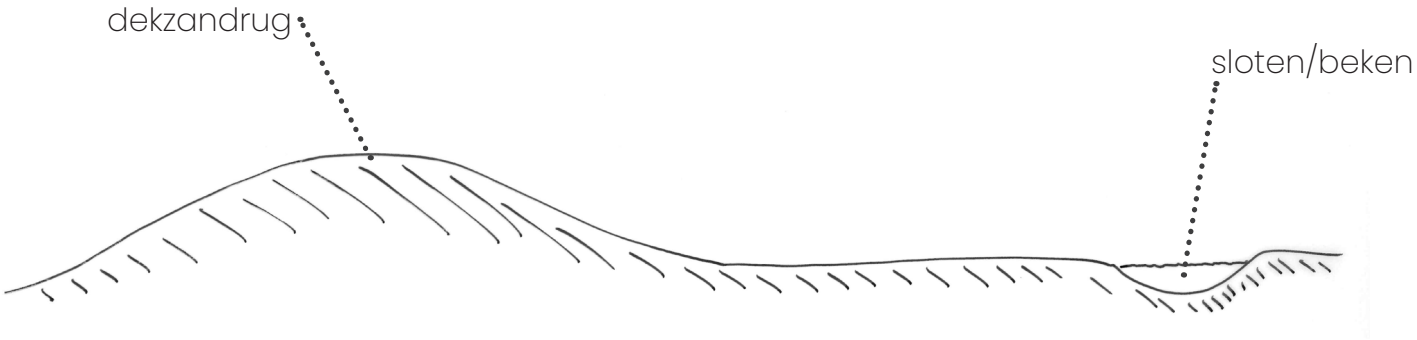

Afbeelding 30: Schematische weergave van het landschap voordat boeren het land gingen bewerken.

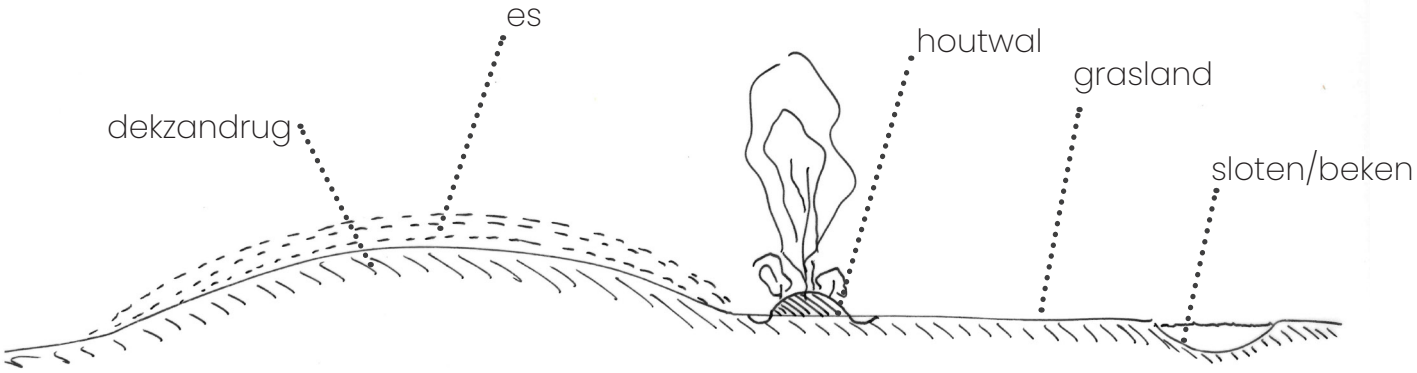

Afbeelding 31: Schematische weergave van het landschap nadat boeren het hebben bewerkt.

Verandering van landschap

De volgende kaarten geven de verandering van het landschap door de jaren heen weer (bron topotijdreis). In het rood omcirkeld is de locatie weergegeven.

1850
Heide wordt omgezet naar bosgrond.

1890
Ontstaan kleine kavels die omsloten worden door houtwallen en houtsingels.

1900
Omsloten weilanden door natuurlijke meidoorn afrastering / houtwallen.

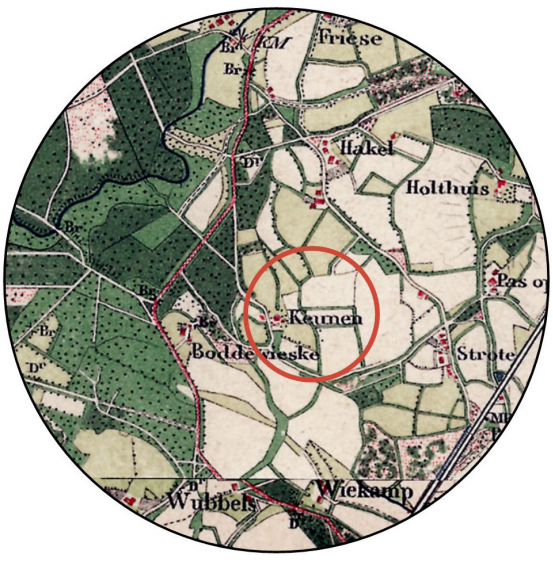

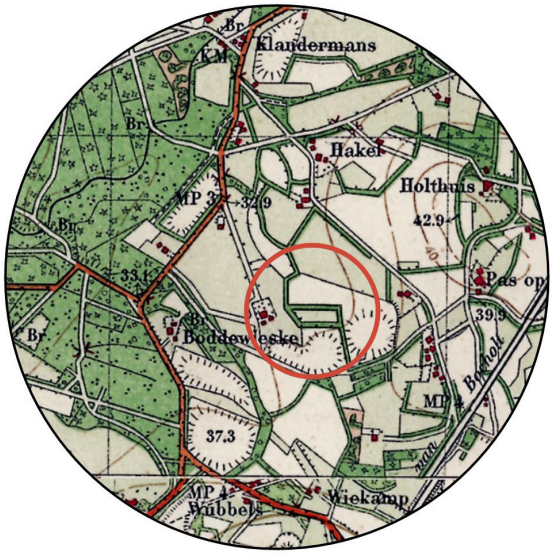

1930
Ruilverkaveling zorgt voor eerste verdwijning houtwallen en kleinschalige akkergronden.

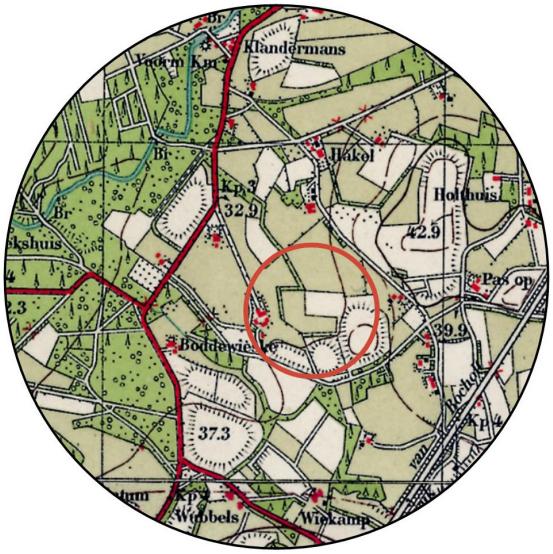

1940
Op deze kaart is te zien dat er nog meer houtwallen verdwenen waardoor landbouw efficiënter kon worden gemaakt.

2022
Na de kaart van 1940 zijn er maar kleine wijzigingen in het landschap op de kaart terug te zien. Dit heeft mede te maken met dat Winterswijk in 2005 vanwege de houtwallen en kleine glooiiende kavels werd uitgeroepen tot Nationaal landschap.

Locatie specifieke eigenschappen

Kenmerkend voor de plek is het essenlandschap. De boeren gooiden met behulp van de knechten karren vol mest uit de potstallen over het land. De mest werd gemengd met de ooit schrale zandgronden en zo ontstonden de vruchtbare kampen, de essen. Samen met de stuwwalresten uit de laatste ijstijden zorgt dit voor de zichtbare verhogingen in het landschap (Achterhoek.nl, 2024).

Bodemgebruik heden

Op de kaart hiernaast van het bodemgebruik is te zien dat over het algemeen de grond rondom de gekozen locatie gebruikt wordt als akkergrond. Het donkergroene zijn bossen en de lijnen geven de houtwallen aan.

Bodemgebruik 1832

De scholtenboeren kregen rond 1850 meer zeggenschap over de grond. De heidegrond werd rond deze tijd verdeeld. Scholtenboeren plante veel bos op de heide (Bouten, 2012). Wanneer deze kaart vergeleken wordt met het heden, dan valt op dat heide (paars) veelal is vervangen voor bos (donker groen). Ook valt het op dat er destijds kleinere kavel verdeling was.

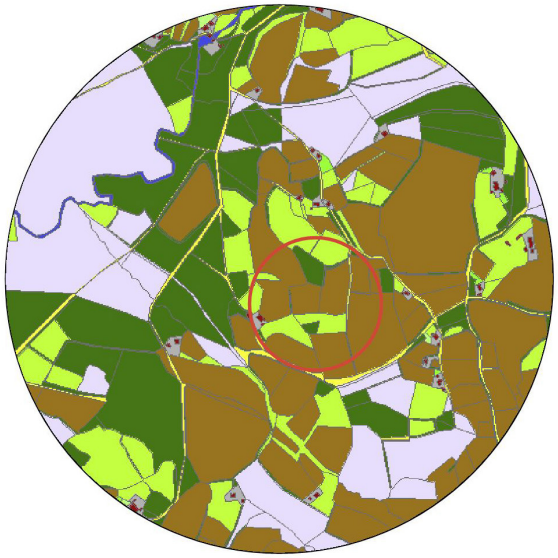

Geomorfologische kaart

Wat de achterhoek uniek maakt zijn, zijn verschillende grondlagen die zijn ontstaan tijdens de laatste ijstijd.

- Dekzandwelvingen
- Dekzandrug
- Dalvormige laagte
- Vereffeningsrest-welvingen
- Vereffeningsrestglooiing
- Beekdalbodem

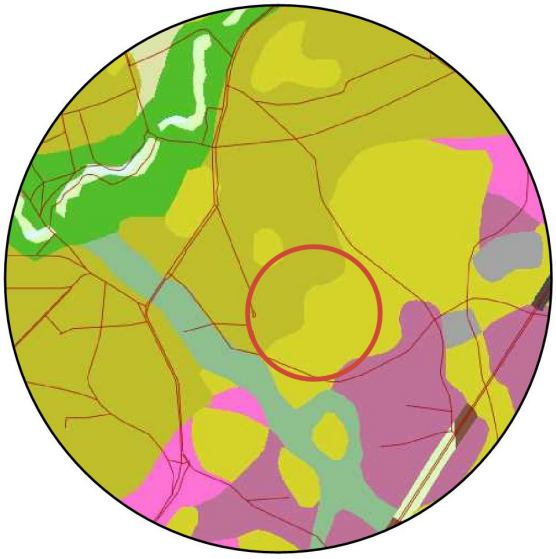

Luchtfoto 2023
Op de luchtfoto is goed te zien hoe de akkers worden omringt door de houtwallen. Deze geven duidelijke aftekeningen voor het landschap.

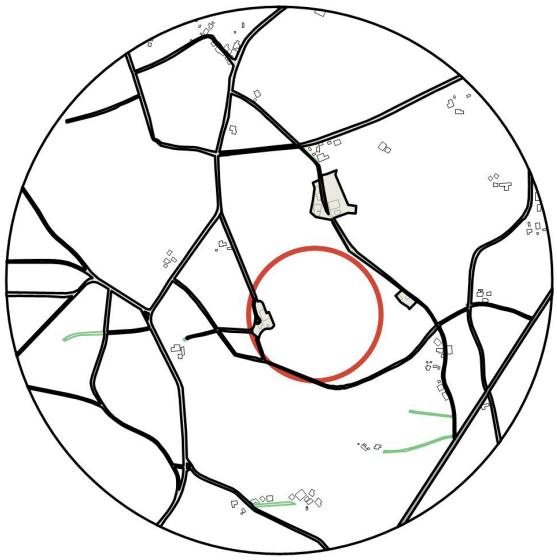

Infrastructuur
De locatie bevindt zich op 4,5km van Winterswijk. Deze afstand is op de fiets binnen 16 minuten afgelegd. De locatie is te bereiken via zandwegen, fietspaden en wandelpaden. Aan de wegenstructuur op de kaart is al goed af te zien hoe de akkerlanden en weilanden lopen. De kronkelige wegen zijn om de landerijen heen gelegd.

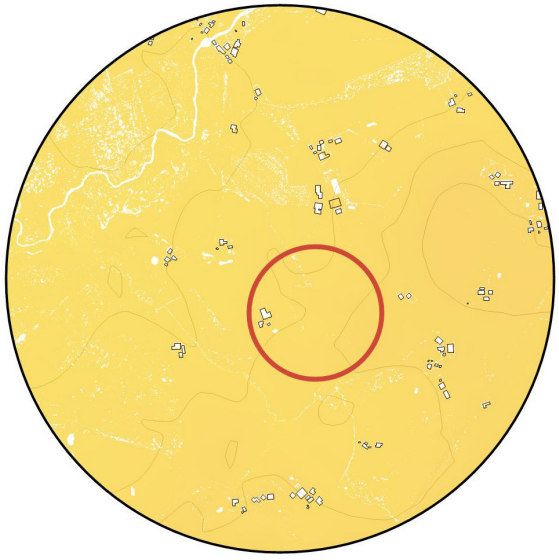

Hoogte kaart
Op deze kaart zijn de hoogtelijnen van het landschap weergegeven. De kleur van de kaart laat zien dat de hoogteverschillen beperkt zijn in hoogte. Dit is te zien aan de evenredige gele kleur. Echter laten de hoogte lijnen wel degelijk een hoogte verschil in het landschap zien.

Route

Het is de bedoeling dat de doelgroep lopend of op de fiets naar de locatie toereist. De geselecteerde locatie ligt op een plek die niet toegankelijk is voor gemotoriseerd verkeer en biedt daarom veel rust. Op de fiets zijn er verschillende mogelijkheden om vanuit het nabijgelegen Winterswijk naar de locatie toe te fietsen. Afbeelding 32 geeft de fiets- en wandelafstand weer die je kunt afleggen binnen 30 minuten. De blauwe cirkels op de kaart geven de wandelafstand van 30 minuten weer. De rode cirkels op de kaart geven de afstand weer voor op de fiets. Hulpverlening, bevoorrading en schoonmaak kunnen de locatie wel bereiken via een zandweg, maar er is geen algemene parkeervoorziening voor auto's.

Afbeelding 32 :
Kaart van de Achterhoek waarop aangegeven in circels de fiets- en loopafstand van maximaal 30 minuten.

Ontwerp

Afbeelding 33:
Maquettestudie gebouw als verlengde houtwal.

Visie en Concept

Het netwerk van gebouwen waar men kan wonen en werken bekruist de gehele Achterhoek. Elke locatie is anders en daarom vraagt elke unieke locatie om een eigen ontwerp dat passend is binnen de context van de omgeving. Het worden bijzondere ontwerpen die inspelen op het karakter van de omgeving en hierdoor in harmonie en evenwicht zijn met de omringende omgeving. Ook worden de kwaliteiten van de locatie optimaal benut. Om een indruk te krijgen van hoe een dergelijk gebouw functioneert is één locatie verder uitgewerkt. Deze locatie is gelegen in het buitengebied van Winterswijk.

Visie
Het netwerk van gebouwen gaat zorgen voor een kruisbestuiving tussen een nomade levensstijl, werken en natuur. Zoals eerder omschreven worden het gebouwen waar men naartoe gaat om te werken en tegelijkertijd ook kan blijven overnachten (wonen). In het gebouw kunnen mensen zelfstandig werken, maar elkaar ook ontmoeten en inspireren. De gebouwen in het netwerk laten de gebruiker kennis maken met de Achterhoek. De doelgroep van het concept zijn young professionals in de leeftijd van 25 tot 35 jaar. Het uiteindelijke doel van dit netwerk is dat de gebruikers enthousiast worden over de omgeving. Young professionals kunnen de Achterhoek echt gaan ervaren, in de hoop dat zij hier blijvend willen gaan werken en wonen om zo de krimp in de Achterhoek tegen te gaan.

Concept
De gemeente Winterswijk, waar het verder uitgewerkte gebouw zal komen te staan, staat bekend om zijn glooiiende landschappen omkaderd door houtwallen en houtsingels. Een deel van deze houtwallen en houtsingels zijn door de ruilverkaveling verloren gegaan. Met het ontwerp van een gebouw wordt een verwijzing naar deze houtwallen gemaakt. Het gebouw vormt zich voort uit een aangrenzende houtwal. Het verbindt twee houtwallen aan elkaar, waardoor er een coulisse ontstaat. De lengte en de breedte van het gebouw volgt uit de afmetingen van de aangrenzende houtwal. Door deze vorm zijn de functies van het gebouw lineair achter elkaar geplaatst. Het gebouw wordt 150 meter lang. Door de lengte van het gebouw leent het gebouw zich goed om een onderverdeling te maken van rust naar rumoer. Eigenlijk zoals elke werkdag zich in hoofdlijnen afspeelt. Door de lengte van het gebouw is het mogelijk om verschillende sferen in het gebouw te creëren. De werksfeer kan los gezien worden van de sfeer die tijdens de lunchepauze nodig is. Hierdoor is het wel een gebouw waar verschillende functies in kunnen worden gevestigd.

Het gebouw krijgt een betonnen basement die door het essenlandschap heen snijd. Het betonnen basement is een verwijzing naar de wal van de aangrenzende houtwal. Het betonnen basement volgt de glooiing van het landschap. Hierdoor varieert de hoogte van de betonnen wand naarmate de es hoger of lager wordt. Boven het maaiveld komt een houten gelamineerde constructie waarop het dak rust. De keuze voor hout is een logische keuze, omdat het gebouw een verlengde wordt van de aangrenzende houtwal.

Doelgroep

De Achterhoek is een krimpregio, dit houdt in dat het aantal inwoners terugloopt. Zoals eerder omschreven verlaten jongeren de Achterhoek terwijl vooral veertigplussers de regio voor de rust en ruimte opzoeken. In de komende jaren zullen er ruim 10.000 werknemers met pensioen gaan. Om het voortbestaan van de industrie en de faciliteiten die in de Achterhoek gevestigd zijn te garanderen moeten gemeenten en bedrijven in actie komen om de jongere doelgroep terug te trekken naar de Achterhoek.

De doelgroep van het netwerk van gebouwen is tussen de 25 en 35 jaar oud, de zogenoemde young professionals. Deze doelgroep heeft al enige ervaring opgedaan in het bedrijfsleven. Ze hebben vaak een baan maar willen ook graag nog op avontuur. Daarnaast kunnen ze met de huidige woningmarkt meestal geen eigen huis vinden. Deze doelgroep vindt het prettig om flexibel te zijn in waar en wanneer zij werken. De ontwikkelingen rondom thuiswerken maken het voor deze groep mogelijk om flexibel om te gaan met werk. Nu afstand tot aan werk een minder bepalende factor is behoort ook de Achterhoek tot de mogelijkheid om te gaan wonen. Je moet als werkende wel zelfstandig genoeg zijn om te kunnen werken op afstand. De doelgroep heeft (nog) geen kinderen, want als je kinderen hebt wil je liever settelen op één vaste verblijfsplaats.

De young professional blijft niet voor altijd onderweg. Er komt een punt in hun leven dat ze een vaste uitvalsbasis kiezen voor een volgende levensfase. Wij Nederlanders verplaatsen ons na de aankoop van ons eerste huis niet echt meer (CBS, 2023). Hooguit kopen we een huis in een dorp of stad verder op, maar verder dan 20 à 30 kilometer verhuist bijna niemand (Kadaster, 2021). Dit komt onder andere doordat vrienden en familie die mensen vaak dichtbij zich hebben staan in de nabije omgeving wonen. Maar ook de afstand tot aan werk speelt hierbij een belangrijke rol. Gemiddeld zijn Nederlanders 50 minuten onderweg. Langer reizen is voor ons dan ook echt een no go. Wanneer de doelgroep middels het woon- en werknetwerk in de Achterhoek heeft kennisgemaakt met deze regio en men zich hier prettig voelt, is de kans groter dat zij zich hier ook uiteindelijk gaan vestigen.

Zoals in voorgaand hoofdstuk al benoemd zijn er een aantal zaken die het wonen en werken in de Achterhoek aantrekkelijk maken voor young professionals:
- De krappe woningmarkt.
- Natuur om de hoek.
- Mogelijkheden om thuis te werken .
- De Achterhoek scoort hoog op brede welvaart.

Afbeelding 34: Verhuizen naar een nieuwe locatie.
Bron: Freepik, g.

Gebruiker

Om te bepalen welke functies er in het gebouw moeten worden gesitueerd is er onderzoek gedaan naar wie het gebouw gaan gebruiken. Daarvoor is een profiel geschetst van een bikepacker. Het profiel ziet er alsvolgt uit:

Het profiel van de werkende bikepacker
De gebruiker fietst van plek naar plek over het netwerk van de werk- en woongebouwen.

Woon- of verblijfplaats
De bikepacker heeft geen vaste verblijf- of woonplaats. Het gebouw biedt deze faciliteiten om te verblijven.

Werk
Het werk wat de gebruiker uitvoerd is niet locatie gebonden. Het kan digitaal of op afstand worden uitgevoerd.

Dag scherma
Een bikepacker trekt rond van plek naar plek. Hij of zij verblijft hooguit een aantal dagen aaneengesloten op een locatie. De bikepacker heeft als doel om zoveel mogelijk van de omgeving te ontdekken. Door werk te combineren met het reizen ziet een bikepacker veel van de omgeving. De dagindelen van een bikepacker ziet er alsvolgt uit:

06:00	8:00	Opstaan / Ontbijt
08:00	12:00	Werken
12:00	13:00	Luchen
13:00	15:00	Onderweg naar nieuwe locatie
15:00	19:00	Werken
19:00	20:00	Avondeten
20:00	23:00	Hobby / Sporten / Uitrusten
23:00	06:00	Slapen

Afbeelding 35: Fietsen door een houtsingel.
Bron: Woodward, F. (. (sd)

Programma en functies van het gebouw

De functies van het gebouw zijn vergelijkbaar met de functies die bij een hostel en hotel zijn terug te vinden. Het gebouw werkt volledige autonoom en heeft geen personeel nodig. Een referentieproject is het Moloko hotel in Enschede. Dit is een hotel dat werkt zonder personeel (Dorrestein, 2023).

Zo werkt het:
Als gast van het gebouw, boek je je verblijf van te voren. In een overzicht kan de gast overzichtelijk zien waar er nog plek beschikbaar is. Zo kom je als gast nooit bij een locatie aan waar geen plek beschikbaar is. Het is mogelijk om verschillende faciliteiten te reserveren. De bezoeker kan kiezen uit de volgende faciliteiten: een bureau in een kantoortuin, stilteruimte, vergaderruimte en een overnachtingsplek.

Mobiel inchecken
Nadat de reservering is gemaakt ontvangt de gebruiker een e-mail en sms met daarin een link naar de mobiele sleutel. Met de mobiele telefoon opent de gast de deur van het gebouw. Belangrijk om deze niet te verliezen, omdat dit toegang geeft tot alle deuren waarvoor een reservering is gemaakt.

Fietsenstalling
Om de fietsenstalling te betreden wordt gebruik gemaakt van de zelfde mobiele toegang sleutel. Iedereen die gebruik maakt van het gebouw krijgt automatisch toegang tot de fietsenstalling.

Slaapvertrekken
Bij de slaapvertrekken is onderscheidt gemaakt in twee type kamers. Er is een budget variant, in de vorm van een stapelbed in de uitvoering van een bedstede met gedeeld sanitair. Daarnaast kan men kiezen voor een luxe variant met een tweepersoonsbed en eigen sanitair.

De gebruikers nemen hun eigen spullen mee naar de locaties. Denk hierbij aan eten, drinken, maar ook beddengoed, ect. Het gebouw biedt geen gelegenheid voor het serveren van eten. De gebruikers maken gebruik van de gedeelde keuken waarin ze hun eigen eten kunnen klaarmaken.

Voor het onderhoud van het gebouw komen bedrijven langs die dit uitvoeren. Zo worden alle gebouwen in het netwerk dagelijks schoongemaakt door een schoonmaakbedrijf. Koffie en thee kan kosteloos genuttigd worden. Leveranciers van koffie en thee zorgen ervoor dat de voorraad op peil blijft.

Programma gebouw
Fietsenstalling
De fietsenstalling is een belangrijk onderdeel van het programma. Zonder fiets komt de bikepacker nergens. Hij is zuinig op zijn fiets en deze moet dan ook op een veilige plek opgeslagen kunnen worden. Tevens biedt de fietsenstalling ook gelegenheid om onderhoud aan de fiets uit te voeren.

Entree
Eenmaal binnen wil de gebruiker graag zichzelf even omkleden. De fietskleding gaat uit en de werkkleding gaat aan. In deze ruimte is het ook mogelijk om jezelf even op te frissen na een lange fietstocht onder de douche. Alle gebruikers kunnen hiervan gebruik maken.

Garderobe
Eventuele natte kleding wil de gebruiker graag even te drogen kunnen hangen. Elke gebruiker krijgt zijn eigen locker waarin persoonlijke eigendommen kunnen worden opgeslagen.

Lunch plaats
De lunch is een ideaal moment om andere werkenden te ontmoeten. De lunch plaats is daarom ook een plek waar nieuwe contacten worden opgedaan. In deze ruimte moet een keuken aanwezig zijn, een plek waar de lunch kan worden klaargemaakt. De gebruikers nemen zelf hun eigen eten en drinken mee naar de locaties. De keuken is volledig voorzien van alle gemakken zoals potten en pannen maar ook borden en bestek, om de lunch mee te kunnen bereiden.

Koffiecorner
Naast de lunch plek is de koffiecorner ook een plek voor ontspanning en ontmoeting.

Werkplekken
Uiterraad mag een werkplek niet ontbreken, er zijn verschillende werkplekken gecreeërd. Een focusruimte, voor mensen die zich even willen afzonderen en geen andere prikkels willen ontvangen. Dit is een ruimte waar geconcentreerd gewerkt kan worden zonder afleiding van andere gebruikers en het landschap. Ook is er een werkruimte als kantoortuin uitgevoerd. Hier heb je maximale connectie met het landschap om je heen en contact met de overige gebruikers. Voor vergaderingen is het mogelijk om een ruimte te reserveren. Mochten collega's ook deelnemen aan het netwerk dan is het mogelijk om samen te komen op een van de vestigingen om te vergaderen.

Overnachten
Er zijn verschillende soorten mensen die van dit netwerk gebruikmaken. Ieder mens heeft zijn eigen behoefte. Om die reden zijn er twee verschillende soorten slaapvertrekken ontworpen. Een spartaanse levenstijl in een bedstede met gedeeld sanitair. Maar ook een privékamer met eigen sanitaire voorzieningen. Er zullen ook stellen zijn die gebruikmaken van het netwerk. Daarom zijn alle privékamers uitgerust met een tweepersoonsbed. Niet iedereen van het netwerk blijft slapen, er zijn ook mensen die al woonachtig zijn in de nabije omgeving. Deze mensen fietsen aan het eind van de werkdag weer terug naar huis.

Huiskamer
In de huiskamer wordt de dag gestart of beëindigd. Samen met de mede netwerkgenoten wordt hier gegeten en de dag doorgenomen.

Landschappelijke inpassing ontwerp

Het conceptidee van het ontwerp is het verlengen van de houtwal door middel van een architectonische ingreep. Hierdoor ontstaat een gesloten coulisselandschap.

Het ontwerp wordt letterlijk verweven met de aanwezige houtwallen. Zo maakt het ontwerp een rechtstandige snede door het landschap en verbindt hiermee de houtwallen aan elkaar. Afbeelding 36 laat het aanzicht van de aanwezige es met de achterliggende houtwal zien. De snede die wordt gemaakt, is aan de onderzijde horizontaal gelegen. De bovenkant van de snede volgt de glooiingen van het landschap. Hierdoor verdwijnt optisch het basement van het gebouw in het landschap, afbeelding 37 illustreet dit.

Vanuit een afstand zie je het gebouw al liggen. Half verscholen in het landschap. Enkel het dak piept zoals kenmerkend is in deze regio boven de es uit. Dit is een bewuste ontwerpkeuze, omdat het landschap waarin het gebouw zich bevindt bekend staat om de dakstructuren die boven het glooiiende landschap uitkomen. Het ontwerp van het gebouw past zo in het dakenlandschap. Aan de kopzijde van het gebouw ontmoet het dak de houtwal. Hier ontstaat de verweving met de houtwal. De boom van de houtwal groeit in de dakconstructie, waardoor een verweving van natuur met architectuur ontstaat. Doordat de twee dakvlakken elkaar niet ontmoeten in de punt is er ruimte voor de takken van de boom om hier te kunnen groeien. Vanaf een afstand lijkt een deel van de boom in het gebouw te groeien, afbeelding 38 illustreert dit. De dwarsdoorsnede op afbeelding 39 geeft de breedte van het gebouw ten opzichte van de houtwal weer.

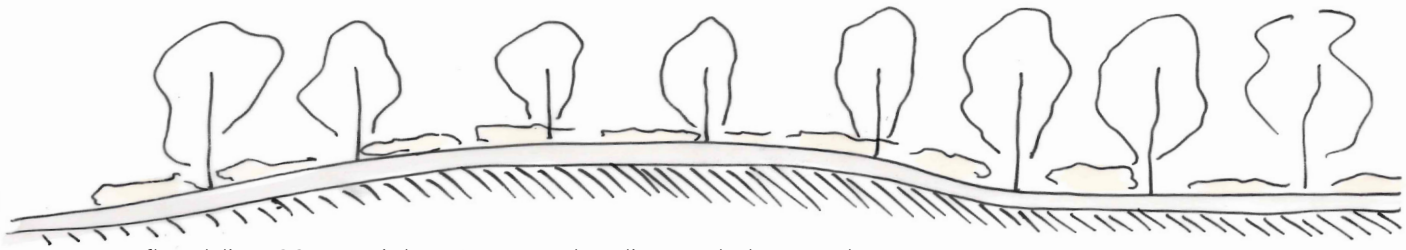

Afbeelding 36: Aanzicht es, met achterliggende houtwal.

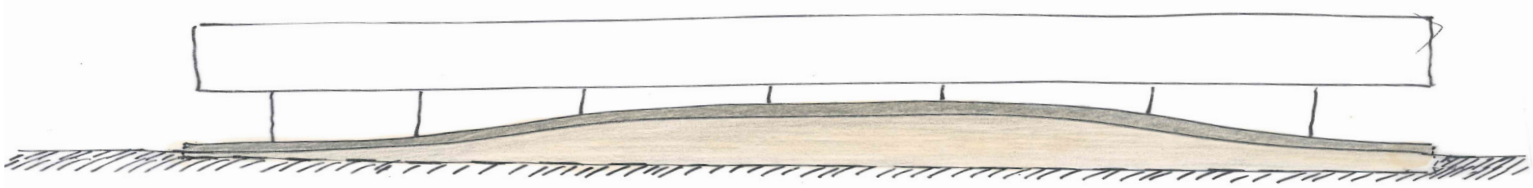

Afbeelding 37: Aanzicht es, met schetsmatig gebouw principe.

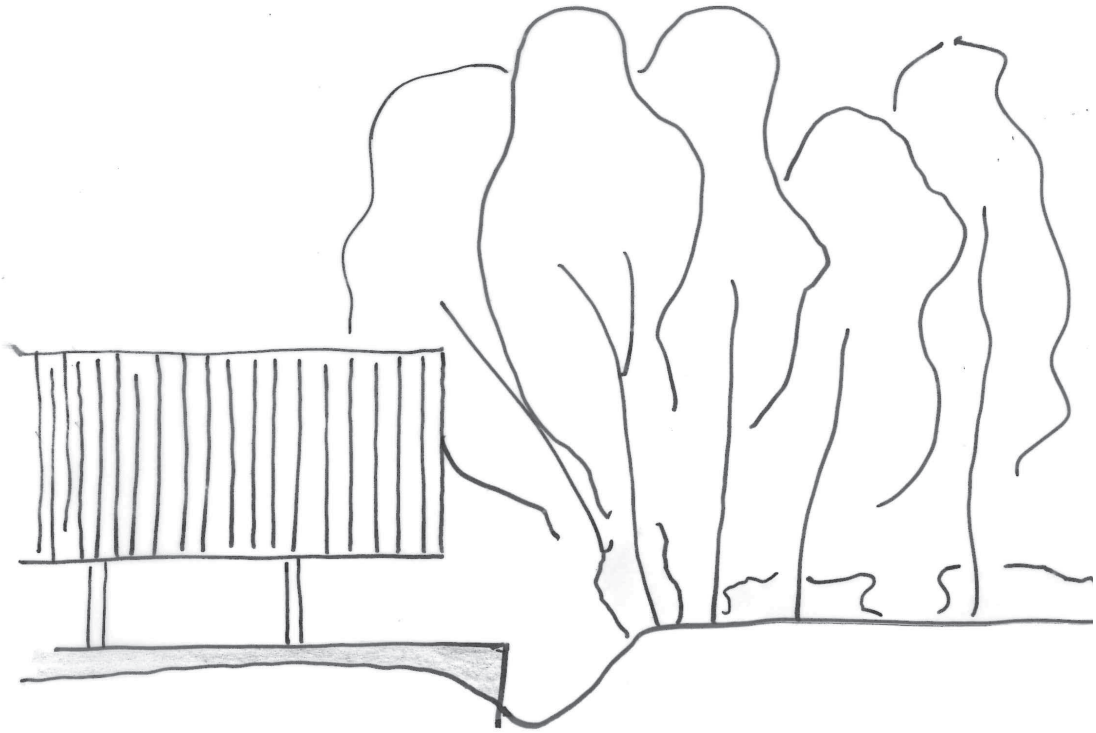

Afbeelding 38: Langsdoorsnede gebouw op bestaande houtwal.

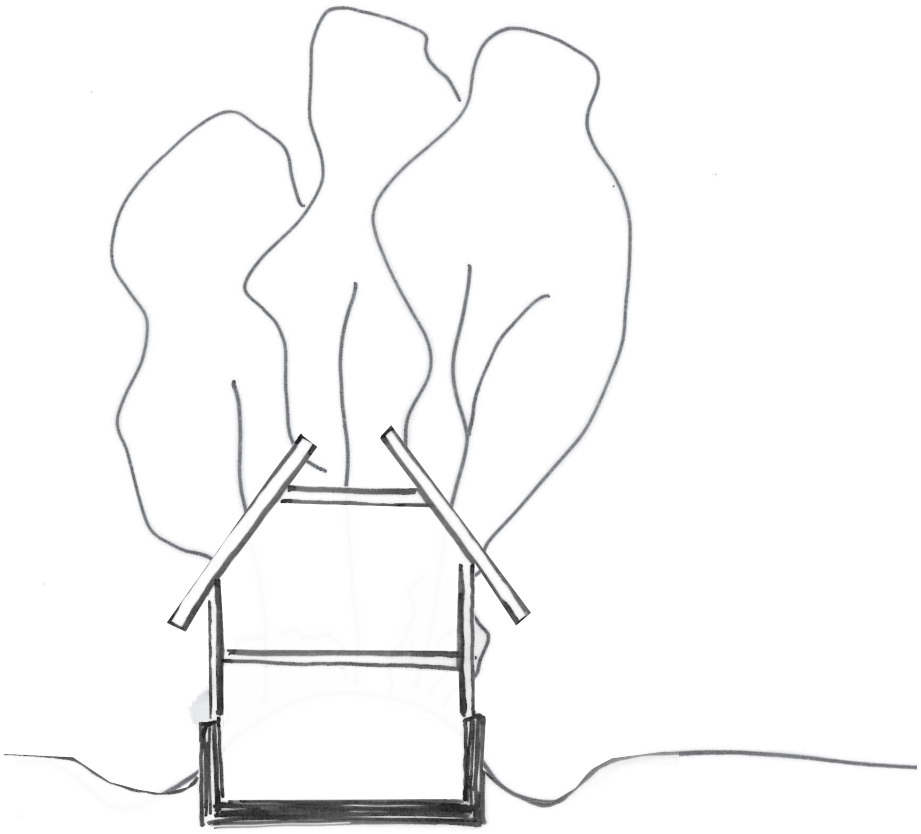

Afbeelding 39: Dwarsdoorsnede gebouw met achterliggend de houtwal.

Routing en functie indeling

Het betreden van een houtwal

In de Achterhoek zijn diverse plekken waar je kunt wandelen door de houtwal. Afbeelding 41 laat een houtwal waar je doorheen kunt wandelen zien. Laverent tussen de struiken en bomen vormt zich een pad. De bomen geven de countouren weer en de struiken bepalen waar er gewandeld kan worden. Zo nu en dan is er vanuit de naastgelegen weilanden een wildspoor. Het pad loopt van houtwal tot houtwal. Een eventuele andere verbinding met de naast gelegen weilanden is er niet. In de dwarsdoorsnede op afbeelding 40 is te zien dat de houtwal aan beide zeiden is ingesloten door sloten. Deze sloten zijn ontstaan tijdens het aanleggen van de houtwal. Het zand wat vrij kwam tijdens het afgraven van de sloten is op een hoop gegooid, waarna een wal is ontstaan. De sloten dragen bij aan het drainage systeem van de naastgelegen weilanden. Op afbeelding 42 is een schematische weergave van een bovenaanzicht van de houtwal weergegeven. Hierin is te zien dat het pad wordt gevormd door de bomen en bosjes van de houtwal. Op de weg van de minste weerstand ontstaat een pad.

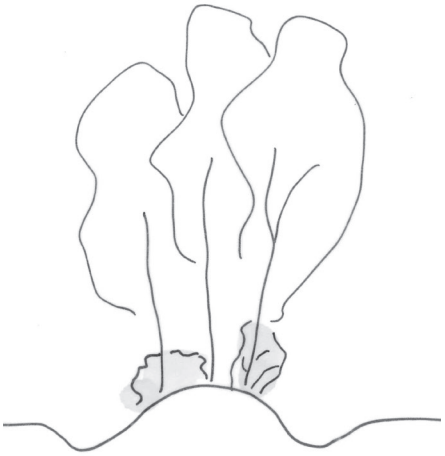

Afbeelding 40: Dwarsdoorsnede houtwal.

Afbeelding 41: Pad door /over een houtwal.

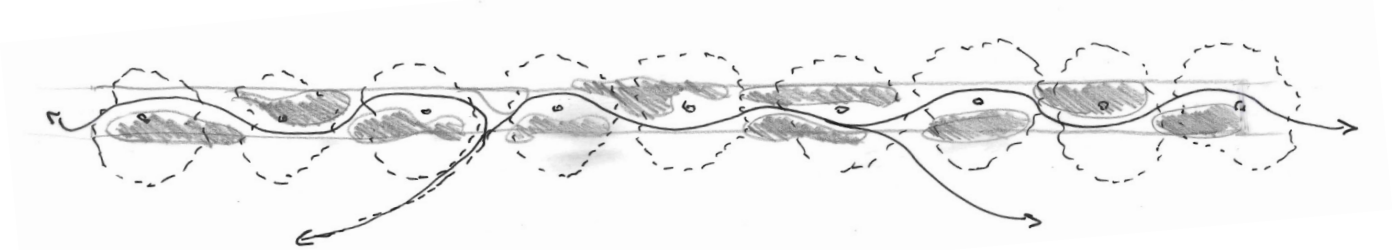

Afbeelding 42: Schematische weergave van betreden houtwal.

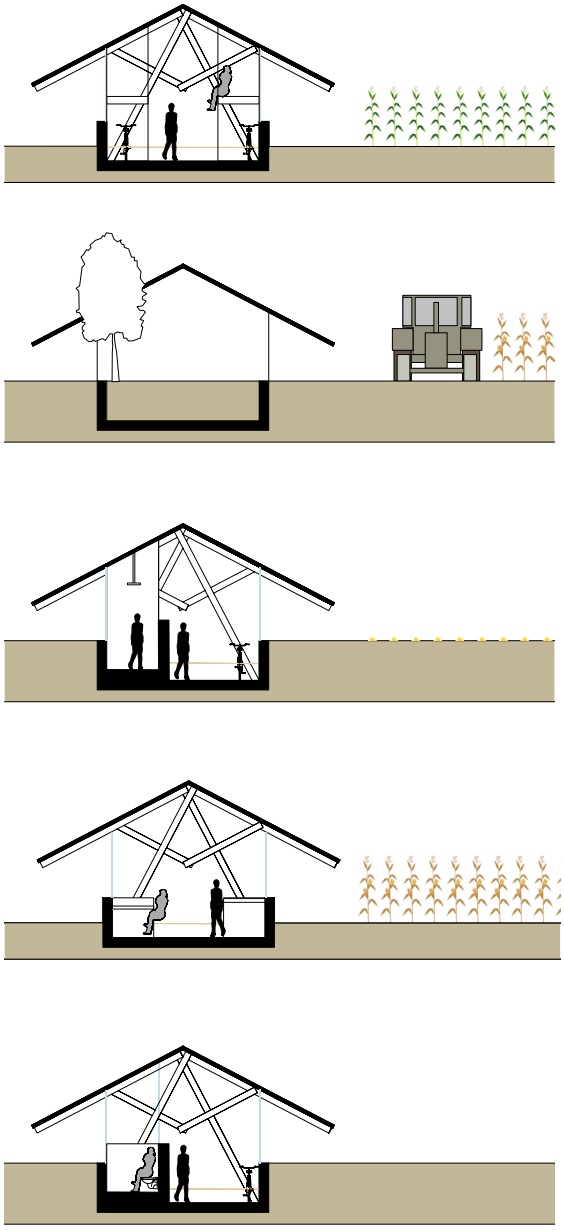

Afbeelding 43: Schematische doorsnede van verschillende functies en seizoenen.

Programma invulling

Voor de invulling van het programma is ervoor gekozen om de functies ook als een soort struiken in de houtwal te plaatsen. De functies bepalen hoe er door het gebouw wordt gelopen. De houten spanten constructie samen met het dak van het gebouw zijn de bomen die zich op de houtwal bevinden. De schema's die in afbeelding 43 staan afgebeeld is het principe in doorsnede uitgelegd. Belangrijke eigenschap is dat de connectie met het naastgelegen akkerland optimaal is. Door het jaar heen zijn er verschillende uitzichten vanuit het gebouw waarneembaar. De landbouw en de verschillende seizoenen zorgen voor een afwisselend uitzicht door het jaar heen.
Afbeelding 44 geeft een schematische weergave op welke manier de functies bepalen op welke manier er door het gebouw wordt gelaveerd. Afbeelding 45 geeft een schematische weergave van de plattegrond, waarbij de functies bepalen op welke manier er door het gebouw wordt gelaveerd.

Afbeelding 44: Schematische doorsnede van functie indeling.

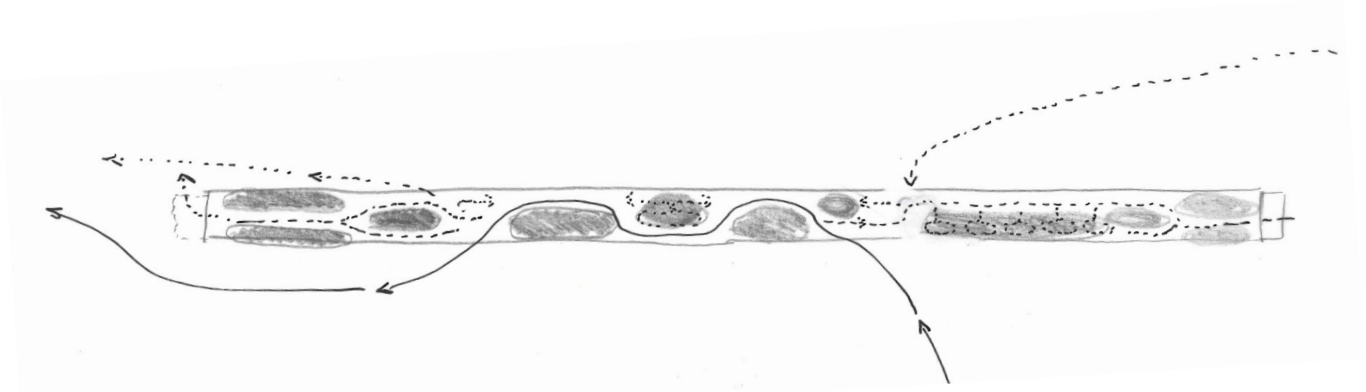

Afbeelding 45: Schematische weergave van functie indeling gebouw.

Plattegronden

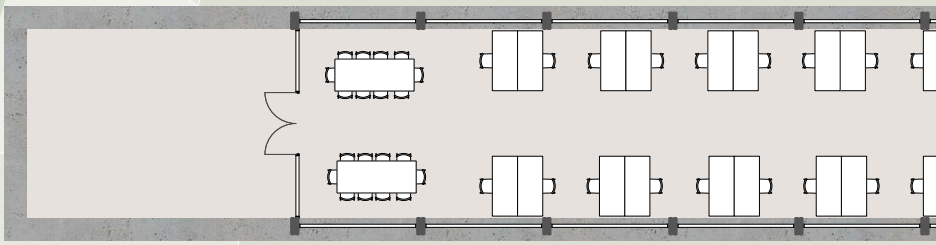

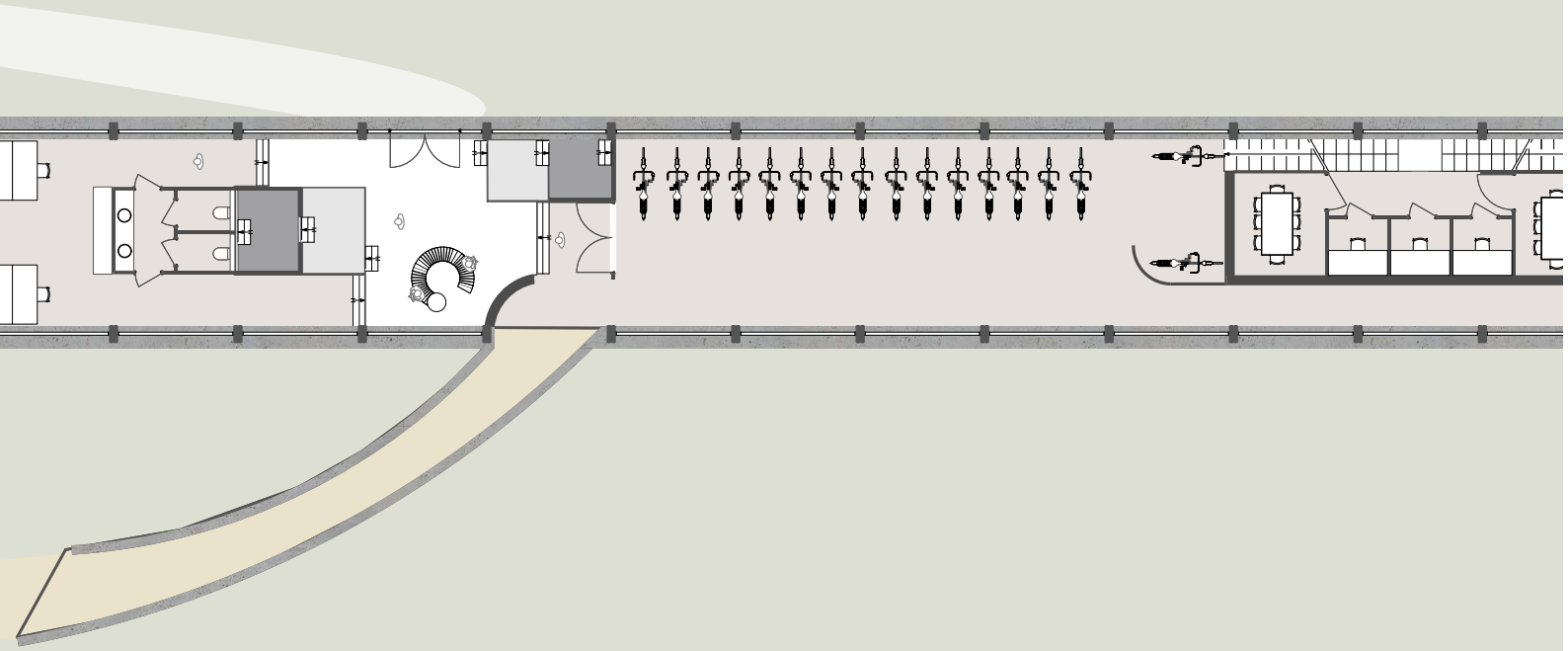

Begane grond 1/2

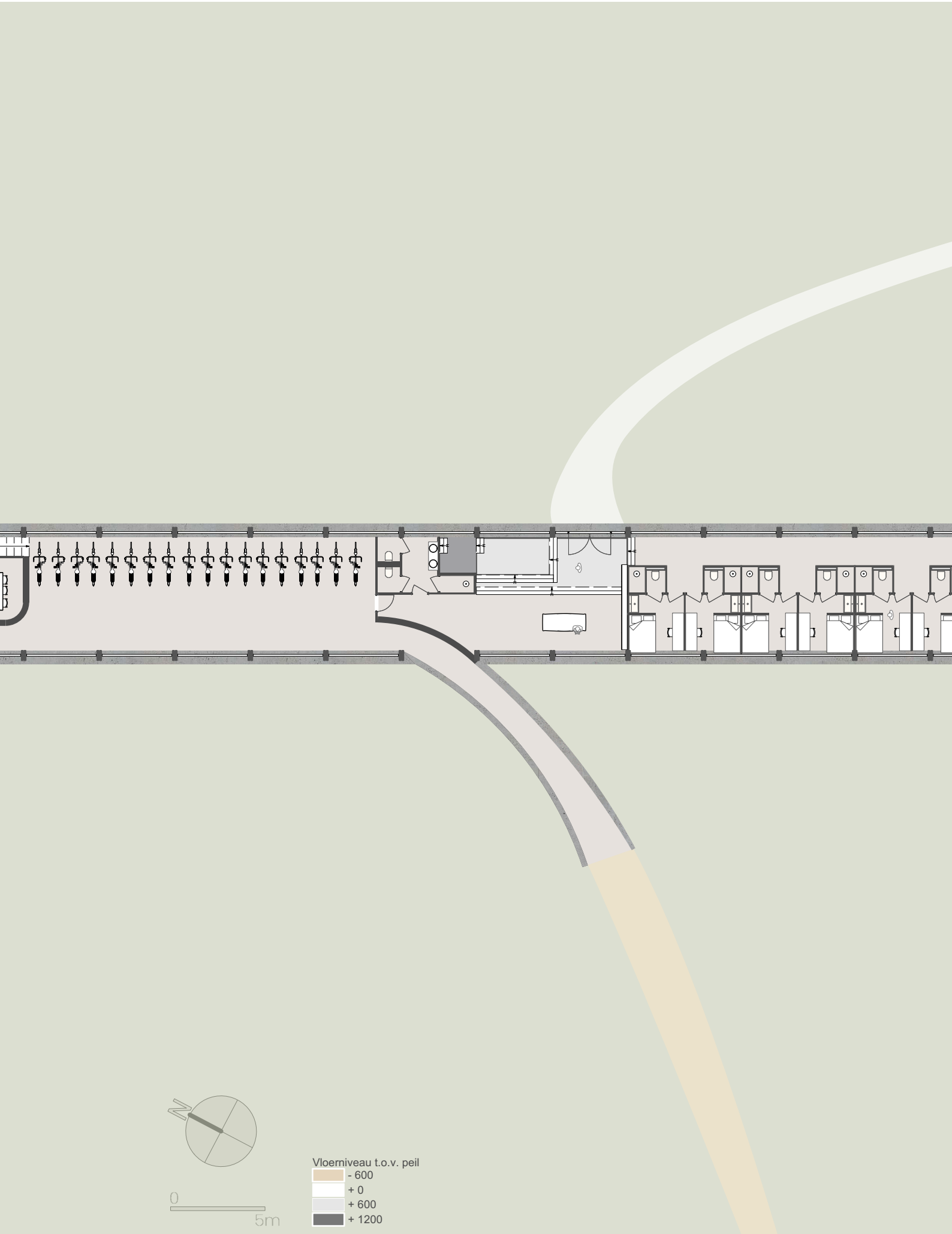
N
0
5m
Vloerniveau t.o.v. peil
- 600
+ 0
+ 600
+ 1200

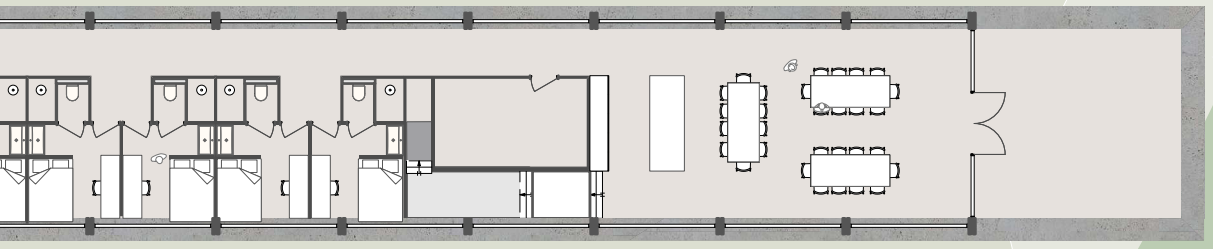

Begane grond 2/2

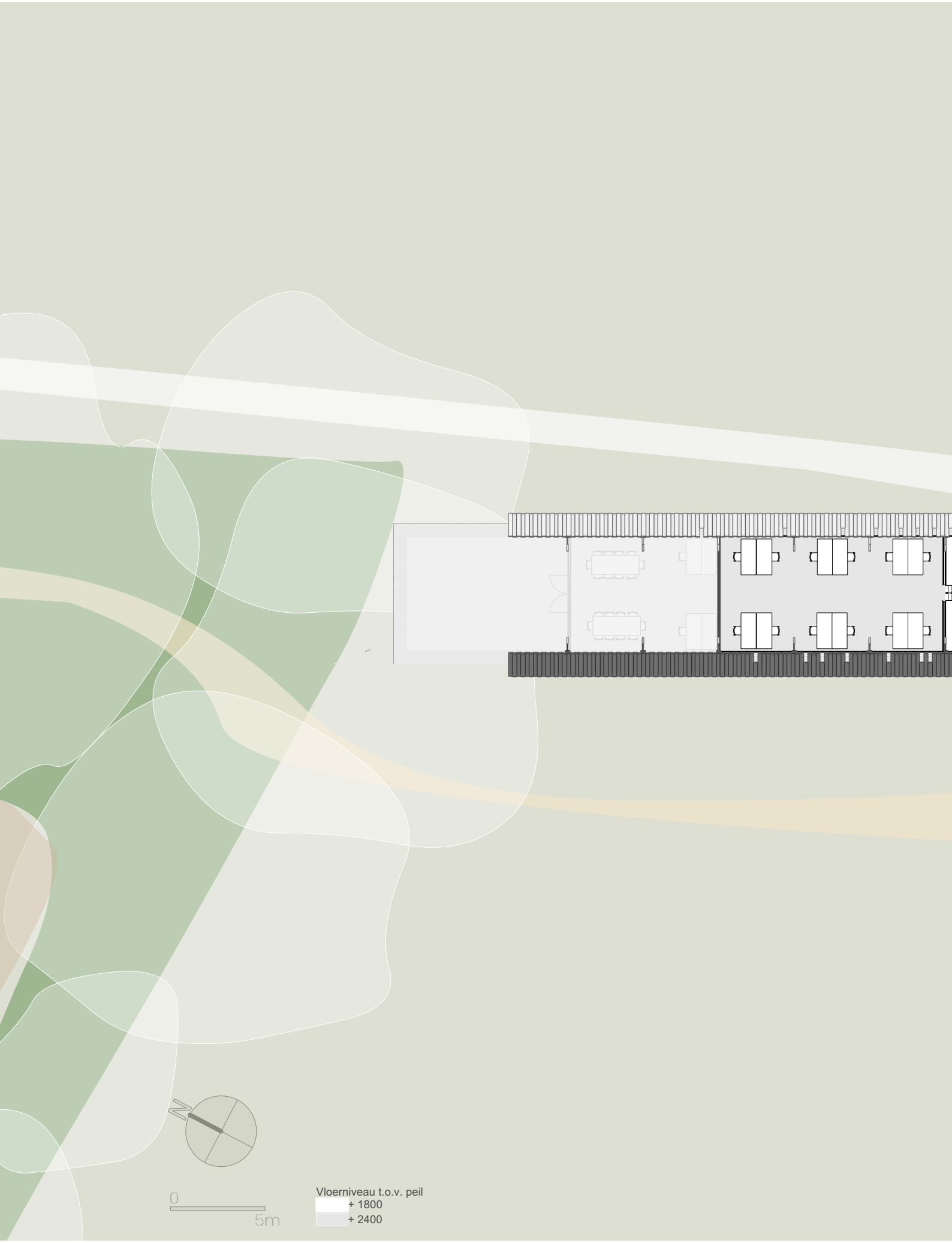
N
0
5m
Vloerniveau t.o.v. peil
+ 1800
+ 2400

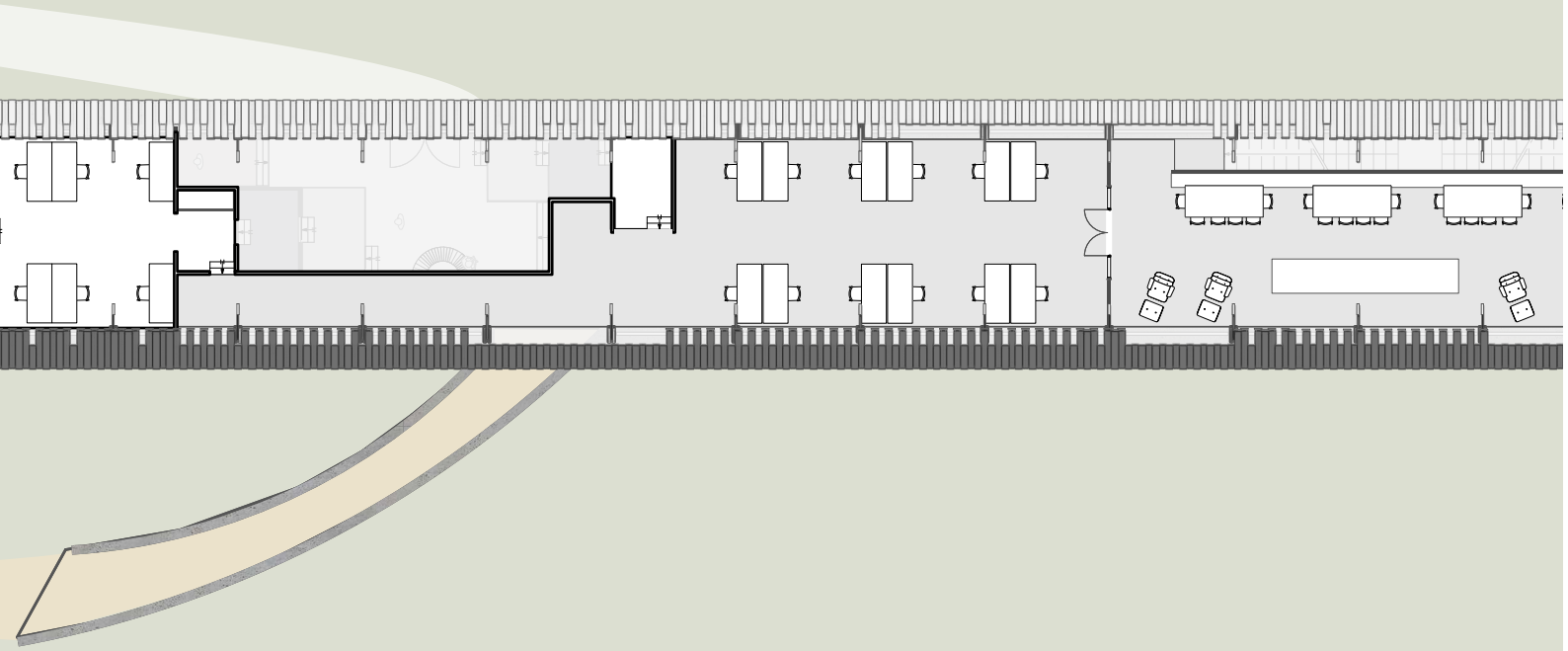

Eerste verdieping 1/2

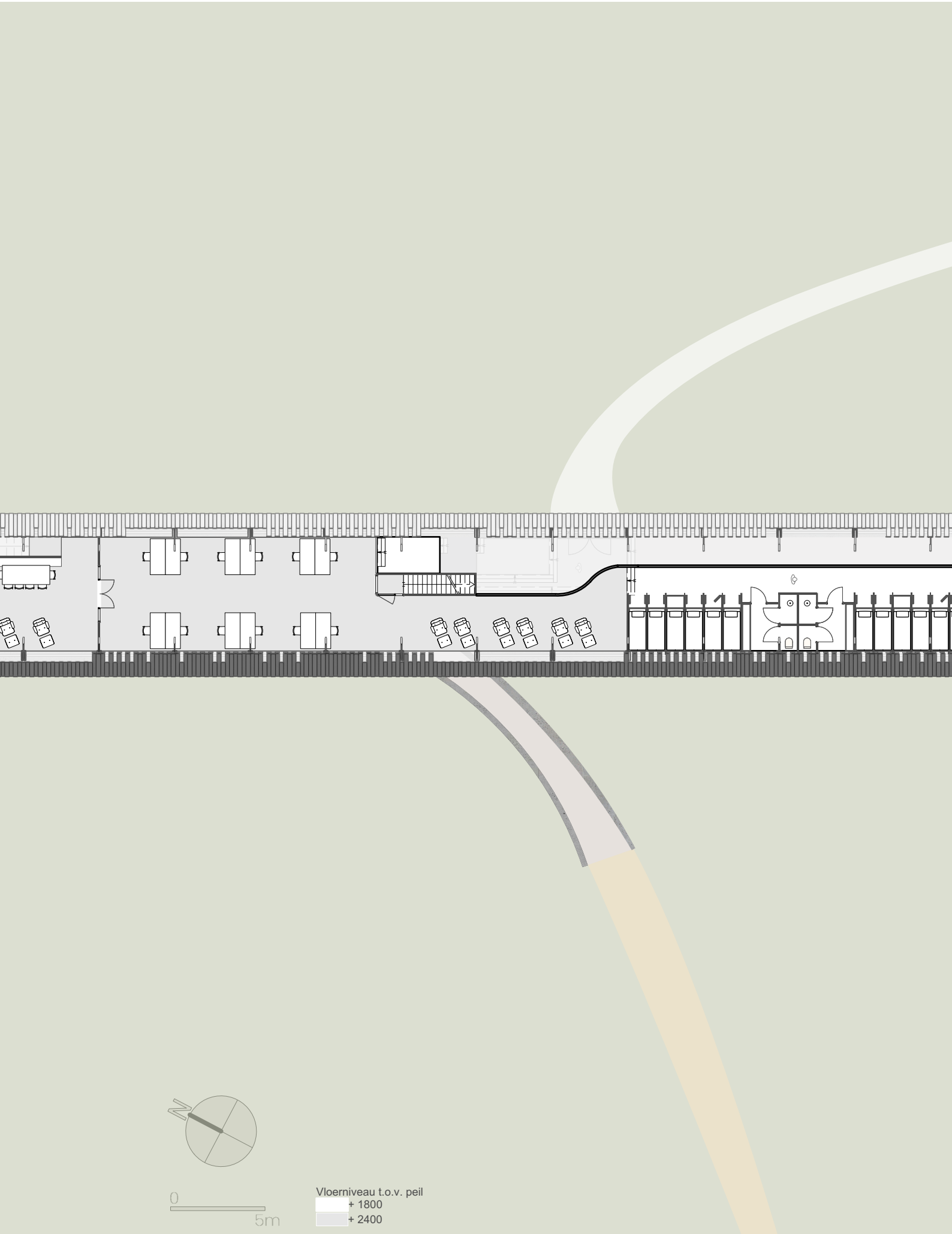
N
0
5m
Vloerniveau t.o.v. peil
+ 1800
+ 2400

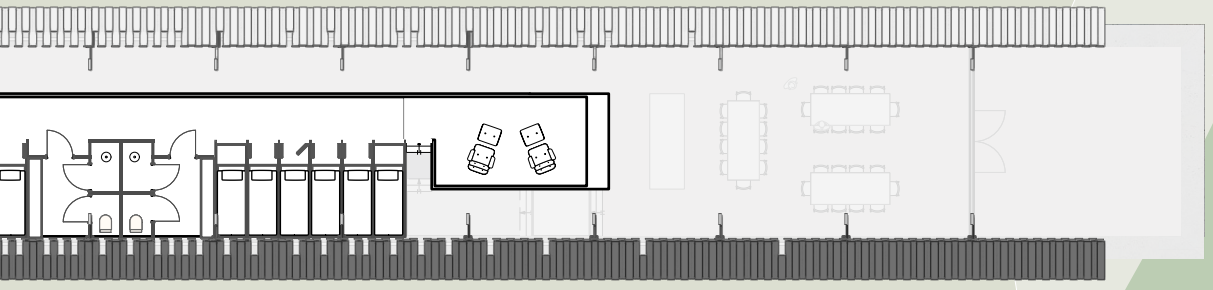

Eerste verdieping 2/2

Impressie beelden

Route landschap

Op afbeelding 46 is de aanrijroute naar het gebouw weergegeven. Over een onverhard pad fietst de gebruiker van het netwerk richting de entree van het gebouw. In de verte achter de es, is het dak van het gebouw al te zien. Nog een klein stukje fietsen en de werkdag kan beginnen.

Afbeelding 46: 3D-weergave vanuit de aanrijroute gebouw.

Aanrijroute

Afbeelding 47 geeft een weergave van de voorgevel van het gebouw. Eenmaal de houtwal door en over het wildrooster heen betreedt de gebruiker de gesloten coulissen. Tussen de schapen die het gras kort houden door fietst de gebruiker richting de ingang van het gebouw. Met een flauwe hellingsbaan die door de es snijdt betreed je het gebouw. Tijd om je fiets te stallen.

Het ritme van de kolommen draagconstrucite is duidelijk zichtbaar tijdens het aanrijden. Ze vormen een verwijzing naar de boomstammen van de houtwal. Het dak is als horiozntaal object toegevoegd en deelt het landschap op. Door deze opdeling onstaat er met de bestaande houtwal een omsloten coulissenlandschap. De willekeurige raamopeningen zorgen voor transparantie in de kap. De openingen vormen een verwijzing naar de transparantie.

Afbeelding 47: 3D-weergave ritme van kolommen.

Fietsenstalling

Op afbeelding 48 is de fietsenstalling weergegeven. De fietsenstalling is gelegen op het diepste punt van de es. Aan de hoge betonnenwanden is te zien hoe diep de gebruiker in de es staat. Op de fiets is het mogelijk om nog net over de rand heen te kijken en zicht te hebben op het landschap. Het gewas wat de boer zojuist heeft gezaaid bevindt zich op dezelfde hoogte als je gezichtsveld. Nu is het nog mogelijk om over het landschap uit te kijken. Zodra de gewassen gaan groeien wordt dit natuurlijk anders. De gebruiker stalt zijn fiets en gaat verder het gebouw in.

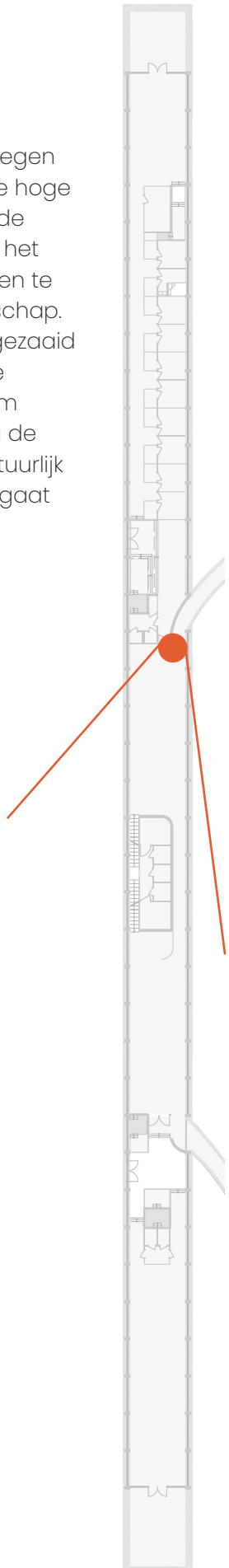

Afbeelding 48: 3D-weergave in het hart van de es.

Entree

De hoofdentree wordt weergegeven op afbeelding 49. Hier komen de gebruikers die wandelen of met de fiets zijn beide binnen. Wie wil overnachten loopt door naar de slaapvertrekken. Komt men enkel om te werken dan is het ook mogelijk om je weg te vervolgen naar de bovenverdieping. .

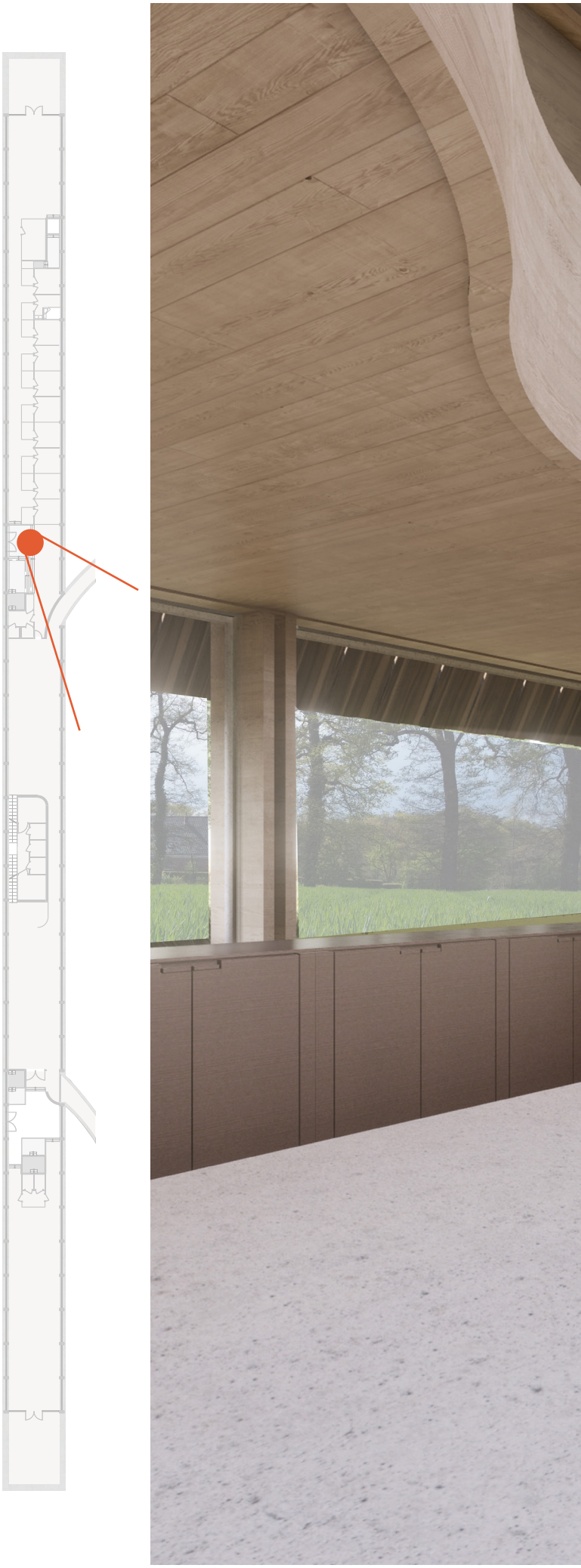

Afbeelding 49: 3D-weergave hoofdentree.

Route naar slaapvertrekken

De slaapvertrekken zijn voor gebruikers die van plan zijn om op deze plek te overnachten. Op afbeelding 50 is te zien hoe de gebruiker richting de slaapvertrekken loopt. Opmerkelijk is de muur waarop de houten spanten rusten, deze muur volgt de glooiing van het landschap. Het uitzicht wordt steeds ruimer en het vloernivea komt nagenoeg gelijk met de naastgelegen akker. De slaapvertrekken liggen aan een galerij. Aan het einde van deze galerij zijn de gemeenschappelijke ruimtes zoals woonkamer en keuken gelegen. Deze ruimtes liggen zo ver mogelijk van de werkplekken af om zo veel mogelijk rust te creëren in het gebouw.

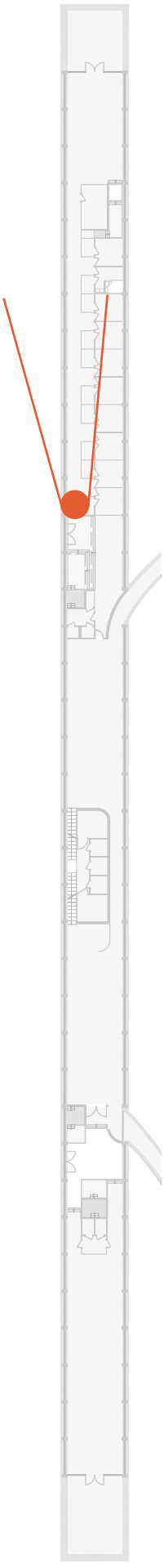

Afbeelding 50: 3D-weergave glooiing van de es.

Uitzicht

Op de eerste verdieping is er gelegenheid om de gebruikers te ontmoeten. De centrale keuken in het hart van het gebouw zorgt voor veel contactmomenten tussen de gebruikers onderling. Zoals afbeelding 51 laat zien is er ook rekening gehouden met wanneer er even niet hoeft te worden gewerkt. Vanuit diverse relaxed stoelen wordt er genoten van het uitzicht op hoogte.

Afbeelding 51: 3D-weergave uitzicht vanuit de eerste verdieping.

Naar werkruimte

Op afbeelding 52 is een weergave van de tweede entree te zien. Bij de tweede entree van het gebouw kunnen de gebruikers ervoor kiezen om beneden te gaan werken of op de verdieping. Beneden hebben de gebruikers door grote raampartijen ultieme connectie met het landschap. Dit zal dan ook een actieve plek worden om te werken.

Mocht de gebruiker gefocust willen werken dan kan deze beter op de verdieping zijn. Door op de verdieping kleine raamopeningen in de gevel te maken worden mensen minder afgeleid van het werk. Hierdoor is het mogelijk om gefocust te werken zonder enige afleiding. De connectie met de plek zit hier meer in het glazen dak. Waar de gebruikers vogels, bomen en het weer tot zich kunnen nemen.

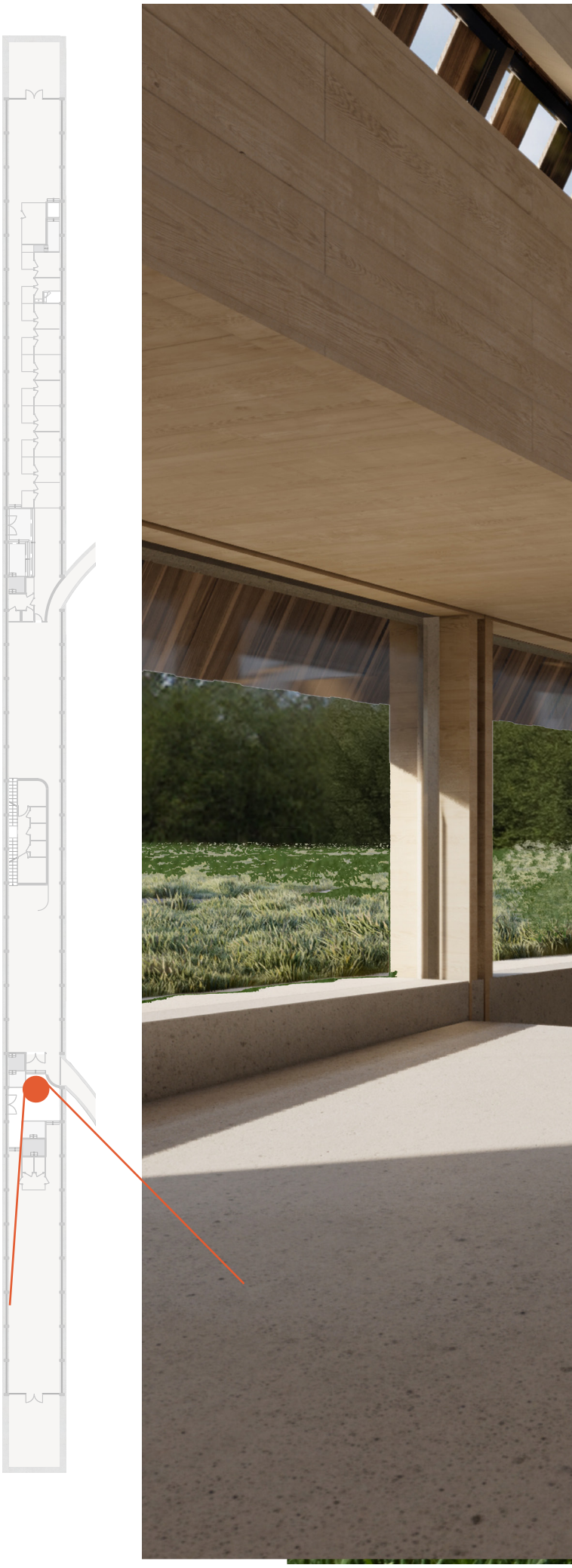

Afbeelding 52: 3D-weergave vertrek en aankomst.

Dakterras

De buitenruimte bevindt zich op het dakterras van het gebouw. Afbeelding 53 geeft een illustratie van het uitzicht vanaf het dakteras. Op deze hoogte, boven het maaiveld, hebben gebruikers een breed uitzicht over het essen landschap. Een ultieme plek om in de ochtend de zon te zien opkomen of in de avond de zon te zien ondergaan.

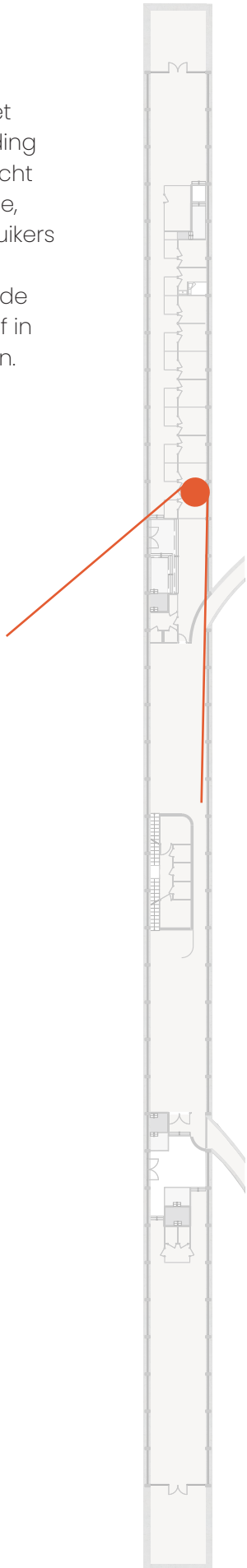

Afbeelding 53: 3D-weergave dakterras.

Verlaten gebouw

Bij het verlaten van het gebouw betreedt de gebruiker nog een laatste keer het coulisselandschap. Op afbeelding 54 is te zien dat de werkplekken op de begane grond een maximale transparantie hebben, waardoor zowel het akkerland als het omsloten coulisselandschap zichtbaar zijn.

Op de verdieping is te zien dat ook delen van het dak grote openingen bevatten. Deze openingen zitten op plekken waar een hoge activiteit is. Bijvoorbeeld bij de lunch ruimte.

Afbeelding 54: 3D-weergave vertrek.

Op naar het volgende gebouw

Afbeelding 55 geeft nog een laatste blik op het gebouw voordat de gebruiker naar de volgende locatie fietst. Het dak is op deze plek goed zichtbaar en verbindt duideljk de twee houtwallen met elkaar. Een bijzondere plek om te mogen verblijven. Nieuwsgierig naar de volgende locatie stapt de gebruiker weer op zijn fiets, op naar het volgende avontuur.

Afbeelding 55: 3D-weergave op naar een volgende bestemming.

Constructie

De constructie bestaat uit een betonnen basement wat het landschap perforeert. Het basement maakt letterlijk een snede door het landschap. De bovenkant van het betonnen basement glooit langzaam met de es mee. Het vloerniveau op de begane grond loopt echter horizontaal, wat resulteert in dat hoe verder de gebruiker de es in loopt hoe meer de gebruiker het gevoel krijgt zich letterlijk in het landschap te begeven. Het betonnen basement vormt als het ware een wal. Deze wal refereert aan de aanwezige houtwal die in het verlengde van het gebouw aanwezig is. Op afbeelding 58 is een maquette weergegeven van het betonnen basement. Op deze afbeelding is het beton op zijn laagst. Op afbeelding 59 is al een rand van het beton te zien. Op afbeelding 60 is de betonnen wand op zijn hoogst. Op dit punt is het betonnen basement ook het diepste in het essen landschap gelegen.

De opbouw constructie bestaat volledige uit een houten constructie. Deze constructie komt voort uit de gebintenconstructie die in de vele boerderijen in de omgeving ook aanwezig zijn. Echter is er voor dit ontwerp een eigen constructie bedacht. Afbeelding 56 geeft een eerste maquette studie weer van de spanten constructie. De constructie bestaat uit houtengelamineerde kolommen en liggers. Deze volgen het ritme van de aangrenzende bomen van de houtwal. Met behulp van verschillende maquettes is onderzoek gedaan naar de ultieme afstand tussen de kolommen. Afbeelding 57 laat enkele maquettes zien van het onderzoek naar diverse kolom afstanden. Doordat het een langgerekt gebouw is van bijna 150 meter is bestaat het risico dat het gebouw optisch een dichte muur wordt. Met behulp van diverse maquettes is onderzoek gedaan wat het effect is bij verschillende kolom afstanden. Belangrijk is dat het gebouw in het frontale beeld zich opent net als bij een houtwal. Wanneer gekeken wordt langs het gebouw heen ontstaat er duidelijk een afscheiding.

Niet alleen het ritme van de kolommen bepaalt of het gebouw transparant is of niet. De invulling van functies en daarbij de verschillende verdiepingshoogten spelen hierbij een rol. Net als bij een houtwal is het mogelijk om op sommige plekken door het gebouw heen te kijken en op andere plekken niet. De kolommen die in een vast ritme staan zorgen voor een rustig en door de mens gemaakt beeld een landschappelijke setting. Om te voorkomen dat het een eentonig en saai beeld wordt is er bewust voor gekozen om de doorkijkjes niet in een repetitie te laten terugkomen, maar net als in een houtwal zonder een echt ritme. De functies binnen het gebouw maken deze doorkijkjes dan ook op elke plek anders.

Afbeelding 56: Maquette onderzoek hoofddraagconstructie.

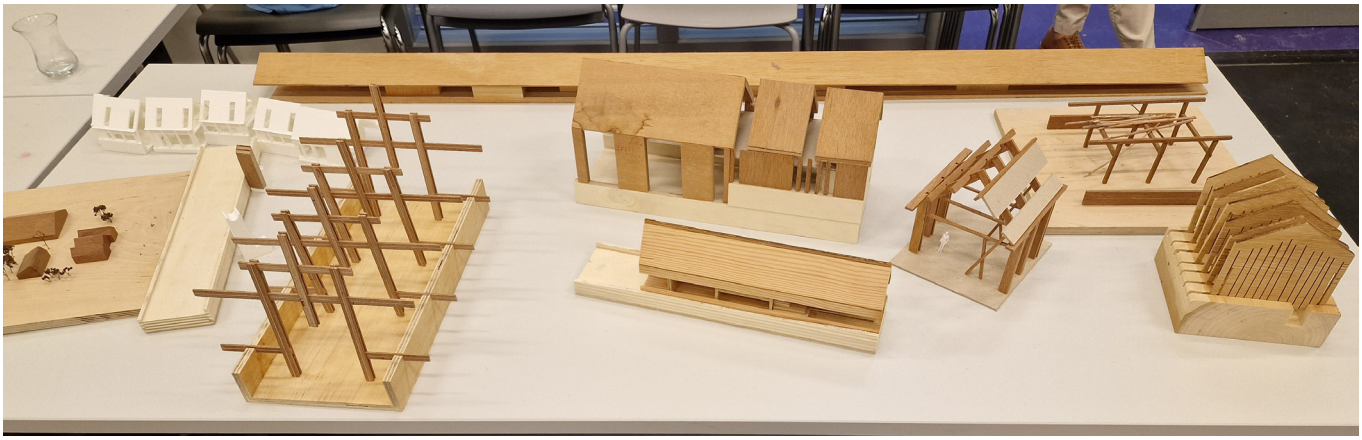

Afbeelding 57: Maquette modellen t.b.v. onderzoek hoofddraagconstructie.

Afbeelding 58:
Maquettemodel betonnen basement.

Afbeelding 59:
Maquettemodel spantenconstructie.

Op de gelamineerde kolommen rust het dak. Het dak lijkt op sommige plekken zelfs te zweven boven het maaiveld. De strakke dakvorm die evenwijdig aan de horizon is geplaatst, accentueerd de glooiing van de aanwezige es. Dit wordt sterk geaccentueerd in het midden van het gebouw. In het midden is de es op zijn hoogst waardoor de afstand van de es tot het dak minimaal wordt. De gelamineerde kolommen zorgen ervoor dat het dak op dit punt lijkt te zweven boven het landschap. Op de constructie van de gelamineerde kolommen en balken rust een houten sporenkap.

Tijdens de zoektocht naar een geschikt type dak is gekeken wat er in de omgeving aanwezig is. Bij boerderijen in de omgeving start de kapconstructie bij de eerste verdieping. Ook stallen en schuren hebben vaak een lage goothoogte. Om te passen binnen de architectuur van het landschap is het daarom ook van belang dat het gebouw ook een lage goothoogte krijgt. De lage goothoogte in combinatie met het glooiende landschap zorgt ervoor dat het gebouw zich voegt in het dakenlandschap. De glooiing in het landschap zorgt ervoor dat er telkens weer een nieuw uitzicht op de gebouwen in de omgeving is. Al snel kwam de conclusie dat een traditonele kap geen recht deed aan het ontwerp. Het doel van het ontwerp is namelijk dat er doormiddel van een architectonische ingreep de houtwal in het landschap wordt verlengt. Door de traditonele kap die in het eerste stadium van het ontwerp was toegepast viel het gebouw weg in de

Afbeelding 60:
Maquettemodel niveau verschillen.

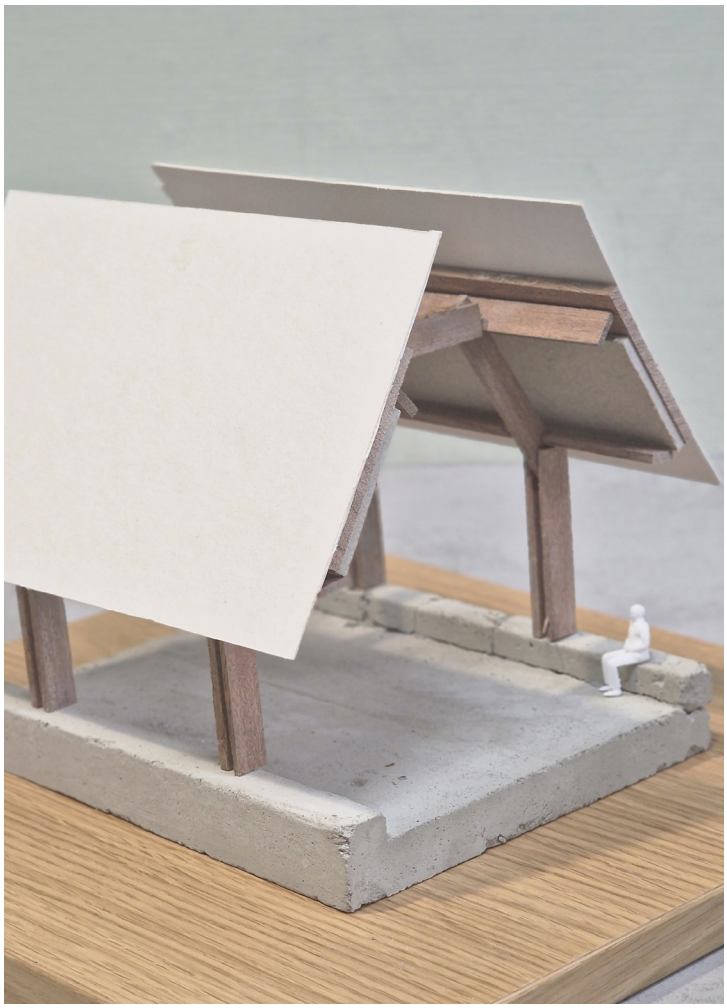

Afbeelding 61:
Maquettemodel kapconstructie.

omgeving. Wanneer de breedte van het gebouw zou worden aangepast, zal er automatisch een groter kap op het gebouw komen. Echter is het conceptidee dat het gebouw niet breeder werd dan de houtwal. Daarom is de breedte van het gebouw niet veranderd. Door maquettes te maken van het landschap in combinatie met het gebouw kwam een nieuwe ontdekking. Als de helling van het dak wordt aangepast ontstaat er optisch gezien een groter dakvlak. De verhouding van het dakoppervlak met de onderliggende verdieping staan hierdoor beter met elkaar in evenwicht. Net als bij de boerderijen en schuren in de buurt is het dak weer het meest beeld bepalend in het aanzicht.

Doorsnede gebouw

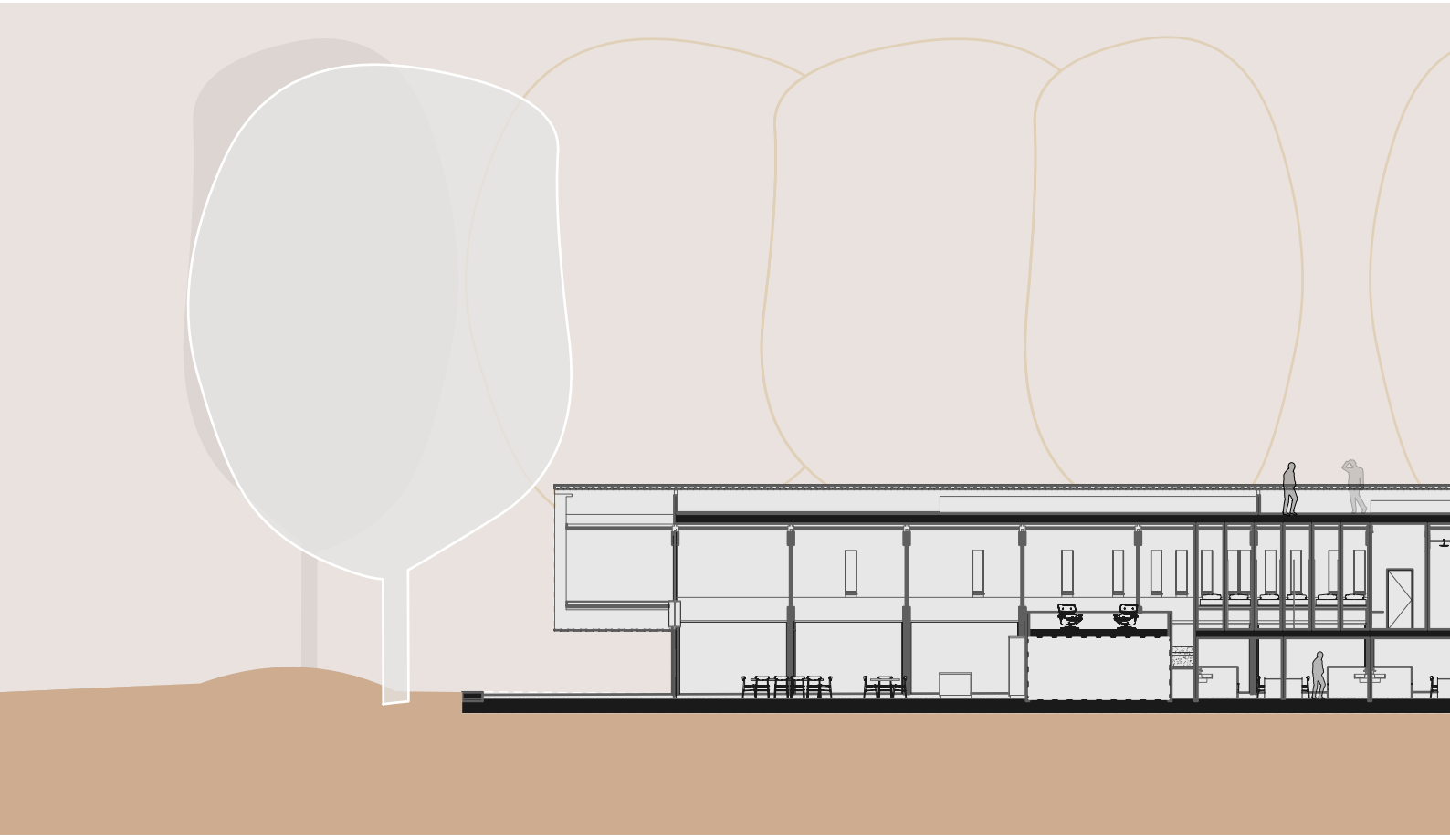

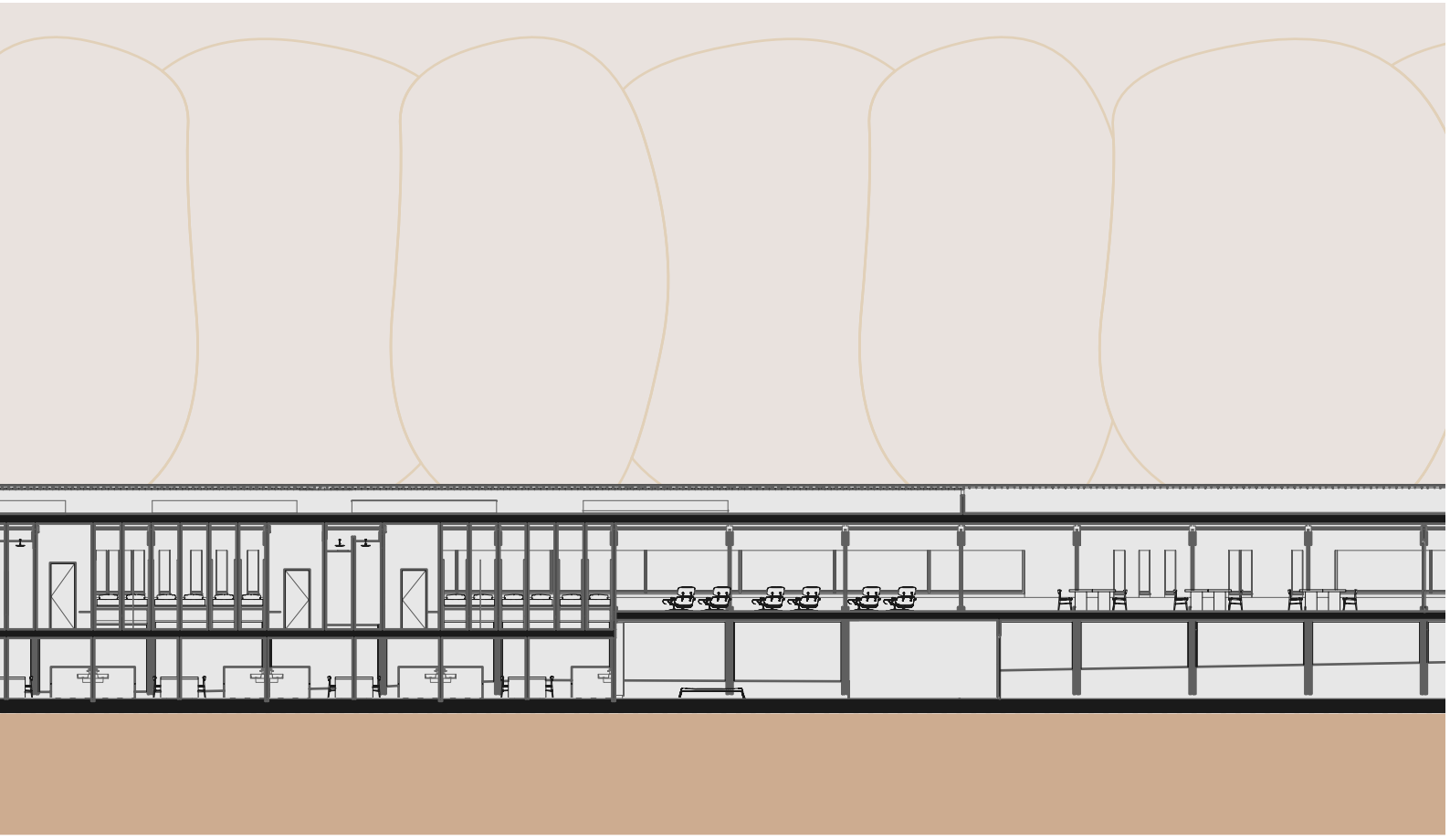

Langsdoorsnede 1/2

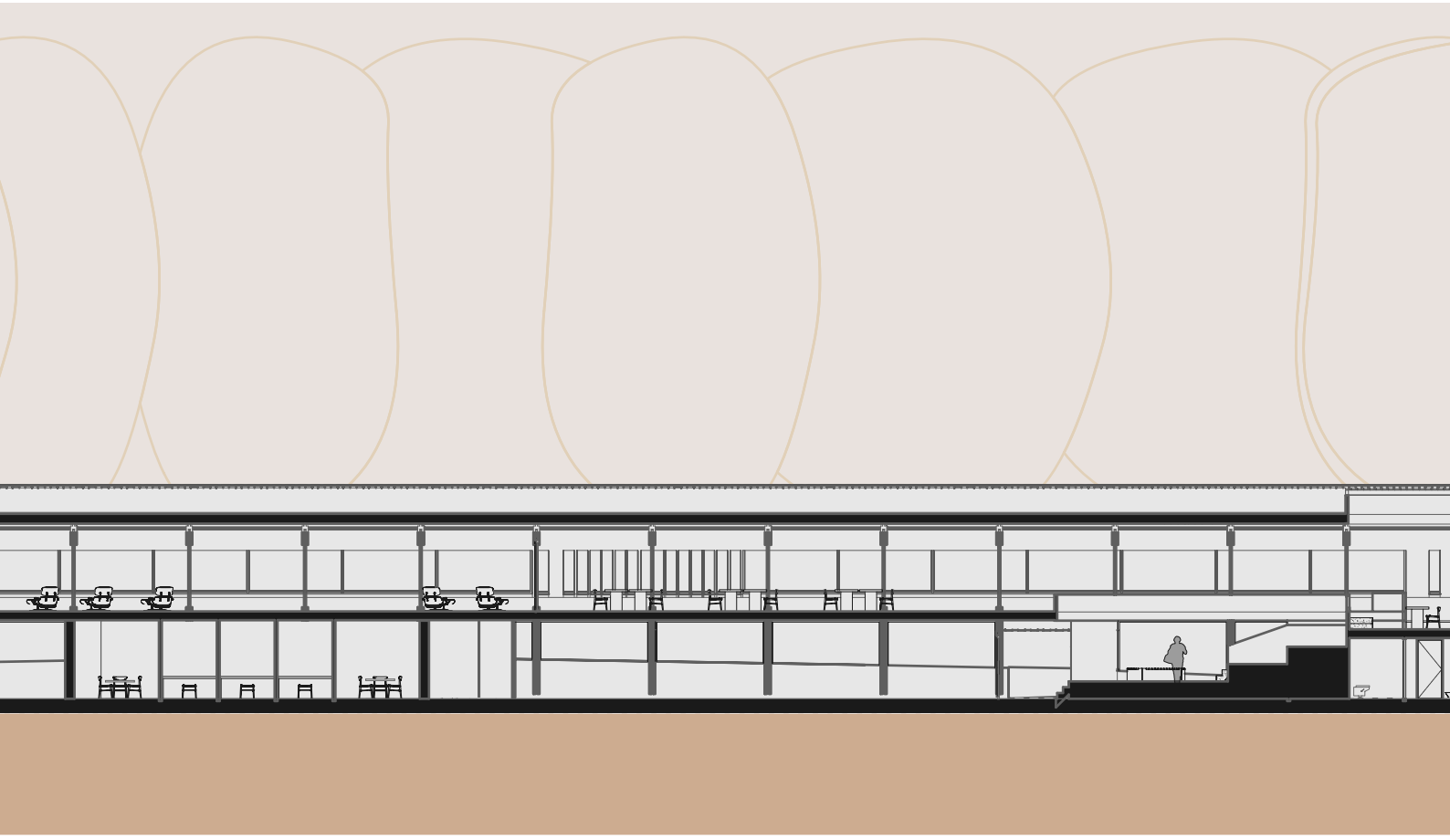

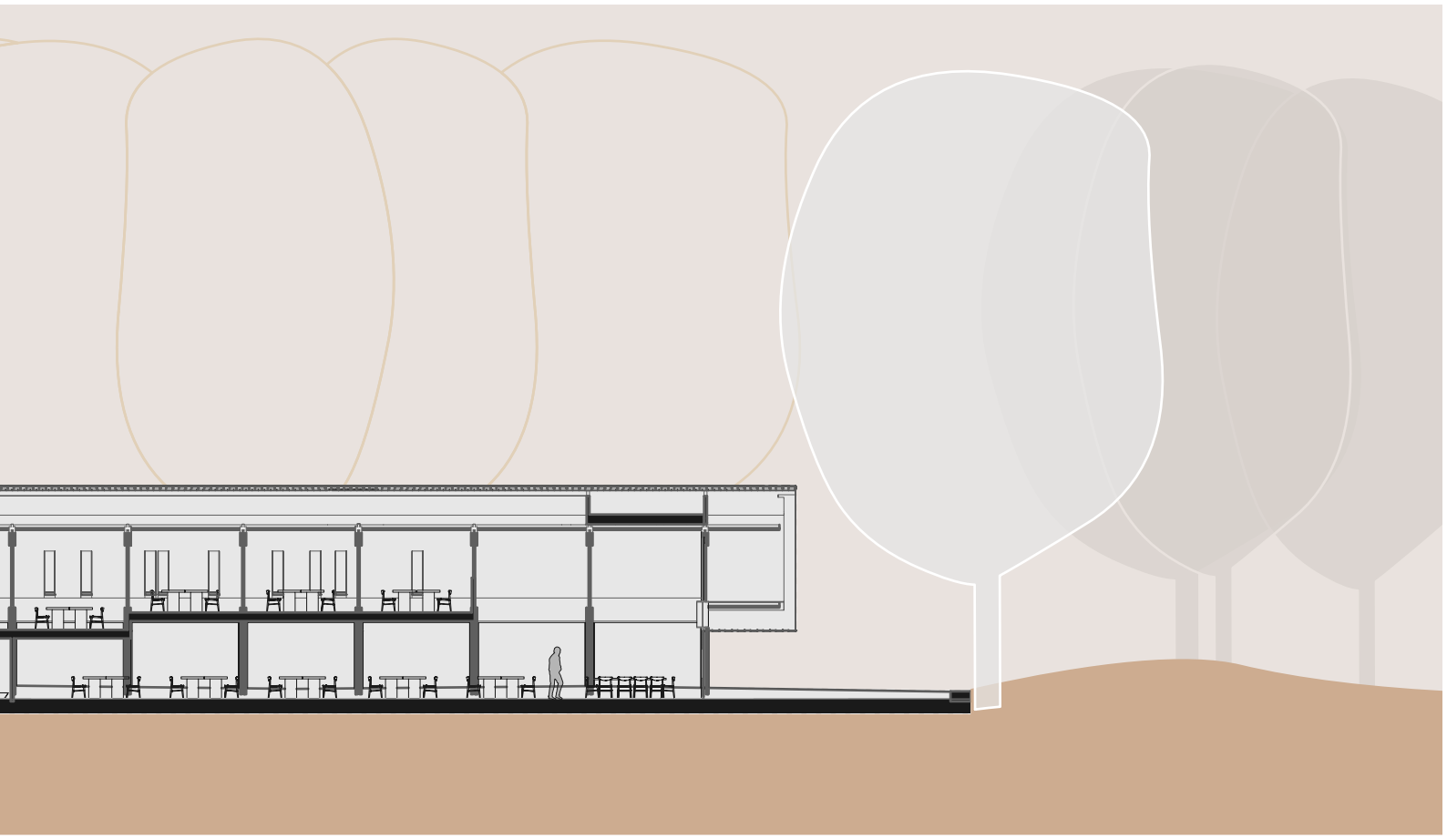

Langsdoorsnede 2/2

Gevelprincipe

In het ontwerp is ervoor gekozen om zoveel mogelijk connectie met het landschap te creëren. Door te kiezen voor veel transparantie in de gevel, ontstaat er een maximale verbinding met het maaiveld. Geveltekening links, geeft het aanzicht van het gebouw weer. Vanuit het gebouw is er zicht op de naastgelegen akker. Door het vele glas op de begane grond staat de gebruiker in optimale verbinding met buiten. Op de begane grond kijk je tegen de es aan. Voor een zicht over de es is het mogelijk om vanuit het dakterras of op de eerste verdieping plaats te nemen zoals in gevelaanzicht rechts is weergegeven. De kolommen constructie die repeterend terugkomt is een afgeleide van de aangrenzende houtwal. De functies die in het gebouw zijn gesitueerd bepalen in hoeverre het gebouw transparant is. Ook de manier van benaderen van het gebouw speelt mee in de transparantie. Zo is in afbeelding 62 een frontaal aanzicht weergegeven wat voor optimale transparantie zorgt. Terwijl het gebouw in afbeelding 63 een wat meer besloten weergave laat zien door een zijdelingse benadering van het gebouw. Op sommige plekken is het mogelijk om dwars door het gebouw heen te kijken, wat typerend is voor een coulisselandschap.

De stijle helling van de kap zorgt ervoor dat de kap meedoet met het gevelbeeld. Voor de materialisering van de kap is gekozen voor verticale potdekseling bestaande uit onbehandelde eiken planken. De kap verweerd hierdoor op zijn eigen manier. Aan beide kopgevels van het gebouw zal de verwering anders plaatsvinden dan in het midden. Dit heeft te maken met de bomen die aan de kopzijde van het gebouw staan. De gevel zal hierdoor groener worden dan in het midden van het gebouw. Door dit te laten gebeuren ontstaat er een nog betere verbinding met de naastgelegen houtwallen. Het dak zal zich door de tijd heen langszaam gaan verweven met de houtwal.

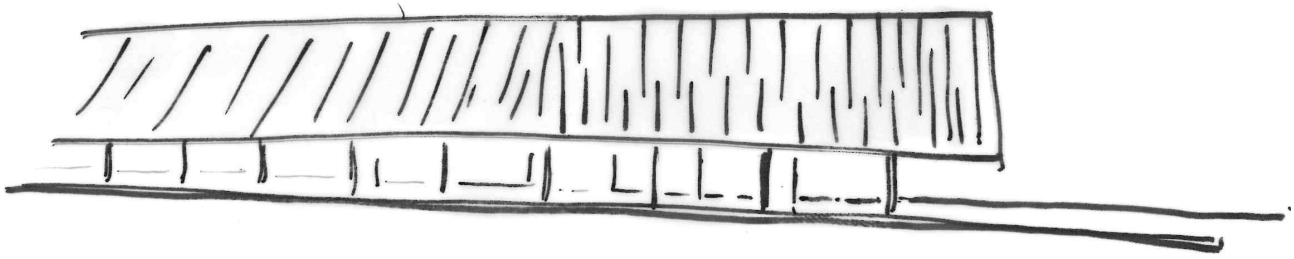

Afbeelding 62: Openheid gebouw in frontaal aanzicht door afstand spantenconstructie.

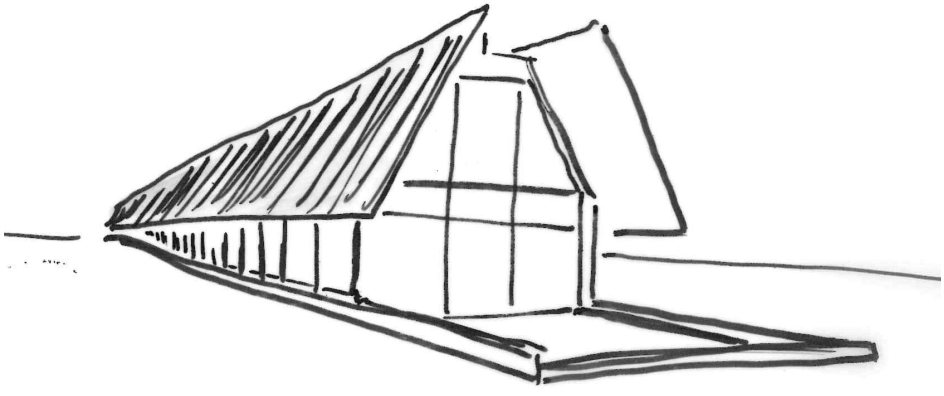

Afbeelding 63: Geslotenheid gebouw in zijdelingse benadering door afstand spantenconstructie.

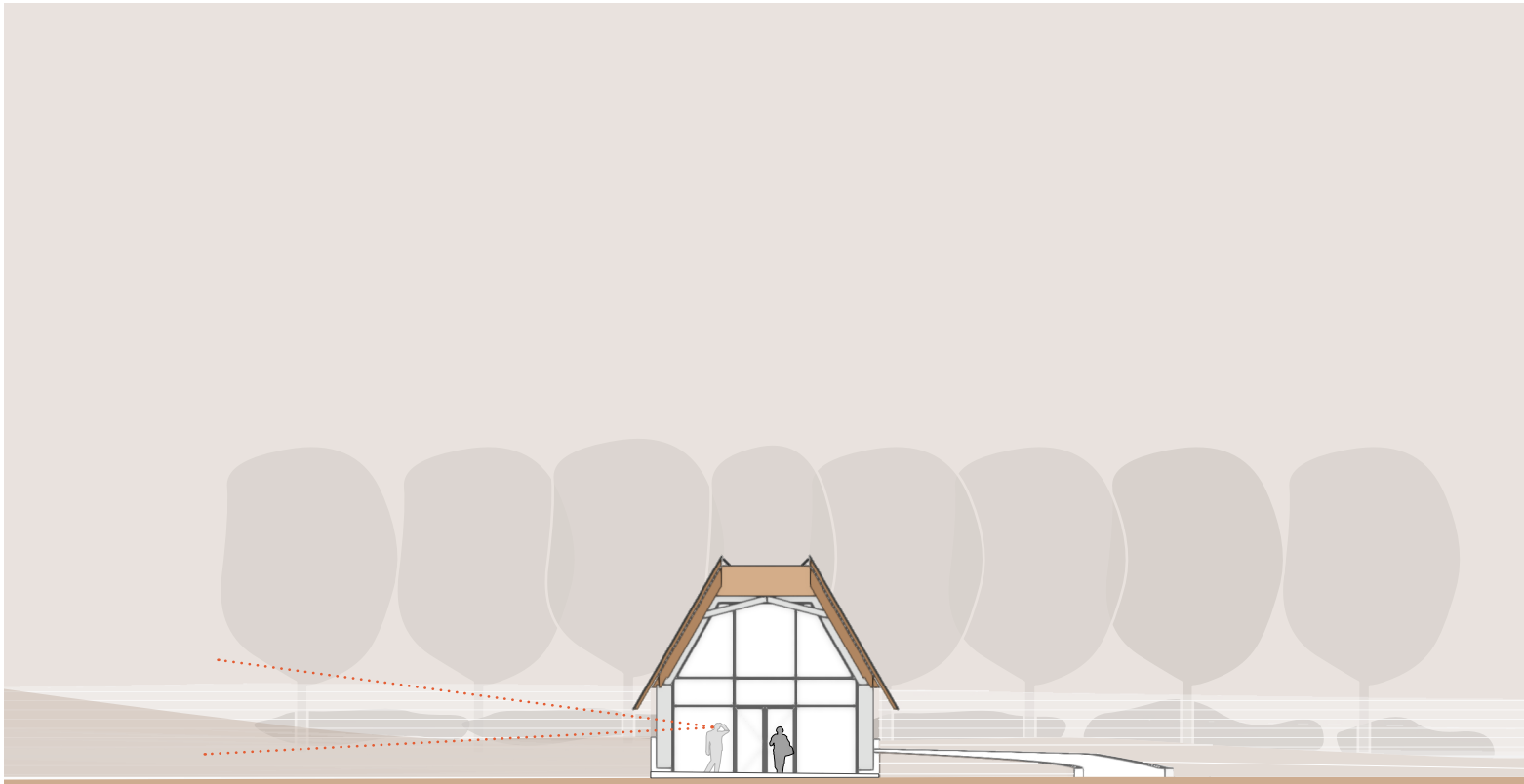

Gevelaanzicht links

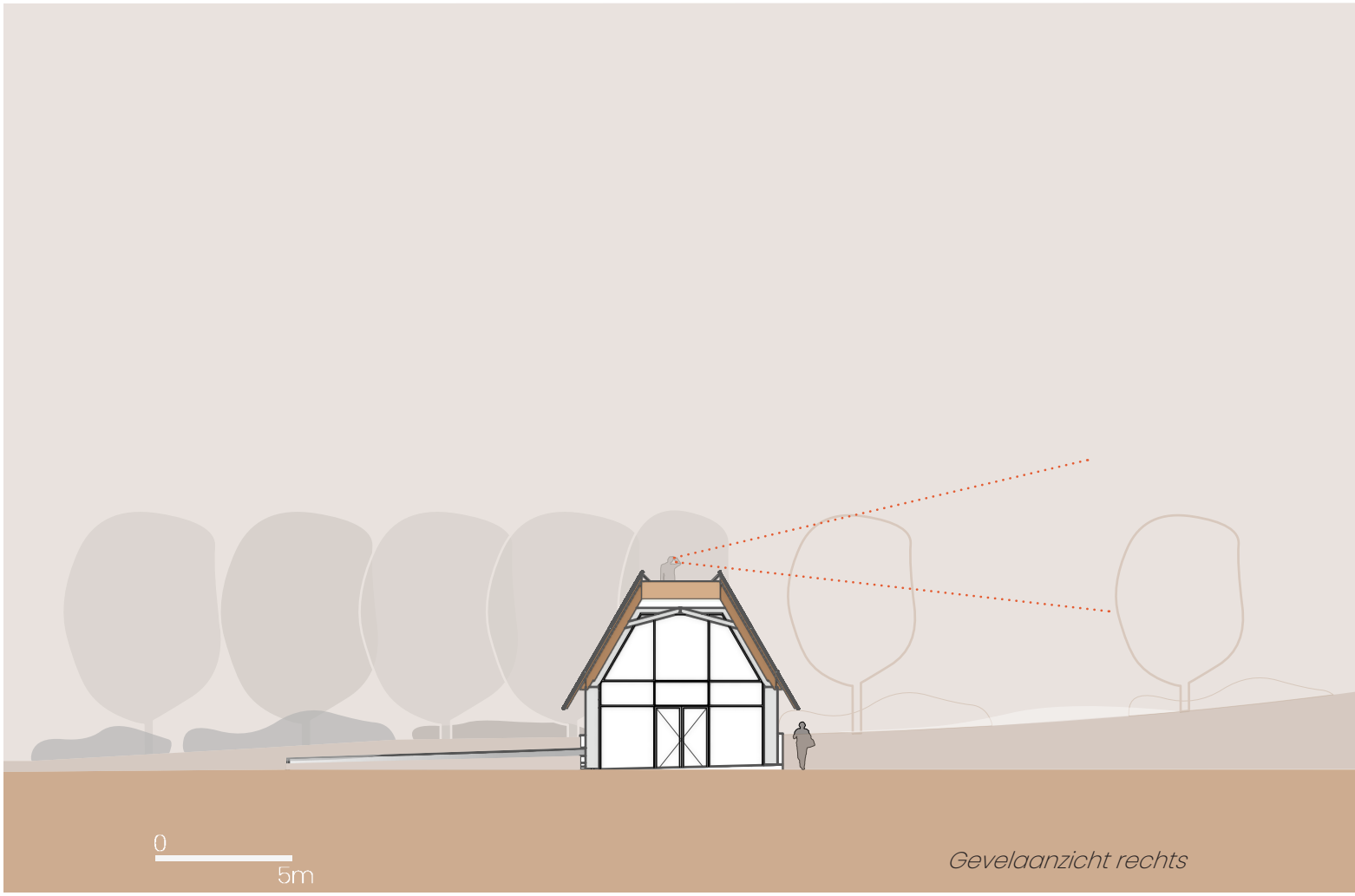

Gevelaanzicht rechts

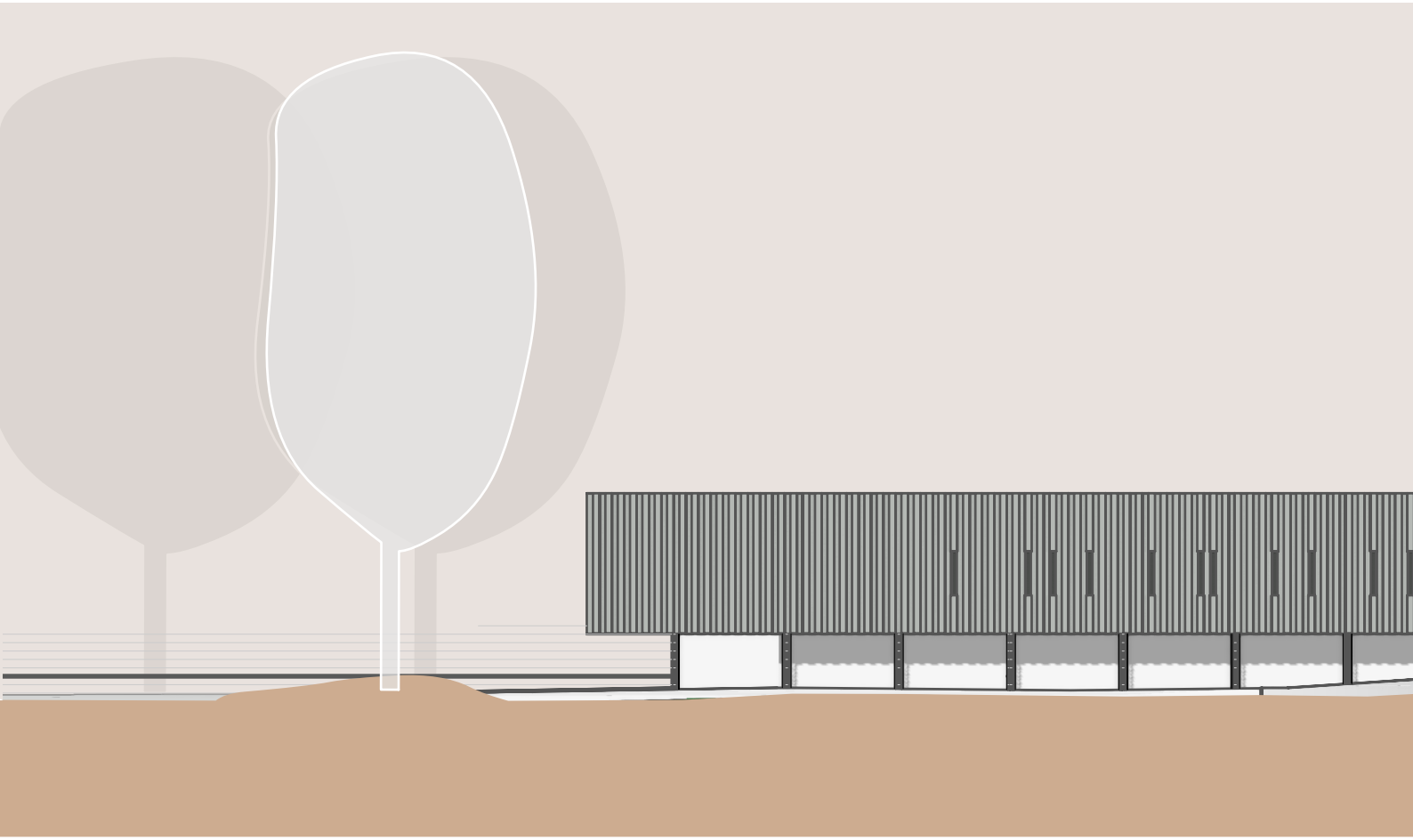

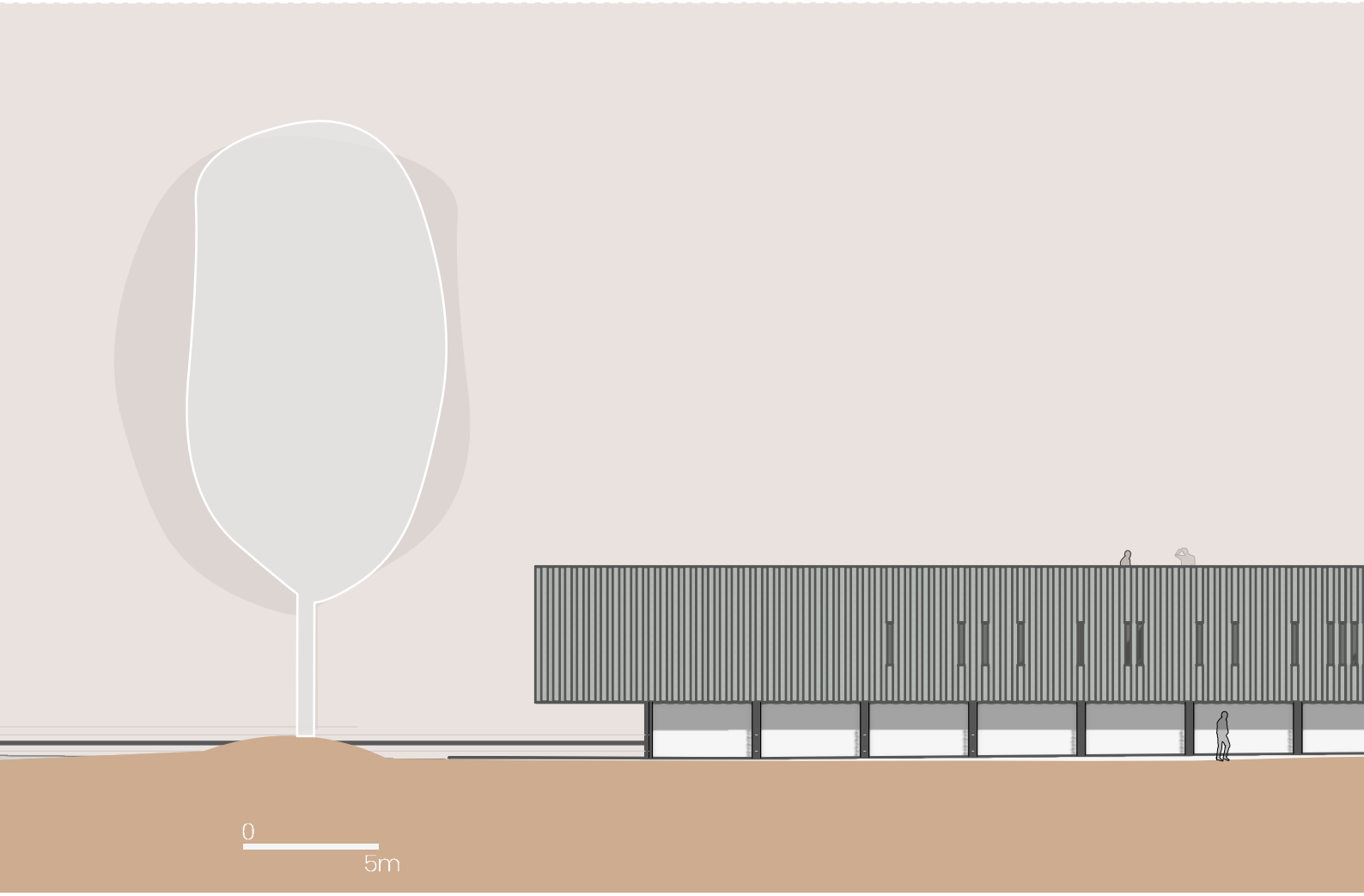
0
5m

Gevelaanzicht voor 1/2

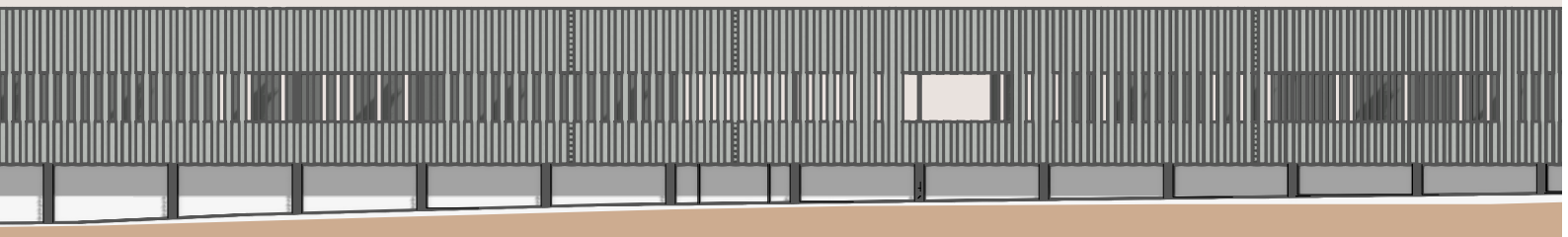

Gevelaanzicht achter 1/2

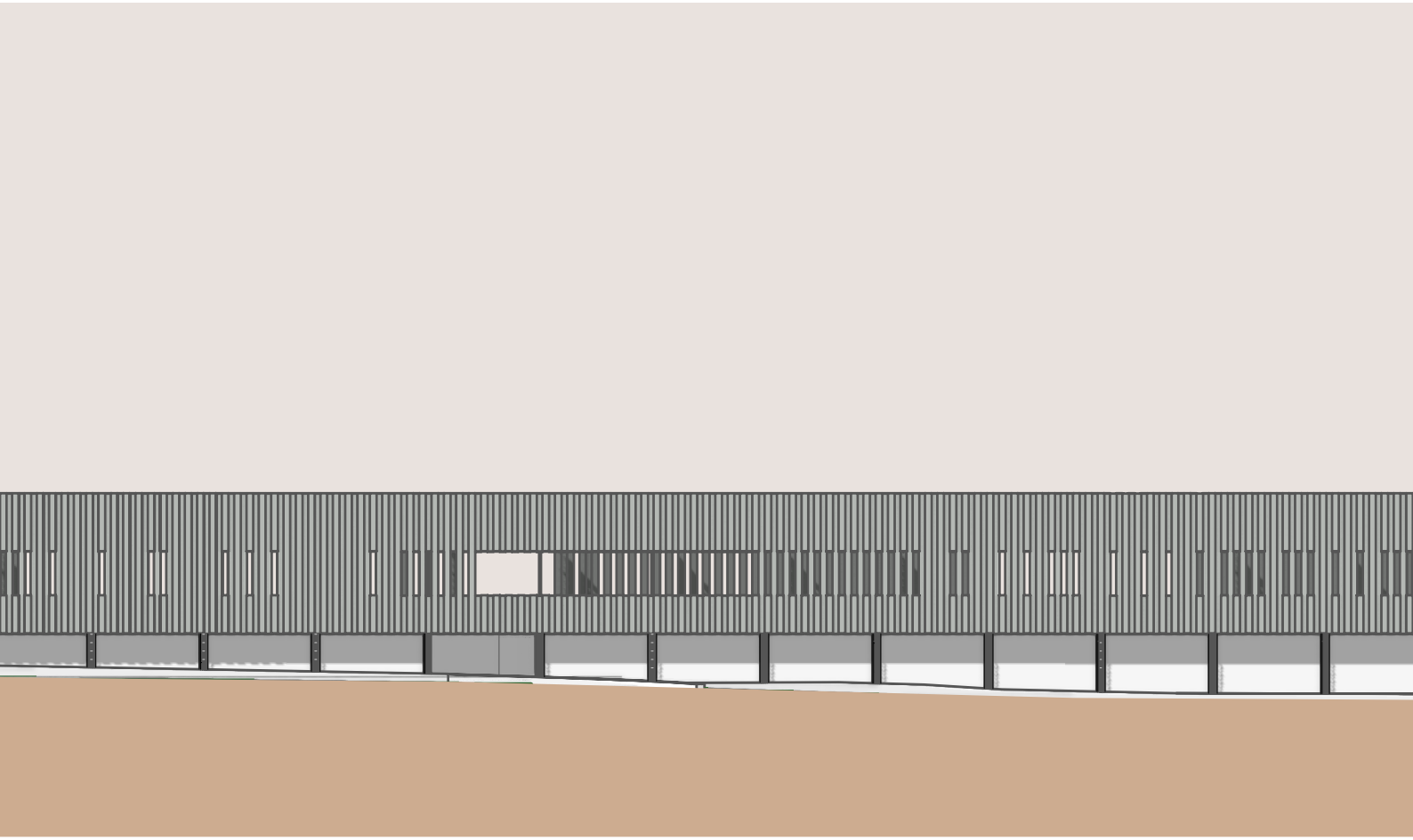

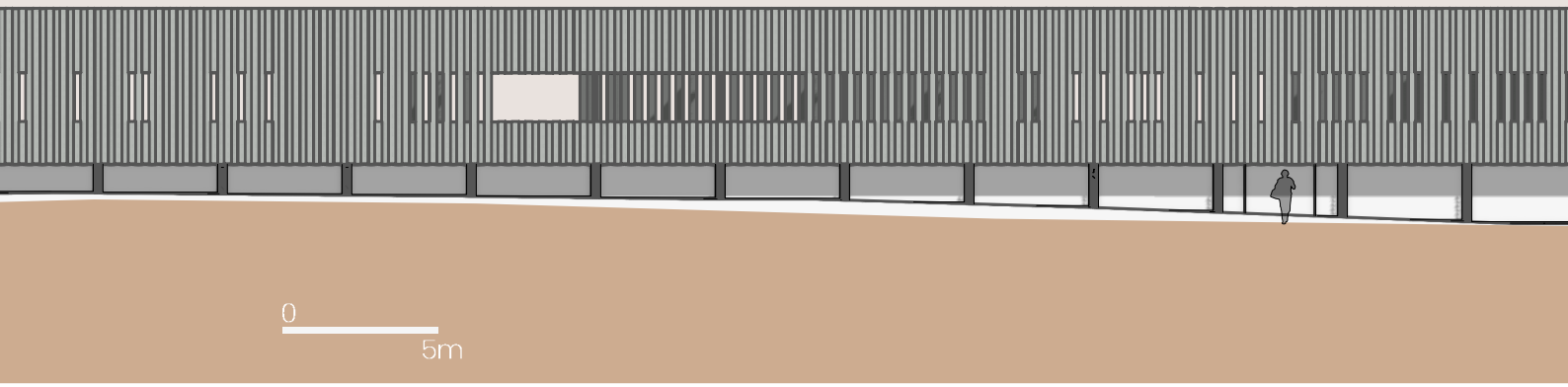
0
5m

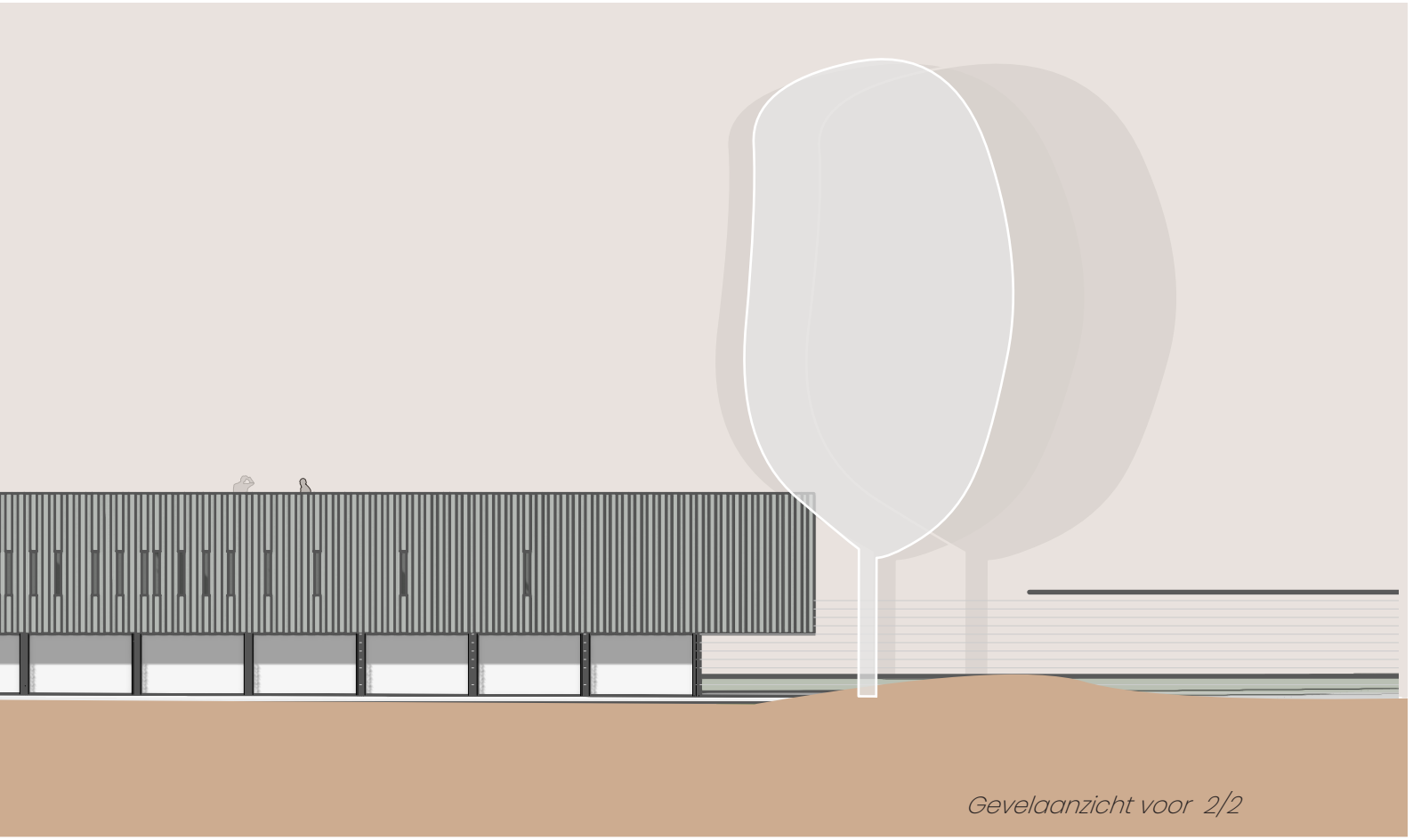

Gevelaanzicht voor 2/2

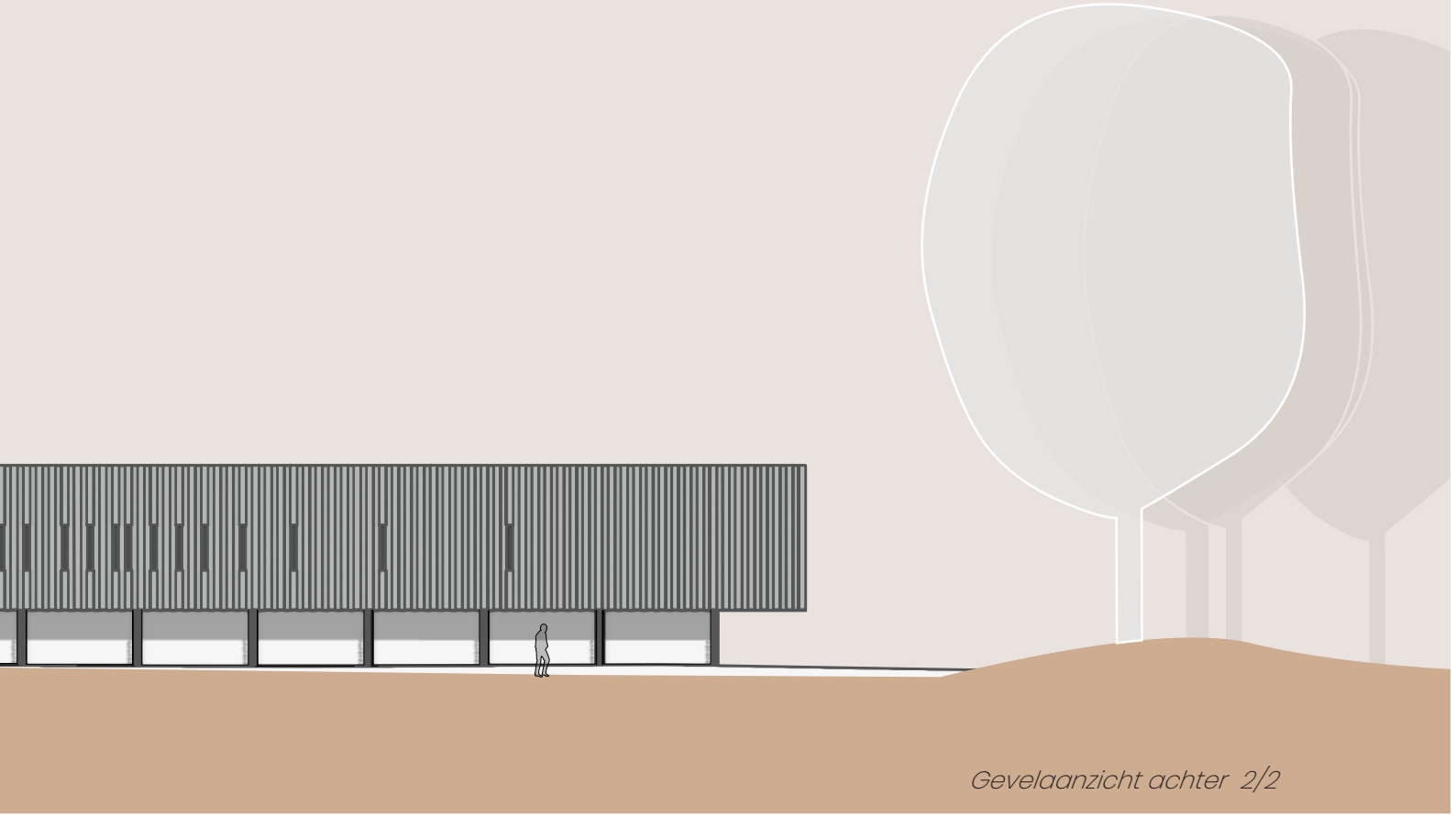

Gevelaanzicht achter 2/2

Materiaalkeuze

Voor de keuze van het materiaalgebruik van het gebouw is gekeken naar wat er in de omgeving aanwezig is. Het gebouw wordt aangesloten aan de houtwal. Vandaar dat de keuze gemaakt is om een houten gebouw te bouwen. Om een geschikte houtsoort te vinden voor de constructie van het gebouw is gekeken naar de houtsoorten die veelal gebruikt worden in een houtwal. In een houtwal staan zowel zomereiken als wintereiken . Het is dan ook niet gek dat er veel schuren en boerderijen in het verleden met deze houtsoort zijn gebouwd. Dit type hout was voorradig en tevens een draagkrachtig product.

Voor het gebouw is onderzocht of het mogelijk is om van eikenhout een gelamineerde constructie te maken. Gelamineerd eiken is op de markt vrijwel niet te verkrijgen. Vermoedelijk heeft dit te maken met de hoge draagkracht die eikenhout al vanzichzelf heeft. Naast de hoge kostprijs is het niet intressant om hiervan gelamineerde constructies te maken. Daarnaast splijt eikenhout relatief snel en zal dus rekening moeten worden gehouden met de draagkracht van een gelamineerde ligger. Dit heeft als gevolg dat de kolommen en balken moeten worden overdimensioneerd. Het uitgangspunt is om een zwevend dak te creëren. Om die reden moet de constructie zo rank mogeljik worden gebouwd. Daarom is besloten om over te stappen naar gelamineerd beuken houtfineer, zie afbeelding 64. Ook beukenhout is in de regio veelal voorradig, waardoor het geen vreemde houtsoort is in de omgeving. De toepassing van een gelamineerde beuken constructie is de menselijkehand van het verlengen van de houtwal.

De gelamineerde beuken constructie staat gefundeerd op een betonnen bak. Deze bak maakt een snede door het landschap. Het is daarom belangrijk dat het materiaal waarmee de bak gemaakt wordt goed tegen vocht kan. Er is gekeken naar een oplossing die ook vaker wordt toegepast in de omgeving. In de regio wordt vaak beton gebruikt om waterdichte kelders te maken, voor onder de stallen. Door een combinatie te maken van beton met hout ontstaat een relatie tussen koude en warme materialen. Afbeelding 66 geeft een illustratie van in het werk gestort beton.

De gevel is zo transparant mogelijk gemaakt. Dit zorgt voor een optimale verbinding met het landschap. De gevelbekleding bestaat dan ook grotendeels uit raamkozijnen. De raamkozijnen worden uitgevoerd in eikenhout.

De kapconstructie bestaat uit een sporenkap van eikenhout zie, afbeelding 65. Voor de afwerking van het dak is gekozen voor gepotdekselde eiken planken. Door de planken niet te behandelen worden de planken grijs. Op plekken waar het dak de houtwal ontmoet, zullen de planken ook deels groen worden. Door dit proces wordt de verbinding met de houtwal alleen maar sterker.

Afbeelding 64:
BouwBuche liggers en kolomen.
Bron: Massivholz. (sd)

Afbeelding 65:
Eiken planken en balken.
Bron: Meuleman. (sd)

Afbeelding 66:
In het werk gestort schoonwerk beton.
Bron: Vecteezy. (sd).

Woonwerkplaats Ontmoeting

Hoofdzakelijk zijn er twee type mensen die het netwerk van gebouwen gaan gebruiken.

1.
Mensen die in de omgeving wonen en niet vanuit huis willen of kunnen werken.

2.
Mensen die het netwerk gebruiken als een manier van leven om te wonen en werken.

Voor de mensen die niet vanuit huis willen of kunnen werken is dit netwerk van werkplekken dicht bij huis een uitkomst. De reden kan zijn dat ze werk en privé niet door elkaar willen laten lopen of dat mensen zich eenzaam voelen wanneer ze alleen vanuit huis werken. Als ze zich in het netwerk voegen ontmoeten ze nieuwe mensen.

Ook voor de mensen die gebruik maken van het netwerk om te wonen en werken is ontmoeting met elkaar erg belangrijk. Als gebruiker van het netwerk fiets je vaak alleen van plek naar plek. Het gebouw zorgt ervoor dat je weer nieuwe mensen ontmoet en je ervaringen van onderweg kunt delen.

In het ontwerp zijn een aantal bewuste ontmoetingsplaatsen gecreëerd waar gebruikers elkaar tegenkomen gedurende de dag. Deze ontmoetingsplaatsen zijn de fietsenstalling, lunchruimte, koffiecorner, keuken en woonkamer.

Afbeelding 67:
Buitenterras aan rechterzijgevel

Fietsenstalling
De gebruikers van het netwerk komen hoofdzakelijk op de fiets. In de fietsenstalling is ruimte gemaakt om aan je fiets te kunnen sleutelen. De gebruikers van de fiets hebben een gemeenschappelijke intresse en dit schept automatisch een band en aanleiding tot contact.

Afbeelding 68: Fietsenstalling werkplaats

Lunchruimte en koffiecorner
De lunchruimte is bedoelt voor alle gebruikers. Hier ontmoeten de gebruikers elkaar tijdens het middag eten. Tijdens de lunch is er tijd om samen met andere gebruikers in contact te komen, nieuwe mensen te ontmoeten en om ervaringen te delen met elkaar.

Afbeelding 69
Lunchruimte en koffiecorner

Keuken / Woonkamer
De gebruikers die komen overnachten kunnen ook naar een woonkamer en keukengelegenheid. Het klaarmaken van een maaltijd zorgt ervoor dat mensen enige tijd blijven hangen op eenzelfde plek. Dit resulteert in dat je automatisch snel contact met elkaar maakt.

Gebruikers van het netwerk zullen ervaringen over andere locaties met elkaar delen en aanbevelingen doen. Dit versterkt ook het idee van het netwerk.

De locatie en het ontmoeten is voor het bestaan van dit netwerk erg belangrijk. Werken kunnen de gebruikers van dit netwerk namelijk overal. Maar het werken op een unieke locatie en het ontmoeten en leren kennen van medegebruikers gebeurt hoofdzakelijk in en om het gebouw.

Afbeelding 70
Keuken / Woonkamer

Conclusie

De Achterhoek is een krimpregio in Nederland. Jongeren trekken naar de stad, waar ouderen juist de rust en ruimte opzoeken van de Achterhoek en hier dus naartoe trekken. Hierdoor wordt de bevolking die in de Achterhoek woont steeds ouder en dit vormt een probleem. Krimp en vergrijzing betekent namelijk dat er niet genoeg mensen zijn om vacatures op te vullen. Wat gebeurt er met bedrijven als zij niet aan geschikt personeel kunnen komen? Wanneer bedrijven wegtrekken uit de Achterhoek, wat gebeurt er dan met voorzieningen zoals bijvoorbeeld bioscopen en ziekenhuizen? Tijd voor actie!

De probleemstelling van dit afstudeerverslag luidt als volgt::

Welke veranderingen in de Achterhoek moeten worden ondernomen om meer young professionals naar de Achterhoek te trekken of te behouden, waardoor krimp kan worden tegengegaan?

Het is lastig om een éénduidig antwoord te geven op deze vraag. Dat er een terugloop in het aantal jongeren en daarmee young professionals gaande is, is een feit dat er met het onderzoek heb geconstateerd. Iets wat in het Westen en groeigebieden van Nederland niet het geval is. De Achterhoek heeft lang genoeg gewacht en het is tijd dat er actie wordt ondernomen.

Cijfermatig lijkt de Achterhoek helemaal niet te krimpen. De getallen geven aan dat er zelfs sprake is van een kleine groei. Maar als we kritisch naar de getallen kijken zien we dat het aantal inwoners voornamelijk stijgt door ouderen die hier komen wonen. De groep van young professionals die de motor vormen voor de Achterhoekse economie is drastisch afgenomen.

Bereikbaarheid is cruciaal

Er bestaat geen kant en klare oplossing om krimp tegen te gaan. Wel worden er handvatten gegeven om krimpgebieden zoveel mogelijk tegen te gaan. Een belangrijke factor is de bereikbaarheid. Mensen zijn bereid om gemiddeld een half uur te reizen van huis naar werk. De bereikbaarheid van de Achterhoek is over het algemeen niet goed. Steden als Doetinchem en Zutphen zijn plekken die nog enigszins young professionals aantrekken. Dit komt door de naastgelegen snelwegen en spoorbanen, waardoor ze een relatief goede verbinding hebben met het Westen van het land. Alsnog zijn de afstanden en reistijden vanuit deze steden met de randstad nog aanzienlijk. Het is niet realistisch om te denken dat de Achterhoek op korte termijn een beter wegen- en spoornetwerk krijgt. Een mogelijkheid die de Achterhoek wel biedt is het uitgebreide fietsnetwerk.

Thuiswerken als kans

De mogelijkheid om thuis te werken vormt een kans voor de Achterhoek. In de tijd van de coronapandemie heeft een groot deel van de Nederlandse bevolking ondervonden hoe het is om vanuit huis te werken. Met veelal wisselende reacties. De een vond het prettig om gefocust te kunnen werken. Anderen miste juist het fysieke contact met collega's. Waar de een de voordelen van geen reistijd ondervond,

vond de ander dat werk en privé te veel door elkaar heen gingen lopen. Kortom thuiswerken heeft zijn voor- en nadelen. Door de mogelijkheid van thuiswerken zijn mensen minder locatie gebonden wat werk betreft. Tegenwoordig kan men overal werken, dit hoeft niet per se vanaf een kantoor te zijn.

Doelgroep young professionals

Bedrijven in de Achterhoek staan te springen om young professionals: goed opgeleide arbeidskrachten. Deze groep jongeren in de leeftijd van 20 tot 35 jaar heeft een baan, maar wil ook nog graag op avontuur. Ze zijn reislustig en hebben of kunnen met de huidige woningmarkt niet een eigen huis vinden. Daarnaast vindt deze groep het prettig om flexibel te zijn in waar en wanneer zij werken. Er zijn een aantal zaken die het wonen en werken in de Achterhoek aantrekkelijk maken voor young professionals:

- De krappe woningmarkt
- Natuur om de hoek
- De Achterhoek scoort hoog op de brede welvaart
- De mogelijkheden van thuiswerken

Een netwerk van gebouwen

Het concept idee is om een netwerk te creëren van verschillende gebouwen waar young professionals kunnen werken, wonen en in verbinding staan met de natuur en met elkaar. Iedereen kan hier komen werken. Deze gebouwen zijn bereikbaar via het grootschalige fietsnetwerk in de Achterhoek en liggen gemiddeld op 30 minuten fietsen bij elkaar vandaan. Al fietsend maakt de gebruiker kennis met het authentieke landschap van de Achterhoek en dit sluit aan bij de factor avontuur waar de young professional naar op zoek is. In de verschillende gebouwen is het mogelijk om onderlinge interactie aan te gaan met andere mensen die gebruik maken van het netwerk. Door meerdere locaties in de regio te plaatsen is het ook mogelijk om af te wisselen van werkplek.

Het uiteindelijke doel van het netwerk van gebouwen in de Achterhoek is dat dit een toegankelijke manier is voor young professionals om kennis te maken met de omgeving en hier enthousiast over te worden. Zodra de gebruiker van het netwerk op een locatie komt waar hij of zij zich prettig voelt is de kans groter dat hij zich hier uiteindelijk zal gaan vestigen. De gebruiker van het netwerk zou immers niet altijd aan het netwerk blijven deelnemen. Op een gegeven moment wil men zich settelen op een plek die prettig voelt.

Architectuur als oplossing

De gebouwen in het netwerk worden nieuw ontworpen passend in de context van het landschap. Om een indruk te krijgen van hoe een dergelijk gebouw functioneert is één locatie verder uitgewerkt. Deze locatie is gelegen in het buitengebied van Winterswijk. Om het authentieke landschap van de Achterhoek echt te ervaren is gekozen voor een plek midden tussen de akkerlanden en weilanden. Kenmerkend voor de

omgeving is het coulisselandschap. Dit landschap wordt gekenmerkt door een lapjesdeken van kleine, onregelmatige percelen. De percelen zijn van elkaar gescheiden door een mix van struiken en bomen en levert veel mooie doorkijkjes op.

De vorm van het gebouw volgt uit de vorm van de aangrenzende houtwal. De functies worden lineair achter elkaar gesitueerd. Het gebouw krijgt een betonnen basement die door het essenlandschap heen snijdt. Zo wordt de bestaande houtwal als het ware verlengd en ontstaat er een coulisse. Het betonnen basement volgt de glooiing van het landschap. Hierdoor varieert de hoogte van de betonnen wand naarmate de es hoger of lager wordt. Boven het maaiveld komt een houten gelamineerde constructie. Hout is hier een logische keuze, omdat het gebouw een verlengde van de houtwal vormt. De gebruiker ervaart door de verschillende doorkijkjes en de kolommenconstructie, die als afgeleide van de aangrenzende houtwal repeterend terugkomt in het gebouw, veel connectie met het landschap. Voor de invulling van het programma is ervoor gekozen om de functies ook als een soort struiken in de houtwal te plaatsen. De functies bepalen hoe er door het gebouw wordt gelopen. De houten spanten constructie samen met het dak van het gebouw zijn de bomen die zich op de houtwal bevinden.

Het concept onderweg naar werk of thuis vormt een oplossing waarmee de Achterhoek young professionals kan aantrekken. Dit kan door gebruik te maken van een al bestaand fiets- en wandelnetwerk. Het netwerk van gebouwen is een aanjager om young professionals naar de Achterhoek te trekken en zich op deze manier ook aan de regio te binden.

Reflectie

Leerdoel

Voor het afstuderen had ik diverse leerdoelen. Een daarvan was het loskomen van pragmatische denkpatronen. Ik wilde onderzoeken hoe krimp kan worden tegen gegaan en hoe architectuur daarbij een hulp middel kan zijn. Doormiddel van studiemaquettes wilde ik zoveel mogelijk grip krijgen op mijn ontwerp.

Reflectie

Voordat ik aan het afstudeervoorstel begon had ik al een gebouw in gedachten dat ik graag wilde gaan transformeren. Ook had ik al een functie voor het gebouw bedacht. De academie heeft mij toen teruggefloten. Op het moment zelf was ik hierdoor wat gefrustreerd, omdat ik niet verder kon met mijn plan. Achteraf ben ik hier de academie erg dankbaar voor. Ik ben namelijk op zoek gegaan naar een onderwerp dat mij persoonlijk raakt. Mijn afstuderen heeft meer tijd in beslag genomen dan dat ik van te voren had verwacht, maar door het onderwerp bleef het een leerzaam en leuk proces.

Jongprofessionals die de Achterhoek verlaten zie ik ook echt als een groot probleem voor de regio. Ik woon zelf in de Achterhoek en merk de gevolgen van krimp. Verenigingen die moeten fuseren of stoppen, discotheken die sluiten, het ziekenhuis in Winterswijk wat mogelijk gaat fuseren met het ziekenhuis in Doetinchem. Dit zijn allemaal voorbeelden die horen bij de gevolgen van krimp in een regio. Tijdens mijn afstuderen heb ik mijzelf de kans gegeven om te bedenken op welke manier architectuur een rol kan spelen bij het tegengaan van krimp.

Het verschil tussen mijn eerste en tweede afstudeervoorstel was groot. Mijn eerste voorstel was erg afgebakend. Bij mijn tweede voorstel wist ik door het onderwerp nog niet waar het afstudeerproces naartoe zou gaan. Door mijn eerste voorstel had ik sterk het gevoel dat het een transformatieproject moest worden, maar toch wilde ik mij hier nog niet volledig aan vastpinnen. Ik weet van mijzelf dat ik het prettig vind om een einde voor ogen te hebben, dus te weten waar ik naartoe werk. Dat ik tijdens mijn afstuderen nog niet wist wat het eindresultaat ging worden vond ik lastig, maar ook een leerzaam proces. In het begin merkte ik dat ik wat zoekende was. Toch was ik niet helemaal stuurloos, ik had namelijk de Achterhoek als locatiegebied uitgekozen. Het gaf mij houvast om eerst onderzoek te doen naar de regio (eerste schouw). Ik stelde mijzelf vragen als: 'Hoe is de Achterhoek ontstaan?' 'Wat maakt de Achterhoek?' 'Wie wonen er?' 'Is er daadwerkelijk sprake van krimp?' Vragen die in eerste instantie los staan van een locatie of gebouw. Hoe ging ik met het antwoord op deze vragen nou ooit een ontwerp maken? Voor mijn gevoel was ik allemaal losse onderzoekjes aan het doen, zonder dat deze mij uiteindelijk zouden gaan helpen bij het ontwikkelen van een gebouw. Ik vond het lastig om het antwoord op de verschillende vragen die ik had onderzocht aan elkaar te verbinden. Toch had ik bij mijn eerste schouw al een concept bedacht.

Het moest een gebouw worden waarin de gebruikers kennis gingen maken met de Achterhoek. De gesprekken op de academie en met mijn mentor Vincenth hebben mij erg geholpen om mijn gedachten te structuren en tot mijn conceptidee te komen.

Het conceptidee ging ik verder uitwerken voor mijn tweede schouw. In een zijspoor heb ik onderzoek gedaan naar het ontstaan van steden en dorpen door de jaren heen, te beginnen bij een romeinse nederzetting. Het idee hierachter was om zo te komen tot een oplossing om krimp tegen te gaan in de Achterhoek. Uiteindelijk heb ik een dorp in de Achterhoek geanalyseerd, want wat trok mensen naar een dorp? Hier kwam een interessante conclusie uit: het maakt eigenlijk niet uit naar welk jaar je kijkt, handel en werk is altijd de drijfveer geweest voor mensen om zich ergens te settelen. Op plekken waar handel gedreven kan worden beleven mensen langer wonen. In het dorp Vragender wat ik heb onderzocht, stond eerst alleen een molen. Vervolgens kwam er een kerk en niet veel later kwam er een kroeg en werden de eerste woningen gebouwd. Toen ik dit onderzoek begon, was ik eigenlijk benieuwd naar waarom mensen naar de stad trekken en de Achterhoek links lieten liggen. De uitkomt van mijn onderzoek vond ik opvallend, de molen trok nieuwe mensen naar het nog niet bestaande dorp. Dit onderzoek voelde als een zijsprong die ik had gemaakt en de resultaten heb ik niet gebruikt tijdens mijn afstuderen. Wel heeft het mij op het idee gebracht om een compleet nieuw gebouw te maken. Een gebouw dat mensen weer naar de Achterhoek gaat trekken.

Tussen schouw een en twee heb ik verschillende opties wat betreft de locatie overwogen: een compleet nieuw gebouw op kenmerkende punten in de Achterhoek (oude stortplaatsen), bestaande gebouwen transformeren en de laatste optie was om compleet iets nieuws te gaan maken. Tijdens mijn tweede schouw had ik hier nog geen keuze in gemaakt, hierdoor heb ik mijn tweede schouw moeten herkansen. Dit was erg balen en ik vond het lastig om een keuze te maken. Als ik nu terugkijk is het goed geweest dat ik gedwongen werd om hier goed over na te denken en een onderbouwde keuze te maken. Ik was namelijk nog erg zoekende naar een geschikte locatie of gebouw en bleef hierdoor een beetje 'zweven'. Voor de herkansing moest ik een keuze hebben gemaakt, werd het herbestemmen of nieuwbouw? En welk programma moet er dan in komen?

Toen ik verder wilde gaan met het uitwerken van mijn bedachte programma voor het gebouw, kwam ik tot de conclusie dat ik nog niet goed de doelgroep in kaart had gebracht. Wie gaan mijn gebouw gebruiken? Door mijzelf deze vraag te stellen kreeg ik door dat het programma wat ik destijds had opgesteld eigenlijk niet heel logisch was voor de gebruiker. Zo heb ik bijvoorbeeld de wellnessruimte uit mijn programma gehaald nadat ik de doelgroep goed in kaart had gebracht.

Tijdens mijn periode op de academie gunde ik mijzelf vaak weinig tijd om maquettes te maken. Ookal weet ik dat een maquette mij helpt bij het maken van ontwerpkeuzes. Om die reden had ik mijzelf voorgenomen om maquettes te gaan maken tijdens mijn afstuderen. Het maken van maquettes heeft mij tijdens het afstuderen erg geholpen. Voornamelijk de landschapmaquette heb ik veel gebruikt om mijn ontwerp te toetsen. Met een eenvoudige massastudie kreeg ik grip op ontwerpbeslissingen die ik lastig vond om te maken op basis van mijn 3D-model. Dankzij de maquettes die ik had gemaakt, had ik besloten om een extra verdieping in mijn gebouw te maken. Ook de repeterende werking van de spantenconstructie is in de maquettestudie goed te toetsen. Nadat ik mijn ontwerpen in een maquettes had getest ging ik verder met mijn 3D-model. Door het gebouw ook in 3D te tekenen kwamen maquettestudies tot een definitief ontwerp.

Als ik terugkijk heeft het afstuderen mij geholpen in de zoektocht naar mijzelf als architect. Wat wil en ben ik voor een architect? Tijdens mijn studie op de academie heb ik mijzelf beter leren kennen. Ik kan wel zeggen dat ik pragmatisch ben ingesteld. De opleiding heeft mij regelmatig andere inzichten gegeven. Ook het afstuderen heeft mij het pragmatische denken doen loslaten. Een mooi voorbeeld hiervan is het beginnen aan het afstuderen, zonder een duidelijk einde voor ogen te hebben. Dit voelde voor mij alsof ik doelloos aan het werk was. Echter heeft mij dit de meest leuke inzichten gegeven. Een voorbeeld was toen ik begon om een maquette te maken. Door met wat blokken te schuiven ontstond er ook massa. Het spelen met deze blokken, leverde het inzicht op dat ik het dak wilde laten zweven boven het landschap. Een resultaat wat ik op voorhand nog niet had kunnen bedenken.

Bronvermelding

Achterhoek.nl. (2024).
Opgehaald van Achterhoek: https://achterhoek.nl/over-de-achterhoek#:~:text=De%20Achterhoek%20(Nedersaksisch%3A%20Achterhook),en%20Twente%20in%20het%20noorden.).

Arcgis. (2024).
Arcgis. Opgehaald van https://www.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html

Boris Brandhorst, M. B. (2023).
Longreads CBS. Opgehaald van https://longreads.cbs.nl/ict-kennis-en-economie-2023/kennispotentieel/

Bouten, M. K. (2012).
Cultuurhistorie in Winterswijk. Winterswijk.

Buitelaar, E., Bastiaanssen, J., Hilbers, H., Hoen, M. ', & Husby, T. (2021).
Thuiswerken en de gevolgen voor wonen, werken en mobiliteit. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

CBS. (2016).
Vergrijzing. Opgehaald van CBS: https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisatie/2016/6/vergrijzing

cbs. (2021, 04 20). CBS. Opgehaald van CBS: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/16/1-op-5-werknemers-kwam-in-2020--vrijwel---niemand-tegen-tijdens-het-werk

CBS. (2021).
dashboard-bevolking. Opgehaald van CBS: https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners

CBS. (2022, 8 12).
Meer verhuizingen naar regio's buiten de randstad. Opgehaald van CBS: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieu-ws/2021/08/meer-verhuizingen-naar-regio-s-buiten-de-randstad

CBS. (2023).
CBS verhuizen. Opgehaald van https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/verhuizen

CBS. (2024, 6 11).
Opgehaald van Woningmarkt: https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-economie/woningmarkt

CBS. (2024, 4 17).
Opgehaald van https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/16/thuiswerkers-wonen-kwartier-verder-van-werk

CBS. (2024, 3 15).
Ruim helft Nederlanders werkt weleens thuis. Opgehaald van CBS: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/11/ruim-helft-nederlanders-werkt-weleens-thuis

Dorrestein, L. v. (2023, 08 09).
Hotel zonder personeel. Opgehaald van Entreemagazine: https://www.entreemagazine.nl/openingen-design/nieuw-hotel-zonder-personeel-in-enschede-moloko

Emmen., W. A. (sd). WILDLANDS Adventure Zoo Emmen. (2025).
Olifanten op de Rimbula River in Jungola [Fotografie]. Opgehaald van wildlands.nl

Freepik, g. (. (sd).
Jong echtpaar in een nieuw appartement met een kleine hond [Foto]. Opgehaald van freepik.com

Haggeman, H. (2018, 1 16).
Jongeren van 20-21-jaar verlaten in- linke aantallen de Achterhoek. Opgehaald van Destentor: https://www.destentor.nl/achterhoek/jongeren-van-20-21-jaar-verlaten-in-flinke-aantallen-de-achterhoek~aaba8274/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Haggeman, H. (2020, 2 25).
De Achterhoek is de oudste arbeidsregio van het land jonge vervangers voor pensionado's. Opgehaald van De Gelderlander: https://www.gelder¬lander.nl/doetinchem/de-achterhoek-is-de-oudste-arbeidsregio-van-het-land-jonge-vervangers-voor-pensionado-s-gezocht~a3f279d0/

HSL eykel. (2024).
Opgehaald van http://hsl.eykel.nl/infobladen/Houtwal%20en%20houtsingel_flyer.pdf

Kadaster. (2021, 07 19).
Opgehaald van https://www.kadaster.nl/-/kopers-verhuizen-verder-weg-in-oververhitte-markt?redirect=%2Fzakelijk%2Fover-ons%2Fonderzoeken

leefomgeving, P. v. (2019, 10 14).
Trek van en naar de stad. Opgehaald van Planbureau voor de leefomgeving: https://themasites.pbl.nl/o/trek-van-en-naar-de-stad/#4JOpd5

Lennartz, C., Troost, S., & Schilder, F. (2023, 09 04).
Verhuismotieven_en_ruimtelijke_verhuisbewegingen. Opgehaald van Plan bureau voor de leefomgeving: https://www.pbl.nl/uploads/default/downloads/pbl_2023_verhuismotieven_en_ruimtelijke_verhuisbewegingen-4669.pdf

Massivholz. (sd). Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG. (z.d.).
BauBuche GL75 gelamineerde beuken houten balk [Grafische weergave]. Opgehaald van pollmeier.com

Max. (2019, september 10).
Opgehaald van Max vandaag: https://www.maxvandaag.nl/sessies/themas/geld-werk-recht/een-kijkje-in-de-toekomst-zo-ziet-nederland-er-in-2035-uit/

Meuleman. (sd). Meuleman Massief Hout. (z.d.).
Eiken planken 4 mm dik [Foto]. Opgehaald van https://mmh.nl/product/eiken-planken-4-mm-dik-en-155-mm-breed/

Middeldorp, M., & Aalders, R. (2020, 7 1).
Hoe steden een uittocht van thuiswerkers kunnen voorkomen. Opgehaald van RTL nieuws Economie: https://www.rtlnieuws.nl/economie/opinie/artikel/5168754/thuiswerken-wonen-stad-platteland-dorp-verhui¬zen-woningmarkt

Mijn gelderland. (2024).
Opgehaald van https://mijngelderland.nl/inhoud/routes/cultuurhistorie-in-het-land-van-maas-en-waal/geriefhoutbosje

Milikowski, F. (2021).
Een klein land met verrre uithoeken. Drukkerij Wilco.
Natuurmonumenten. (sd). Authentieke boerderij Keunenhuis.(z.d.),. Opgehaald van https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/keunenhuis/monumenten

RAU. (2022, 2 14).
Rau Liander. Opgehaald van Rau: https://www.rau.eu/portfolio/liander/

Rijksoverheid. (2021, 7 14).
Onderzoek wijst uit thuiswerken is een blijvertje. Opgehaald van Rijksoverheid.nl: https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/07/14/onderzoek-wijst-uit-thuiswerken-is-een-blijvertje

RIVM. (2023, januari).
Rijksinstituut voor Volksgezondheid. Opgehaald van https://www.rivm.nl/sites/default/files/2023-02/308185_014356_RIVM_A4_FS%20Thuiswerken%20tijdens%20de%20COVID-19%20pandem_22407640_V5_TG%20JR.pdf

Robin Koster, F. d. (2023).
Archterhoek monitor. Opgehaald van https://www.achterhoekmonitor.nl/AchterhoekMonitor2023-2024.pdf

SL Gelderland. (2024).
Opgehaald van https://slgelderland.nl/kennisbank/kampenlandschap

SmartHub. (2022).
Wat is Smarthub? Opgehaald van Smarthub: https://www.smarthub.nl/

Utrecht, R. (. (sd).
Toeristen op de loopbrug bij de molens van Kinderdijk [Foto]. Opgehaald van AD.nl

Vecteezy. (sd).
Grijs kaal vlak beton oppervlakte structuur en achtergrond, droog en schoon [Foto]. (z.d.). Opgehaald van vecteezy.com

Wees, C. v. (2020, 10 20). Thuiswerken maakt eenzaam: weer een dag leven via mijn beeldscherm. Opgehaald van Nu.nl: https://www.nu.nl/werk/6084936/thuiswerken-maakt-eenzaam-weer-een-dag-leven-via-mijn-beeldscherm.html

Woodward, F. (. (sd).
Bikepacking trail [Foto]. Sidetracked Magazine. Opgehaald van https://www.sidetracked.com/fieldjournal/an-introduction-to-bikepacking/

Zuidema, E. (2013).
Kwaliteit en leefbaarheid in krimpende regio's. Den Haag.

Bijlage

Schouw 1	**138**
Schouw 2	**139**
Schouw 2.1	**140**
Schouw 3	**142**
Afstudeervoorstel	**145**

Schouw 1

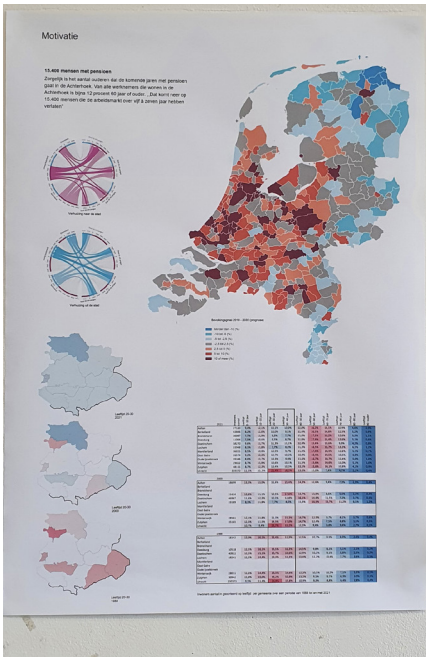
Motivatie

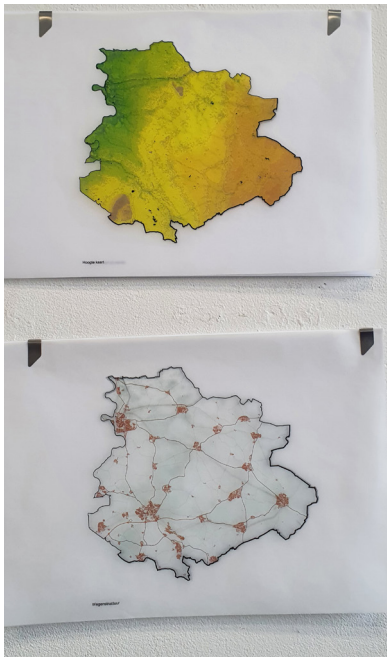

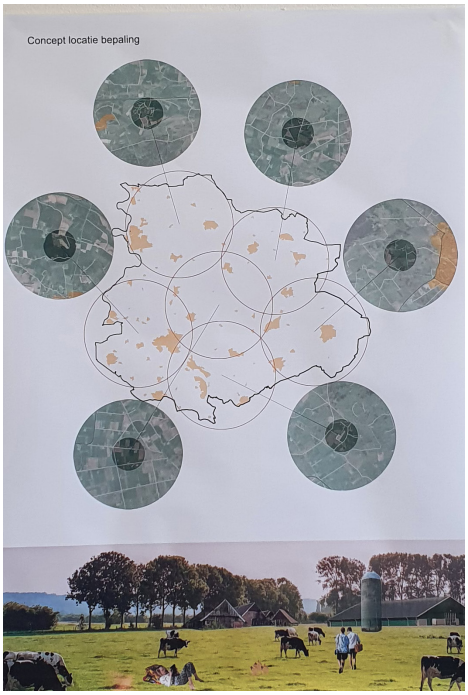
Concept locatie bepaling

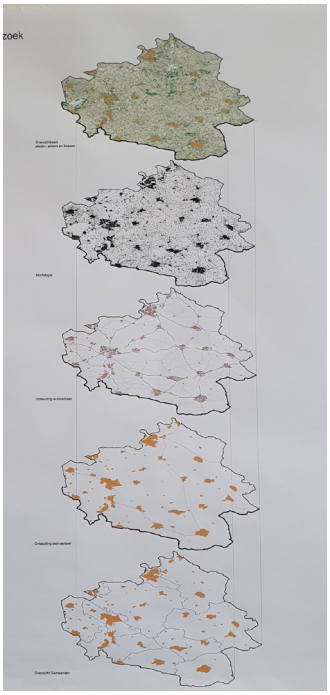
zoek

Concept locatie bepaling

Historie

Landschap
Infrastructuur

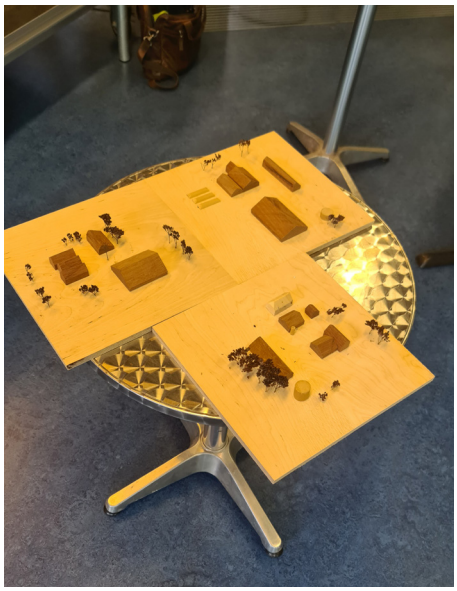

VACATURE KRANT

VACATURE KRANT
MILDLANDS

Schouw 2.1

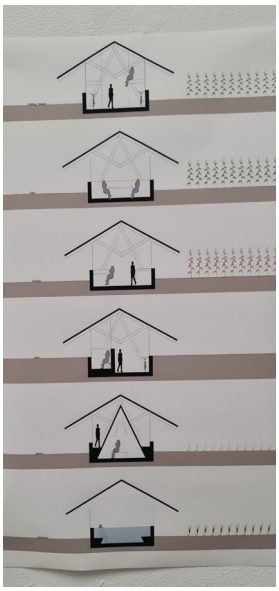

Schouw 2.1

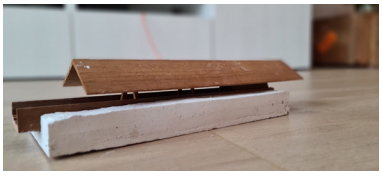

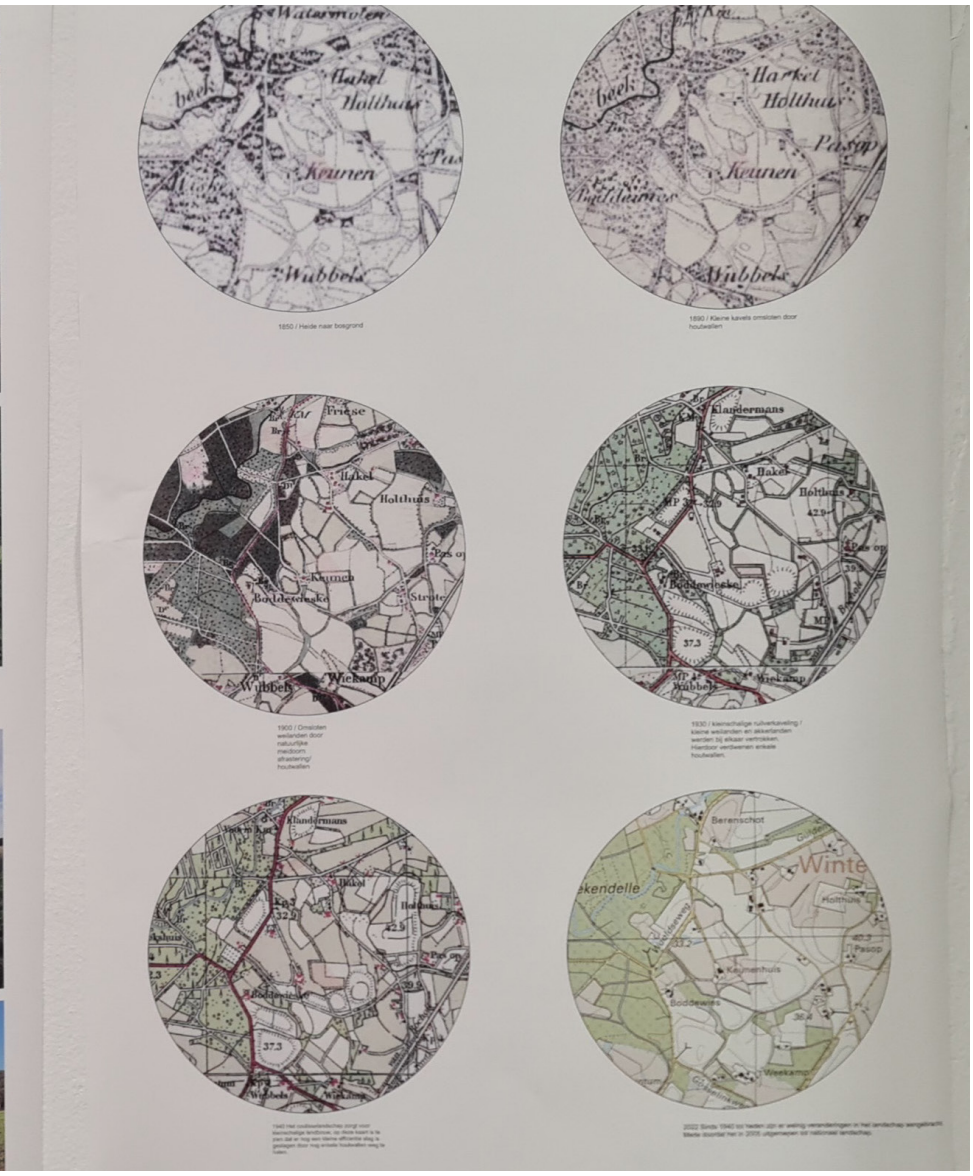
Wubbels
Keunen
Holthuis
Harkel
Wubbels
Keunen
Holthuis
Harkel
Wubbels
Wiecamp
Holthuis
Bakel
Wubbels
Wiecamp
Klandermans
Bakel
Holthuis
Wubbels
Klandermans
Berenschot

Schouw 3

Schouw 3

Schouw 3

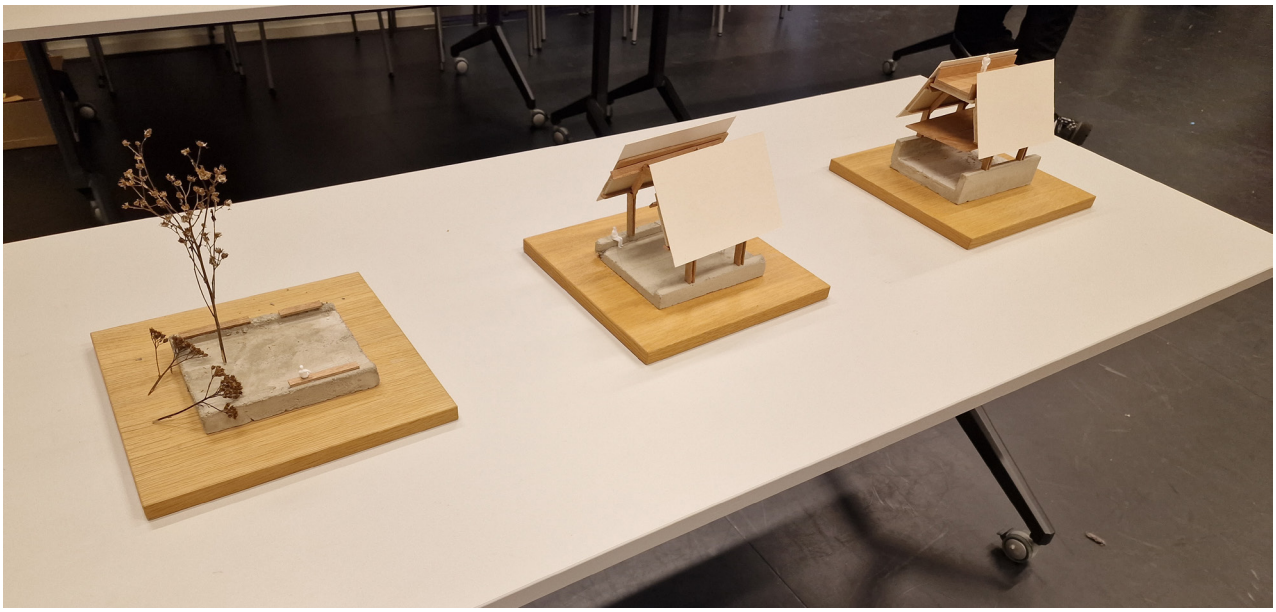

AFSTUDEERVOORSTEL

Jordi Hermsen
Leerjaar 4
Artez Master Architectuur

2022-2023

VAN KRIMP NAAR GROEI

INHOUDSOPGAVE

* 4 MOTIVATIE

* 6 PROBLEEMSTELLING

* 10 MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

* 12 ARCHITECTONISHE OPGAVE

* 13 MENTOR

* 14 PLANNING

* 16 BIBLIOGRAFIE

VOORWOORD

Voor u ligt het afstudeervoorstel van Jordi Hermsen.

Momenteel ben ik vierdejaars student aan de Master opleiding architectuur te ArtEZ Arnhem. In dit afstudeervoorstel motiveer ik mijn keuze die ik heb gemaakt voor het afstuderen.

Jordi Hermsen

Winterswijk

15-02-2022

Motivatie

Ik ben zelf opgegroeid in de Achterhoek. Al jaren zie ik jongeren de regio verlaten om te studeren in het westen en vervolgens daar werk te zoeken. Bedrijven uit de Achterhoek staan te springen om deze young professionals. De regio heeft de “oudste” arbeidsmarkt van Nederland. (Haggeman, de Gelderlander, 2020) (Haggeman, destentor, 2018) De Achterhoek vergrijst in rap tempo wat een groot probleem is voor de regio. De Achterhoek moet actie ondernemen om jongeren aan zich te binden.

Krimp is voor veel dorpen en steden een groot probleem. Mensen en bedrijven verlaten de regio. Panden komen leeg te staan waardoor verdere krimp ontstaat. Faciliteiten als winkels, werkgelegenheid, zorg en onderwijs verdwijnen uit de regio. Factoren die erg belangrijk zijn om verdere krimp tegen te gaan. Helaas is er niet één manier om krimp tegen te gaan. Door te pionieren is te ontdekken wat er voor welke regio wel en niet werkt. (Zuidema, 2013) Wanneer krimp kan worden voorkomen kunnen bestaande panden behouden blijven. Op deze wijze kunnen panden gered worden van de sloop en ontstaan er nieuwe functies.

Niet alleen dorpen en steden hebben behoefte aan jongeren. Ook bedrijven uit de Achterhoek zijn op zoek naar hoogopgeleide mensen. Bedrijven proberen al tijdig jongeren aan zich te binden. Al voordat jongeren zijn afgestudeerd proberen bedrijven de jongeren in de Achterhoek te krijgen/te houden. Bedrijven zijn collectief bezig om meer jonge personeel te werven. Dit doen ze bijvoorbeeld door de site SmartHub Achterhoek. (SmartHub, 2022)

In mijn afstudeeronderzoek wil ik onderzoeken wat de reden is dat young professionals zich meer op de Randstad richten dan op de Achterhoek.

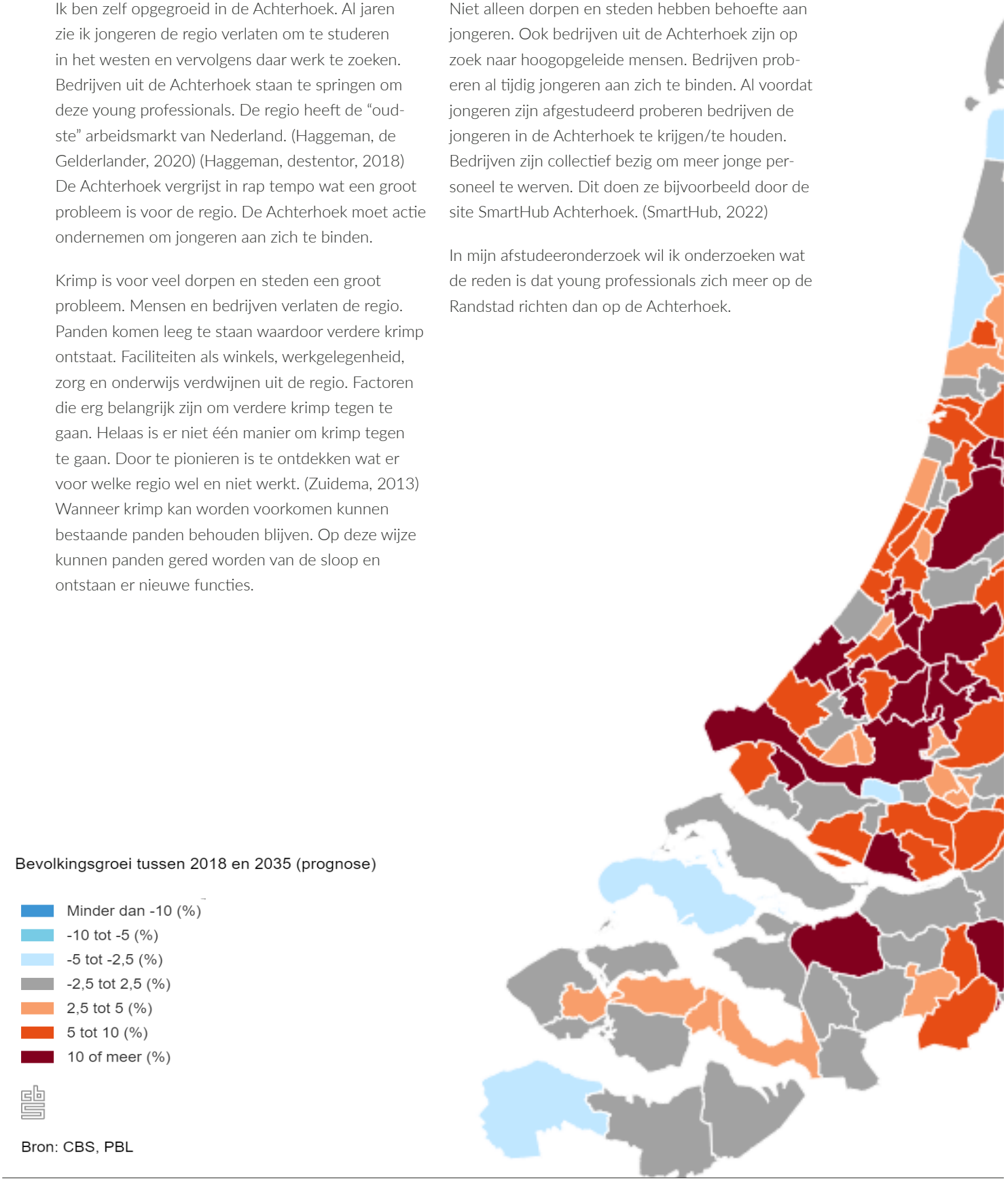

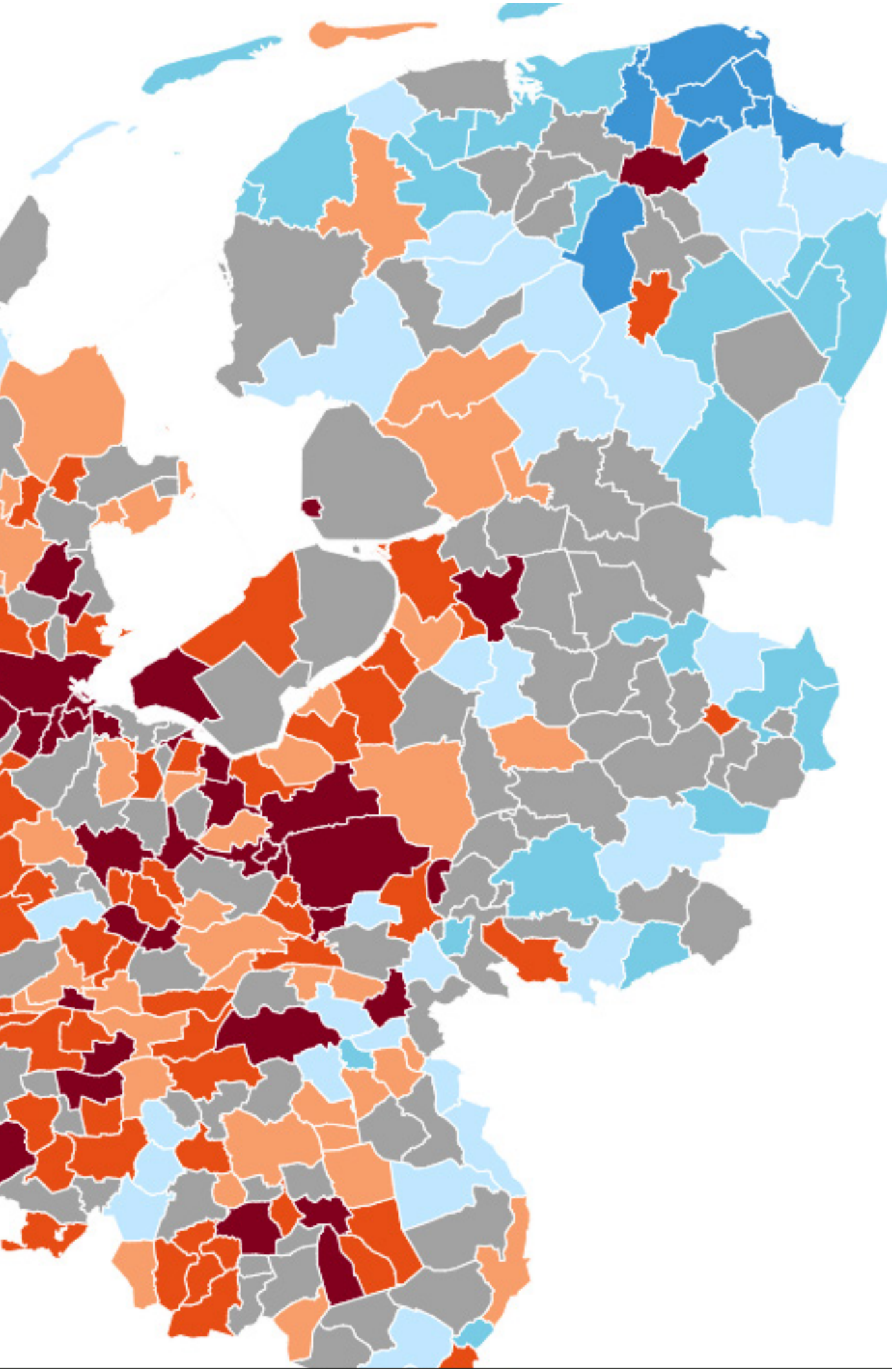

PROBLEEMSTELLING

ACHTERHOEK

KRIMP

YOUNG PROFESSIONALS

LEEGSTAND

RANDSTAD

OMMELAND

REISTIJD

Welke veranderingen in de Achterhoek moeten worden ondernomen om meer young professionals naar de Achterhoek te trekken of te behouden, waardoor krimp kan worden tegengegaan en gebouwen kunnen worden gehandhaafd?

Op dit moment valt het teruglopende aantal bewoners in de Achterhoek mee. Wat wel zorgelijk is, is dat jongeren de Achterhoek verlaten. Het zijn vooral veertigplussers die de Achterhoek opzoeken. Hierdoor lijkt het aantal bewoners in evenwicht. Maar ruim acht van de honderd werknemers is zestigplusser. Dit betekent dat de komende jaren er ruim 10.000 werknemers met pensioen gaan. Deze moeten worden vervangen door nieuwe krachten. Doordat de jeugd naar de randstad is vertrokken is dit voor de bedrijven uit de regio een groot probleem. Met als gevolg dat kantoorpanden leeg komen te staan. (Haggeman, de Gelderlander, 2020)

Jongeren verlaten de Achterhoek doordat ze een opleiding volgen in de stad. Eenmaal wonend in de stad vinden ze na hun opleiding hier vaak werk. Wonen doen ze dan in eerste instantie vanuit de studentenkamer. Wanneer ze een volgende stap willen zetten, gaan ze op zoek naar een grotere woning. Uit cijfers van het planbureau voor de leefomgeving blijkt dat een groot deel zich in het ommeland gaat huisvesten. Ze verlaten de stad voor meer ruimte. De reden dat ze zich in het ommeland huisvesten is dat dit relatief dicht bij het werk in de stad is gevestigd. (Leefomgeving, Trek van en naar de stad, 2019) Voor de Achterhoek is dit de doelgroep (27 tot 35 jaar) waarop ze zich moet gaan focussen. Eenmaal verhuisd naar een andere plek dan de Randstad verplaatsen dertigers zich niet zo snel. (Alrik Swagerman, 2021)

Gemiddelde tijdsduur van de verplaatsing door de Nederlandse bevolking

Perioden	2018	2019	2020
Totaal	26.81 min	27.46 min	26.34 min
Van en naar het werk	29.6 min	29.92 min	26.13 min
Zakelijk, beroepsmatig	37.95 min	37.15 min	32.36 min
Winkelen, boodschappen doen	15.11 min	15.11 min	13 min
Onderwijs, Cursus, Kinderopvang	23.41 min	23.36 min	21.02 min
Uitgaan, sport, hobby	28.1 min	28.99 min	31.8 min
BRON CBS			

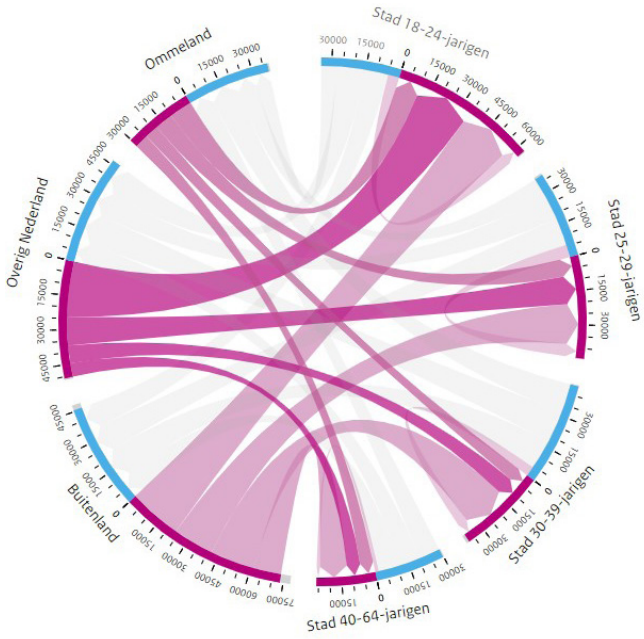

NAAR DE STAD

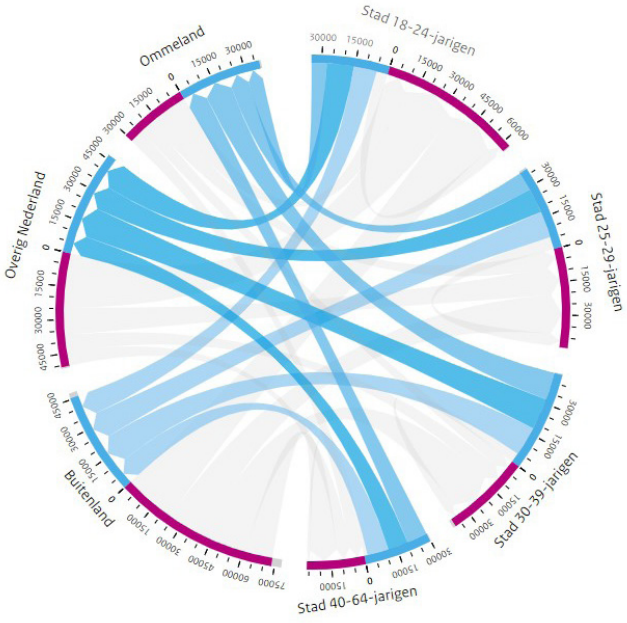

UIT DE STAD

THUISWERKEN
YOUNG PROFESSIONALS
BREDE WELVAART
WOONTEVREDENHEID

Met de komst van het thuiswerken is het mogelijk voor deze young professionals om verder van het werk te gaan wonen. Doorgaans reizen Nederlanders een half uur om op het werk te komen. Maar als dit met de komst van thuiswerken nog maar een paar keer per week hoeft, is een langere reistijd waarschijnlijk ook acceptabel. Het is daarom goed mogelijk dat veel stedelingen de komende jaren zich gaan vestigen in een prettiger woongebied. Gebieden met een hogere brede welvaart, waar het prettig leven is door goedkopere grotere woningen, weinig criminaliteit en veel natuur. De Universiteit van Utrecht meet de brede welvaart in alle Nederlandse regio's. De brede welvaart is het laagste in de regio's Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. Dat komt vooral door de steden zelf. Daar is meer criminaliteit en meer fijnstof. Het grootste verschil is de woontevredenheid. De huizen in deze regio's zijn veel duurder dan in de rest van Nederland. Om dicht bij het werk te wonen, moeten stedelingen dus genoegen nemen met minder woongenot. Zeker nu de vraag naar meer ruimte is ontstaan door het thuiswerken nemen mensen de optie voor een werkkamer mee in de verhuisplannen. (Aalders, 2020)

Een plek wat hoog scoort op de woontevredenheid is onder andere de Achterhoek. Dit is de kans voor de Achterhoek om young professionals aan zich te binden. De afstand tot het werk is met het thuiswerken minder van belang geworden. Uit onderzoek blijkt dat als men op zoek gaat naar een andere woning er rekening wordt gehouden met het thuiswerken. De Achterhoek moet zich gaan focussen op de facetten van de brede welvaart om nieuwe young professionals aan zich te binden. Om de stedelingen naar de Achterhoek te trekken moeten er veranderingen plaatsvinden in de steden en dorpen. Ook de bereikbaarheid naar de Randstad speelt hierbij een grote rol.

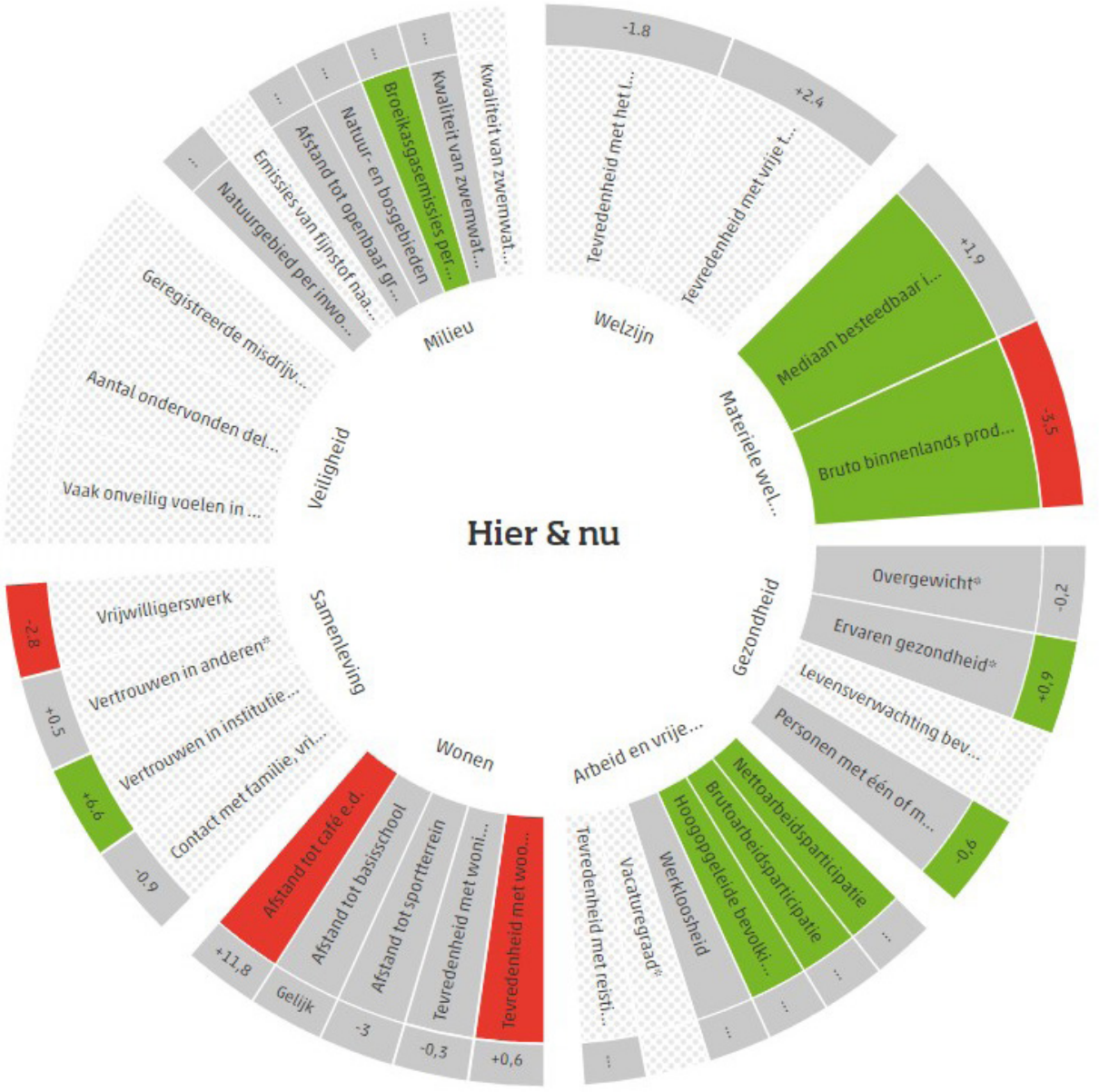

BREDE WELVAART REGIO ACHTERHOEK

Op de bovenstaande diagram is de brede welvaart te zien van de regio Achterhoek. Hierin is te zien dat de regio goed scoort op de materiele welvaart en gezondheid. Verbeterpunten zijn de samenleving en wonen.

MAATSCHAPPELIJK RELEVANTIE

Niet eerder sinds de industrialisatie werkten zoveel mensen vanuit huis. De coronapandemie heeft het kantoorwerk in snel tempo doen veranderen naar thuiswerken. 44 procent van de werkenden deed dit vanuit huis. Een grote verandering in de manier van werken. De wijzigingen kunnen leiden tot een verandering van de locatie waar mensen wonen. (Leefomgeving, Pbl planbureau voor de leefomgeving, 2021)

Nu het thuiswerken in een stroomversnelling is gekomen door de coronapandemie is het niet meer weg te denken in onze nieuwe manier van werken. De voorspelling is dan ook dat thuiswerken een blijvertje is. (Rijksoverheid, 2021) De frequentie van het thuiswerken is per persoon verschillend. De verwachting is dat mensen die fulltime werken een aantal dagen op kantoor werken en een aantal dagen vanuit huis. Maar een hybride variant is ook goed denkbaar. Een deel van de collega's werken vanuit huis en een deel vanuit kantoor.

Wanneer meer mensen vanuit huis gaan werken zijn grote kantoorpanden ook overbodig. Liander in Duiven was hier al voor de coronapandemie mee bezig. Ze stimuleerden het thuiswerken door maar 850 flexplekken te creëren voor 1550 werknemers. (RAU, 2022) De kans dat andere bedrijven die nu het thuiswerken hebben ondervonden deze regel ook gaan handhaven is zeer waarschijnlijk. Met als gevolg dat er ongeveer de helft van het aantal kantoorplekken benodigd is. Bedrijven kunnen zich gaan huisvesten in kleinere panden. Het gevolg hiervan is dat kantoorpanden leeg komen te staan.

Met het thuiswerken is ook een nieuwe behoefte bij de werknemers gekomen. Thuiswerken zorgt ervoor dat privé en werk met elkaar verweven dreigt te raken. De afstand tussen werk en privé is er niet meer fysiek. Een ander probleem wat het thuiswerken met zich meebrengt is het weinige contact met andere mensen. Doordat mensen niet perse meer uit het huis hoeven, is het mogelijk dat ze sociaal geïsoleerd raken. (Wees, 2020)

In een krimpgebied zoals de Achterhoek staan al enkele gebouwen langere tijd leeg. Wanneer er meer vanuit huis gewerkt gaat worden zullen nog meer panden leeg komen te staan. Grote bedrijven gaan fuseren zodat er minder kantoorpanden benodigd zijn. Een voorbeeld is het belastingkantoor in Winterswijk. Door het digitale tijdperk waren er minder mensen benodigd voor hetzelfde werk. Het kantoorpand in Winterswijk werd opgeheven en kwam leeg te staan. Hier werd geen andere functie voor gevonden en is vervolgens gesloopt. (Zandee, 2017)

Ik ben van mening dat het slopen van panden zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Zeker nu met de klimaatveranderingen en het uitputten van materialenvoorraad is slopen eigenlijk geen optie. Een andere functie dient te worden gezocht om het gebouw weer nieuw leven in te blazen.

Een mooi voorbeeld vanuit de geschiedenis is het Colosseum in Rome. Het werd in eerste instantie gebouwd als amfitheater. Het gebouw heeft veel te lijden gehad onder natuurrampen. Zolang het gebouw nog in gebruik was door de romeinen werd het telkens gerepareerd. Na de functie als amfitheater werd het gebouw niet gesloopt. Wel werd het een voedingsbron voor bouwmaterialen van nieuwe gebouwen. Tot dat Paus Benedictus XIV de historische waarde van het Colosseum inzag. Hij gaf het Colosseum een nieuwe functie tot kerk waardoor de plunderingen stopten. Tot op de dag van vandaag heeft het gebouw een grote aantrekkingskracht op vele toeristen.

Het slopen van panden gaat tegen mijn principes in. De hoeveelheid energie die in een gebouw is gestopt dient ten allen tijde te worden hergebruikt. In mijn afstuderen zou ik dan ook graag zien dat ik een herbestemmingsproject ga uitvoeren wat een aanjager gaat zijn voor de Achterhoek.

WERKGEVERS INVESTEREN DOOR IN THUISWERKEN

Werkgevers willen, ondanks het versoepelde thuiswerkadvies, daarom komend jaar thuiswerken nog beter faciliteren, zodat werknemers minder op reis hoeven. Enkele bevindingen:

45% van de werkgevers wil komend jaar met voorrang investeren in online vergaderen.
41% wil dat voor thuiswerken.
40% wil medewerkers betere arbovoorzieningen thuis bieden, zoals een goede stoel.
32% geeft aan meer werk te willen maken van thuiswerkvergoedingen.
26% zet nadrukkelijk in op het invoeren van flexibele werktijden.

CONTACT MOMENTEN MET COLLEGAS 2018 - 2020

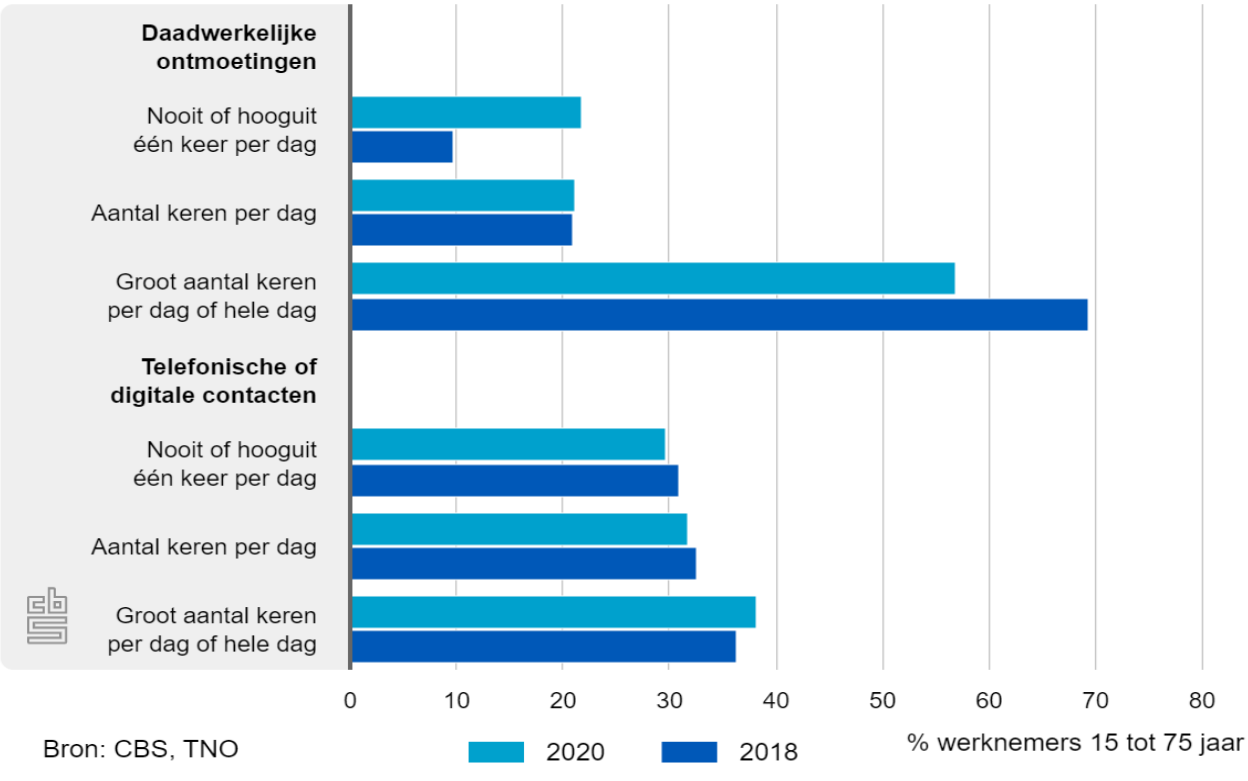

Bron: CBS, TNO

ARCHITECTONISCHE OPGAVE

HET THUISWERKEN BIEDT KANSEN OM YOUNG PROFESSIONALS NAAR DE ACHTERHOEK TE KRIJGEN. YOUNG PROFESSIONALS DIE NORMALITER KIEZEN VOOR EEN VERBLIJF IN HET OMMELAND KUNNEN, NU DE AFSTAND TOT AAN DE STAD NIET MEER ZO BELANGRIJK IS, OOK KIEZEN VOOR EEN VERBLIJF VERDER VAN HET WERK. ALS OPGAVE HEB IK DE ACHTERHOEK GEKOZEN. IK WIL GAAN ONDERZOEKEN WAT DE KWALITEITEN ZIJN WAARAAN DE ACHTERHOEK MOET GAAN VOLDOEN OM MEER YOUNG PROFESSIONALS AAN TE TREKKEN. UIT HET ONDERZOEK ZAL EEN FUNCTIE NAAR VOREN KOMEN DIE MOET WORDEN GEÏMPLANTEERD. DEZE FUNCTIE ZAL IK DAN WILLEN GAAN PLAATSEN DOOR MIDDEL VAN EEN TRANSITIE IN EEN BESTAAND PAND. IN EERSTE INSTANTIE ZAL IK MIJ FOCUSSEN OP DE MAATREGELEN DIE DE REGIO ACHTERHOEK MOET NEMEN. VERVOLGENS GA IK MIJN TOESPITSEN OP ÉÉN GEBOUW DIE EEN OPLOSSING BIEDT VOOR HET VRAAGSTUK.

MENTOR

Toen ik op zoek ging naar een Mentor voor mijn afstuderen kwam Vincenth Schreurs al snel bij mij naar voren. Als ik de projecten van Vincenth analyseer heeft hij veel oog voor de context en detail. Een architect die vanuit een conceptgedachte ontwerpt. Ik heb behoefte aan een mentor die mij kritische vragen kan stellen. Vragen waarmee de soms wat te snelle keuzes die ik maak beter worden onderbouwd. Daarnaast is hij een architect uit de regio Achterhoek. Hij weet wat er in de regio speelt en kan daarin van grote waarde zijn voor mijn onderzoek. Ook heeft Vincenth de nodige ervaring met transformatie van bestaande panden. Omdat ik vermoed dat ik een gebouw ga transformeren is dit een waardevolle eigenschap. Tijdens het schrijven van mijn afstudeervoorstel heb ik deze met hem doorgenomen. Ik was in eerst instantie al vrij ver in detail aan het denken. Hij heeft mij geholpen om mijn afstudeervoorstel niet te veel afgebakend te maken. Ik moet eerst onderzoeken wat mijn doelgroep nodig heeft. Uit het onderzoek zal dan vanzelfsprekend een exacte locatie en een architectonisch vraagstuk ontstaan.

PLANNING

Start afstuderen

Februari t/m April
Analyse en onderzoeken
- Wat is groei en krimp?
- Hoe zijn steden opgebouwd?
- Analyse stedenbouwkundige opzet huidige stad of dorp
- Wat zijn de voor en nadelen voor thuis werken werkgevers / werknemers?
- Stedenbouwkundige wijzigingen
- Gegevens verwerken
- Maatschappelijke functie
- Eerste schetsen van eisen waaraan een dorp of stad aan moet voldoen.

Referentie projecten zoeken en bezoeken
Presentatie maken

April : Eerste schouw

Mei t/m juli
Opmerking eerste schouw verwerken
Matrix voor en tegens steden
Kans hebbende dorpen of steden
Locatie keuze maken
Schetsen eisen van voorgaand onderzoek
Schets ontwerp
Massa maquettes
Toetsing op uitkomsten onderzoek
Presentatie maken

Portfolio 7

Juli : Tweede Schouw

PLANNING

Juli t/m oktober

Begin maken met afstudeerverslag
Opmerkingen tweede schouw verwerken
Aanscherpen schets ontwerp
Voorlopig ontwerp
Maquette aanpassen
Controle of ontwerp nog klopt met onderzoek
Presentatie maken.

Oktober : Derde schouw

Oktober t/m Januari

Opmerkingen 3e schouw verwerken
Afstudeerverslag maken
Controle visie met ontwerp
Definitieve maquette maken
Definitieve presentatie maken
Voorbereiden presentatie

Portfolio 8

Januari : Vierde schouw

BIBLIOGRAFIE

Aalders, M. M. (2020, 07 01). RTL nieuws economie. Opgehaald van RTL Nieuws: https://www.rtlnieuws.nl/economie/opinie/artikel/5168754/thuiswerken-wonen-stad-platteland-dorp-verhuizen-woningmarkt

Alrik Swagerman. (2021, 02 24). CBS. Opgehaald van CBS.nl: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/08/meer-verhuizingen-naar-regio-s-buiten-de-randstad

Haggeman, H. (2018, 01 16). destentor. Opgehaald van destentor: https://www.destentor.nl/achterhoek/jongeren-van-20-21-jaar-verlaten-in-flinke-aantallen-de-achterhoek~aaba8274/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Haggeman, H. (2020, 02 25). de Gelderlander. Opgehaald van de Gelderland: https://www.gelderlander.nl/doetinchem/de-achterhoek-is-de-oudste-arbeidsregio-van-het-land-jonge-vervangers-voor-pensionado-s-gezocht~a3f279d0/

Leefomgeving, P. v. (2019, 10 14). Trek van en naar de stad. Opgehaald van Rijksoverheid.nl: https://themasites.pbl.nl/o/trek-van-en-naar-de-stad/#4JOpd5

Leefomgeving, P. v. (2021). Pbl planbureau voor de leefomgeving. Opgehaald van pbl.nl: https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2021-thuiswerken-en-de-gevolgen-voor-wonen-werken-en-mobiliteit.pdf

RAU. (2022, 02 14). Rau Liander. Opgehaald van RAU.eu: https://www.rau.eu/portfolio/liander/

Rijksoverheid. (2021, 07 14). Rijksoverheid.nl. Opgehaald van rijksoverheid.nl: https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/07/14/onderzoek-wijst-uit-thuiswerken-is-een-blijvertje

SmartHub. (2022, 02 14). Smarthub.nl. Opgehaald van Smarthub: https://www.smarthub.nl/
Wees, C. v. (2020, 10 20). Opgehaald van nu.nl: https://www.nu.nl/werk/6084936/thuiswerken-maakt-eenzaam-weer-een-dag-leven-via-mijn-beeldscherm.html

Zandee, P. (2017, 11 01). de Gelderlander. Opgehaald van gelderlander.nl: https://www.gelderlander.nl/achterhoek/voormalig-kantoor-belastingdienst-in-winterswijk-wordt-gesloopt~a883ad66/

Zuidema, E. (2013, 03). Kwaliteit en leefbaarheid in krimpende regio's. Den Haag, Zuid Holland, Nederland.

Op weg naar werk of thuis

Een werk- en leefomgeving in
het hart van de es

